

CEP İLMİHÂLİ SERİSİ

SORU-CEVAPLI
ORUÇ İLMİHÂLİ

FATİH CİMEN

Soru-Cevaplı
Oruç İlmihâli

Fatih Çimen

Soru-Cevaplı
Oruç İlmihâli

Fatih Cimen

SORU-CEVAPLI ORUÇ İLMİHÂLİ

Copyright © Rehber Yayınları, 2009

*Bu eserin tüm yayın hakları Işık Yayıncılık Tic. A.Ş.'ye aittir.
Eserde yer alan metin ve resimlerin Işık Yayıncılık Tic. A.Ş.'nin önceden
yazılı izni olmaksızın, elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt
sistemi ile çoğaltılması, yayımlanması ve depolanması yasaktır.*

Editör
İsmail KAYAR

Görsel Yönetmen
Engin ÇİFTÇİ

Kapak
İhsan DEMİRHAN

Sayfa Düzeni
Ahmet KAHRAMANOĞLU

ISBN
978-605-5677-03-9

Yayın Numarası
88

Basım Yeri ve Yılı
Çağlayan Matbaası Sarıncı Yolu Üzeri No: 7
Gazimir/İZMİR
Tel: (0232) 252 20 96
Temmuz 2009

Genel Dağıtım
Gökkuşuğu Pazarlama ve Dağıtım
Merkez Mah. Soğuksu Cad. No: 31 Tek-Er İş Merkezi
Mahmutbey/İSTANBUL
Tel: (0212) 410 50 60 Faks: (0212) 445 84 64

Rehber Yayınları
Emniyet Mahallesi Huzur Sokak No: 5
34676 Üsküdar/İSTANBUL
Tel: (0216) 318 42 88 Faks: (0216) 318 52 20
www.rehber yayinlari.com

İçindekiler

GİRİŞ.....	15
ORUÇ VE ORUCA ENGEL OLAN ŞEYLER.....	19
Oruç ne demektir?	19
Oruç ne zaman farz kılınmıştır?	19
Oruç tutmak kimlere farzdır?.....	20
Oruç tutmaya engel durumlar nelerdir?.....	20
Günlerin uzunluğu ve işlerin ağırlığından dolayı oruç tehir edilebilir mi?	21
Ergenlik çağında olmak oruç için gerekli midir?	21
Çocukların kaç yaşında oruç tutması gerekir?.....	22
Namaz kılmayan kimsenin orucu geçerli olur mu? ..	22
Başı açık olan bayan oruç tutabilir mi?.....	23
a) Yolculuk	23
Yolculuğa çıkılan yerde on beş günden çok kalınacaksa oruç tutmak farz mıdır?	23
Yolcular, tutamadıkları oruçları kaza etmek zorunda mıdır?.....	24
Devamlı olarak uzun yola gidenler, namaz ve oruçları nasıl yerine getirmelidir?.....	24

Oruç tutmaya güç yetiremeyenler ve yolcu olanlar oruç tutsalar sonradan kaza etmeleri gerekir mi?	25
b) Kadınların Özel Hâlleri	26
Hayız ve nifaslılar oruç tutabilir mi?	26
Oruçlu iken âdet olunduğunda oruç bozulur mu? ...	27
Gebeler ve çocuk emzirenler oruç tutmakla mükellef midirler?	27
c) Hastalıklar	28
Oruç tutmamaya ruhsat verilen hastalıklar nelerdir? 28	
Basit hastalık ile ciddi hastalık arasını nasıl ayırmak gerekir?	29
Ramazan'da sahura kalkılamayıp uyanıldığında şiddetli açlık hissedilip o gün oruç tutulmazsa kaza mı gerekir kefâret mi?	30
Alzheimer hastaları oruç tutmayabilirler mi?	31
Şeker hastaları oruç tutabilirler mi?	32
Şeker hastası oruç tutmak isterse nelere dikkat etmelidir?	34
Kalp krizi, kalp ağrısı (angına) ve astım'ı olanlar oruç tutmalı mıdır?	36
Sağlıklı olmak ve diyet için oruç tutulur mu?	38
ORUÇLA İLGİLİ DİĞER DURUMLAR	41
Yaşlılık sebebiyle oruç tutamayanlar ne yaparlar? ...	41
Aşırı açlık ve susuzluk çekenler oruç tutmalı mıdır?..	41
Oruç tutmaya engel olunuyorsa (ikrah hâli) ne yapmalıdır?	42

Oruç tutmamak için mazeret aramaya karşılık biz ne düşünmeliyiz?	43
Orucu açıktan yemenin hükmü ve cezası nedir?	43
Kutup ülkelerinde nasıl oruç tutulur?	44
En makbul olan oruç hangisidir?	44
Oruç tutanların Cennet'e "Reyyan" kapısından gireceği söyleniyor. Oruç tutmayanlar Cennet'e giremeyecek mi?	46
Oruçlu iken Kur'ân okumak daha mı sevaptır?	47
Hangi oruçla geçmiş günahlar bağışlanır?	49
Oruçlunun ağız kokusu nasıl miskten daha hoş olabilir?	53
Orucun vücuda zarar verdiği söyleniyor. Dinimiz zararlı şeyi emreder mi?	55
"Allah'ın bildiği kuldan saklanmaz" diyerek açıktan oruç yemek günah değil midir?	57
Bazıları, "Namaz kılmayan veya açık gezen veya başka günah işleyen bir kimse, boşuna oruç tutmamalıdır" diyor. Günahkâr olan hiçbir ibadet yapamaz mı? Namaz kılan, oruç tutan günah işlemez mi?	58
ORUCA NİYET	62
Oruca ne zaman ve nasıl niyet edilir?	62
Oruca dil ile niyete lüzum var mı, varsa dil ile niyetin hükmü nedir?	64
Oruca niyetlendiğimiz gün aşırı halsizlik ve aşırı açlık hissi duyma gibi bir rahatsızlık çekebiliyoruz. Bu durumda ne yapmamız gerekir?	65

Oruç tutarken siyah iplikle beyaz iplik birbirinden ayrılmıncaya kadar yiyip içilebilir, deniyor.	
Bu, doğru mudur?	66
İmsak vaktinden önce oruca niyet eden kimse imsaktan önce yiyip içebilir mi?	67
ORUÇ ÇEŞİTLERİ	68
a) Farz Oruçlar	68
Farz olan oruç hangisidir?	68
Kaç çeşit kaza orucu vardır?	68
Yolculuk halinde Ramazan orucu bozulsa, kaza mı yoksa kaza ve kefâret mi lazım gelir?	69
Ramazan orucunu, hastalık sebebiyle tutamayan kimsenin ne yapması lazımdır? Orucu kaza ederken nasıl ve ne zaman niyet eder?	69
Kaza borcu olan nafîle oruç tutabilir mi?	69
Kefâret orucunun şartı nedir? Kaç gün tutulur?	70
Adet gören bayanlar kefâret orucu nasıl tutarlar?	71
Ramazan orucunun kazasını tutarken orucumuzu bozarsak ne yapmalıyız?	71
Değişik zamanlarda kasten Ramazan orucunu bozana sonradan bir kefâret yeterli midir?	72
Bir kimse, Ramazan ayı içerisinde, “Yarın zor bir işe gideceğim, hava da çok sıcak!” deyip oruca niyetlenmese, yalnız kaza mı lazım gelir, yoksa kaza ve kefâret mi gerekir?	72

Bir kimse Ramazan'da, gafletinin icabı olarak sahur yemeğine uyanmasa ve sabahleyin uyandığında da niyet etmeyip oruç tutmasa buna kaza mı yoksa kaza ile birlikte kefâret mi lazım gelir?	72
b) Vacip Oruçlar	73
Vacip oruçlar hangileridir?	73
Nafile olarak tutulan bir oruç bozulursa, o orucu kaza etmek gerekir mi?	73
Nezir (adak) orucu vacip midir?	74
c) Nafile Oruçlar	75
Nafile oruçlar hangileridir?	75
En faziletli nafile oruç hangisidir?	76
Pazartesi-perşembe günlerinde niçin oruç tutulur? ..	77
Beraat kandilinin gündüzünde oruç tutmak sünnet midir?	78
Eyyâm-ı bîd ne demektir?	
Her aydan üç gün oruç tutmak sünnet midir?	79
Arefe günü ve Zilhicce ayında tutulan orucun değeri nedir?.....	80
Şevval ayında tutulan altı günlük orucun hükmü nedir?	81
Aşûre günü oruç tutmak sünnet midir?	82
Şaban ayında oruç tutulur mu?.....	83
Kandil günlerinde oruç tutmak isteyen hangi gün oruç tutmalıdır?	84
Oruç tutmanın yasak edildiği durumlar nelerdir?.....	85

İftar etmeden peşi peşine iki veya daha fazla gün oruç tutmanın dinimizdeki yeri nedir?	85
Her gün tutulan oruç daha mı sevaptır?	86
Şek günü hangi gündür? Bu günde oruç tutmak yasak mıdır?	87
Bayram ve Teşrik günlerinde oruç tutulur mu?.....	88
Cuma günü oruç tutmak daha sevap olabilir mi?	89
Üç aylar orucu diye bir oruç var mıdır? Bu aylarda oruç tutmanın hükmü nedir?.....	89
Dinimizde susma orucu diye bir şey var mıdır?	91
Kurban Bayramı'ndan önce 10 gün oruç tutmanın hükmü nedir?.....	92
Orucun dereceleri nelerdir?.....	94
SAHUR.....	96
Sahur ne demektir?	96
Sahur'un bereketi ne demektir?	96
Sahura kalkmadan oruç tutulabilir mi?.....	97
Sahuru geciktirmenin fazileti var mıdır?	97
İhtilam olan kimse, bu haliyle sahur yemeği yiyebilir mi? Oruca niyet edebilir mi?	98
İFTAR	100
İftarda acele etmek ne demektir?	100
Oruç tutulan akşamlarda öncelikle iftar yemeğini mi yemeli? Yoksa akşam namazını mı kılmalıdır?.....	101
İftarı ne ile açmak gerekir?	102
İftar vaktinde dua etmenin önemi nedir?.....	103

Oruçluya oruç açtırmanın ve iftar yemeği vermenin fazileti nedir?	103
İftâr duâsı nasıldır?	105
ORUCU BOZMAYAN VE BOZAN ŞEYLER, ORUCUN MEKRUHLARI VE ÂDÂBI	107
Orucu bozmayan şeyler nelerdir?	107
Orucu bozmayan diğer hususlar nelerdir?	109
Unutarak bir şey yediğimizde nafile oruç bozulur mu?	110
Oruçlu bir kimsenin unutarak yiyip içtiği görülürse ne yapılır?	110
Akan suya yahut nehir ve denize girip yılanmak orucu bozar mı?	110
Enjeksiyon, aşı, serum ve iğneler orucu bozar mı?	111
Göz, burun ve kulak damlaları orucu bozar mı?	112
Astım spreyi orucu bozar mı?	113
Kan almak, aldırma ve kan vermek orucu bozar mı?	114
Ağızdaki kan orucu bozar mı?	114
Biyopsi ile oruç bozulur mu?	115
Anjiyo yaptırmak orucu bozar mı?	115
Diyaliz ünitesinde tedavi olmak orucu bozar mı? ...	115
Anestezi orucu bozar mı?	116
Dil altı orucu bozar mı?	116
Endoskopi, kolonoskopi ve ultrason orucu bozar mı?	116

Kulak yıkattırılması ile oruç bozulur mu?	116
Diş fırçalamak orucu bozar mı?	117
Oruçlu iken misvak kullanmak mahzurlu mudur? ..	117
Oruçlu bir insan yemeğin tadına bakabilir mi?	118
Oruçlu iken sakız çiğnenir mi?	119
Krem, ruj, kan taşı, esans ve kokular orucu bozar mı? ..	119
Alkol alındıktan sonra oruç tutulabilir mi?	120
Diş çektirmek orucu bozar mı?	120
Oruçlu bir kimsenin diş dolgusu yaptırması ile oruç bozulur mu?	120
Mezi ile oruç bozulur mu?	121
Kaş aldirmekle oruç bozulur mu?	121
Oruçlu iken ağda yaptırmak orucu bozar mı?	121
Ramazan geceleri, ailevî münasebet doğru mudur? ..	122
Elde olmadan toz, duman v.b. şeylerin yutulması oruç bozar mı?	123
Bayılmak orucu bozar mı?	124
Oruçlu iken gusül (boy abdesti) almak caiz midir? ..	124
Islık çalmakla oruç bozulur mu?	124
Orucun sünnetleri nelerdir?	124
Orucun âdâbı (müstehapları) nelerdir?	125
Orucu bozan şeyler nelerdir?	129
Orucu bozup yalnız kazâyı gerektiren durumlar nelerdir?	129
Orucu bozup hem kazâ hem de kefâreti gerektiren durumlar nelerdir?	132
Kusmak ile oruç bozulur mu?	134

Yalan, gıybet, harama bakmak gibi günahlar orucu bozar mı?	134
Sinirlenip kavga etmekle oruç bozulmuş olur mu?.	136
“Göze de oruç tutturmak gerekir.” diyorlar. Bu nasıl olur?.....	136
Dil nasıl oruç tutabilir?	137
Kulağa oruç tutturmak nasıl olur?.....	139
Bir kişinin damağında yara olduğu halde oruç tutsa ve bu yaradan çıkan suların tükürüğüne karışıp karışmadığında şüphe etse ne yapmalıdır? .	140
Hangi şekilde cünüp olmak orucu bozar?.....	140
Düşük yapan kadının orucu bozulur mu?.....	141
Susuz olarak hap yutmak orucu bozar mı?.....	141
Kefâret orucu tutanların nelere dikkat etmeleri gerekir?	141
Kefâreti düşüren haller nelerdir?	142
Oruçlu için mekruh olan ve olmayan şeyler nelerdir?	143
Oruçta kefâret ve kaza ne demektir?	144
FİDYE.....	148
Fidyeye ne demektir?	148
Oruç tutmasak da yerine fidye versek olmaz mı?...	149
Ölen birinin oruç borçları için geride kalanlar oruç tutabilir mi?.....	150
Bir kimse oruç tutmaktan ve aynı zamanda fidye vermekten de aciz olursa üzerinden oruç mükellefiyeti düşer mi?	151

İTİKÂF.....	152
İtikâf nedir? Nasıl yapılır?.....	152
İtikâf kaç çeşittir?	154
İtikâfın âdâbı nedir?	155
FİTİR SADAKASI (FİTRE).....	157
Fıtır sadakası nedir? “Baş zekâtı” ve “fitre” aynı şey midir?	157
Fıtır sadakasıyla mükellefiyetin şartları nelerdir?	160
Fıtır sadakası ne zaman ödenir?	163
Fitre bayram namazından sonraya bırakılır mı?	164
Fıtır sadakasının ödenme miktarı nedir?.....	164
Fıtır sadakası nasıl ödenir?.....	166
Fitre kimlere verilir?	167
KAYNAKÇA.....	169
İNDEKS	173

GİRİŞ

Oruç; namaz, zekât ve hac gibi Yüce Rab-bimizin bizleri mükellef tuttuğu ibadetlerden bi-ridir. O, Allah Teâlâ'nın mükâfatını kendi üze-rine aldığı, kalemlerin ve defterlerin hesabını tutamayacağı, müminin içten içe Rabbiyle ir-tibatının en belirgin bir alametidir. Oruç, geçici bir süre yememenin, içmemenin, şehvî arzu ve isteklere gem vurmanın, dünyaya ait bağlar-dan sıyrılmanın, böylece Allah'a yaklaşmanın ifadesidir.

Oruç ile ilgili ilmihal bilgileri, her zaman in-sanların merakını çeken hususlar arasında bu-lunmuştur. Temel dini prensipleri ihtiva eden "ilmihal" denilen kitaplar, öteden beri pek çok Müslüman'ın ibadetlerine dair bilgileri öğren-

melerine vesile olmuştur. Hemen her evde ilmihal kitabı bulunur.

Zamanın geçmesiyle insanların ihtiyaçları da farklılık göstermiş ve daha pratik ve bilgiye daha çabuk ulaşmayı mümkün kılan eserler kaleme alınmıştır. Bu kitaplar içinde pratik ilmihal bilgilerini ihtiva eden çalışmalar da bulunmaktadır.

Yayınevi olarak ilmihal bilgilerini soru-cevap tarzında işleyen bir dizi kitap yayınlamayı düşündük. Elinizdeki bu kitap serinin ikinci kitabı olarak orucu ve oruçla ilgili konuları soru-cevap tarzında özlü bir şekilde işlemektedir. Sorular genel itibariyle ilmihal kitapları esas alınarak kaleme alınmış, bunun dışında mevzuyla alakalı çokça sorulan soruların cevapları da kitapta zikredilmiştir. Ayrıca, Diyanet İşleri Başkanlığı'na bağlı Din İşleri Yüksek Kurulu'nun verdiği fetvalar ve www.hikmet.net sitesinde yer alan sorular da gözden geçirilmiş ve kitaba alınmasında fayda mülahaza edilen yerler ilave edilmiştir.

Burada şunu da ifade etmek gerekir ki, sorulara verilen cevaplarda genel itibariyle Hane-

fi mezhebi esas alinsa da ihtiyaca binaen nadir olarak diğ er mezheplerin görüşleri de verilmiştir. Sorulara cevap verirken uygulamaya esas olan görüşler alınmış, okuyucuyu tereddütte bırakacak tartışmalardan uzak durulmuştur. Ancak bu bilgilerle yetinmek istemeyip konuyla alakalı daha fazla bilgi sahibi olmak isteyen okurlar, mevzunun daha detaylı işlendiği ilmi-hal veya fıkıh kitaplarına bakabilirler.

Oruçla ilgili her müminin ihtiyaç duyacağı bilgileri büyük ölçüde ihtiva eden bu çalışmanın istifadeli olmasını diliyor, kitapta eksik olarak gördüğünüz hususları veya soruları www.hikmet.net adresine yazmanızı istirham ediyoruz.

Işık Yayınları

ORUÇ VE ORUCA ENGEL OLAN ŞEYLER

Oruç ne demektir?

Dilimizdeki “oruç” kelimesinin Arapçada-ki karşılığı “savm” kelimesidir. Bu kelime “bir Şeyden uzak durmak, kişinin kendini tutması ve engellemesi” manalarına gelmektedir. Terim olarak ise, “Tan yerinin ağarmasından güneşin batma vaktine kadar, bir gaye uğruna bilinçli bir Şekilde yeme, içme ve cinsel ilişkiden uzak durup nefsi dizginlemek.” demektir.

Oruç ne zaman farz kılınmuŐtur?

Pek çok hüküm gibi oruç da, İslâm’ın ilk yıllarında değil de Medine döneminde farz kılın-

mıştır. Orucun farz kılınması tarih olarak hicretin ikinci yılının Şaban ayıdır. Orucun farz olduğuna hem Kur'ân-ı Kerîm'den hem de Efendimiz'in (sallallahu aleyhi ve sellem) söz ve fiillerinden (sünnet'ten) deliller bulunmaktadır.

Oruç tutmak kimlere farzdır?

İslâm, emir ve yasakların yapılmasını istediği kimselerde birtakım şartlar arar. Yani bazı ibadetleri yapabilmek için kişilerde bazı özellikler aranır. Bu anlamda diğer ibadetlerde olduğu gibi, oruç ibadetinde de belli başlı özelliklere sahip olan kimseler mükellef tutulmuştur. Bunları şu şekilde sıralamamız mümkündür:

Müslüman olmak, ergen ve akıllı olmak, oruç tutmaya güç yetirmek ve yolcu olmamak.

Oruç tutmaya engel durumlar nelerdir?

Oruç tutmanın farz olmadığı bazı durumlar vardır. Bunları şöyle sıralayabiliriz: Yolculuk, hastalık, gebelik ve çocuk emzirmek hali, aşırı yaşlılık, aşırı açlık ve susuzluk, ikrah (zorlama hali).

Günlerin uzunluğu ve işlerin ağırlığından dolayı oruç tehir edilebilir mi?

Böyle durumlarda ertesi günü oruca dayanacak kadar yemek suretiyle orucu tutmak gerekir. Günlerin uzunluğu ve işlerin ağırlığı karşısında oruç tutmayı zorlaştıran engelleri aşmak gerekir. İş için ibadet ne ihmal ne de terk edilebilir.

Ergenlik çağında olmak oruç için gerekli midir?

İbadetlerin farz olması için bulunması gerekli olan şartlardan biri de o kimsenin ergenlik çağında ve aynı zamanda akıllı olmasıdır. Zira henüz belli bir yaşa (ergenlik) gelmemiş kimseler İslâm'da mükellef kabul edilmemişlerdir. Bu anlamda çocuklar ve ergenlik yaşına ulaştığı hâlde akıldan mahrum olanlar, bu ibadetten muaf tutulmuşlardır. Bu hususu Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) şu beyanlarıyla bildirmişlerdir: “Üç kişiden sorumluluk kaldırılmıştır: Bulûğ çağına erinceye kadar çocuktan, akli yerine gelinceye kadar deliden, uyanıncaya kadar uyuyandan.”¹

¹ Buhârî, *Hudûd* 22; Ebû Dâvûd, *Hudûd* 17; Tirmizî, *Hudûd* 1; İbn Mâce, *Talak* 15; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 6/100, 101, 144

Fakat bununla beraber ergenlik çağına gelmemiş çocuklar oruç tutmak isterlerse, ibadete alışmak noktasında bu iyi görülmüştür.

Çocukların kaç yaşında oruç tutması gerekir?

Buluğ çağından sonra oruç tutmak farzdır. Bundan dolayı ergenlik çağına gelene kadar oruç tutmak farz değildir. Bununla beraber “Ağaç yaşken eğilir.” gerçeğini de unutmadan ibadete alıştırmak maksadıyla çocuklarımıza erken yaşlarda oruç tutturmak tavsiye edilmektedir.

Çocukların oruç tutması namaz gibidir. Bunun için on yaşında bulunan bir çocuğa oruç tutması emredilir. Bununla beraber tutmazsa, kaza etmesi gerekmez. Bir de çocuğun oruca gücü yetmelidir. Oruçtan zarar görecektir olan çocuğa: “Oruç tut!” diye emredilmez.

Namaz kılmayan kimsenin orucu geçerli olur mu?

Namaz kılmamak büyük günahlardan olsa da orucu bozmadığından veya oruç tutmanın bir şartı olmadığından namaz kılmayanın tuttuğu oruçlar geçerlidir.

Başı açık olan bayan oruç tutabilir mi?

Dinimizde ibadetlerin yapılış şartları bellidir. Oruç tutmak için başın kapalı olması gibi bir şart yoktur. Başı açık bir bayan oruç tutabilir, her türlü ibadetini yapabilir. Bu ibadetlerin sevabını da alır. Baş açmanın günahı ayrıdır. Bir ibadeti yerine getirmemenin günahı, başka bir ibadetin sevabını kazanmamaya sebep olmaz. Ancak namaz esnasında başın örtülmesi gereklidir.

a) Yolculuk

Yolculuğa çıkılan yerde on beş günden çok kalıncaksa oruç tutmak farz mıdır?

Yolculuğa çıkan insanlar oruçlarını tutmayabilirler. Evlerinden çıktıktan sonra yolcu sayılırlar. Ancak yolculuğa çıkan kişilerin oruçlu olması faziletlidir. Kişi durumuna göre dilerse tutar, dilerse tutmaz.

Gittiği yerde on beş günden az kalmaya niyet ederse oruçlarını tutmayabilirler. Ancak on beş günden fazla kalmaya niyet ederlerse veya

on beş günden fazla kalmaları gerektiğini öğrenirlerse gittikleri yerde oruç tutmaları farzdır.

Yolcular, tutamadıkları oruçları kaza etmek zorunda mıdırlar?

İslâm, insanlara üstesinden gelemeyecekleri mükellefiyetleri yüklemeyiz. Emirler güç yetirebilme ölçüsündedir. Yolculuk ise, zaman zaman meşakkat ve sıkıntıların olduğu bir durumdur. Böyle bir durumdaki Müslüman yolculuğun vereceği meşakkat karşısında oruç tutmada zorlanabilir. Bundan dolayıdır ki Cenâb-ı Hak, Bakara sûresinin 184. âyetinde bu durumdaki kimselere oruç tutmama noktasında ruhsat vermiştir. Seferde iken oruç tutmayan daha sonra kaza eder. Ancak dileyen kimseler, yolcu oldukları hâlde bu orucu tutabilirler.

Devamlı olarak uzun yola gidenler, namaz ve oruçları nasıl yerine getirmelidir?

Dinimiz, Ramazan ayında oruç tutamayan hasta ve yolcuların sonradan kaza etmelerini emreder. Mazeret ne kadar devam ederse dinimizin öngördüğü ruhsat da o kadar devam

eder. Böyle kimseler bir sene veya on sene sonra, mazeretleri ortadan kalkınca zamanında tutamadıkları Ramazan oruçlarını kaza ederler. Cenâb-ı Hak buyuruyor ki:

“Sizden bir kimse hasta veya yolcu olursa oruç tutmadığı günler sayısınca daha sonra diğer günlerde tutsun.” (Bakara, 2/185)

Bununla beraber, zaruret olmaksızın meslek icabı da olmayan durumlarda yolculuk zamanlarını Ramazan ayına denk getirmeye çalışanların bu fiillerinin Rabbe kulluk manasıyla örtüşmediğini ifade etmek gerekir.

Oruç tutmaya güç yetiremeyenler ve yolcu olanlar oruç tutsalar sonradan kaza etmeleri gerekir mi?

Orucun farz olması için, mükellefin beden itibarıyla sağlıklı olması, hasta olmaması ve mukim olması (yolcu olmaması) gerekir. Beden oruç tutmaya güç yetiremeyenlerin, hastaların ve seferde olan kimselerin oruç tutmaları farz değildir. Ancak bu kimseler yine de oruç tutacak olsalar, tutmuş oldukları oruç geçerli-

dir. Şayet kendilerine verilen bu ruhsatı kullanır da tutmazlarsa, o zaman da tutmadıkları gün sayısı kadar daha sonra tutarlar. Bu hususla ilgili olarak Kur'ân-ı Kerîm'de şöyle buyrulur:

“Oruç sayılı günlerdedir. Sizden her kim o günlerde hasta veya yolcu olursa, tutamadığı günler sayısınca başka günlerde oruç tutar. Oruç tutamayanlara fidye gerekir. Fidyeye bir fakiri doyuracak miktardır. Her kim de, kendi hayrına olarak fidye miktarını artırırsa bu, kendisi hakkında elbette daha hayırlıdır. Bununla beraber, eğer işin gerçeğini bilerseniz, oruç tutmanız sizin için daha hayırlıdır.” (Bakara, 2/184)

b) Kadınların Özel Hâlleri

Hayız ve nifaslılar oruç tutabilir mi?

Kadınlardan hayız ve nifaslı olanlar bu dönemlerinde bazı ibadetlerden muaf tutulmuşlardır. Böyle bir durumda kadın oruç tutmayacak, namaz kılmayacaktır. Ancak bu devre Ramazan'a denk gelirse, tutamadığı gün sayısınca başka zaman tutacaktır. Bir rivayette

Muaz (radıyallahu anı) şöyle demektedir: “Ben Hz. Âişe’ye (radıyallahu anhá) hayızlı bir kadının sadece orucu kaza edip, namazı etmemesinin sebebini sordum. O şöyle cevap verdi: “Biz Resûlullah ile beraber bulunduğumuzda, hayızlı iken sadece orucu kaza etmemizi söyler, namaz hakkında herhangi bir emirde bulunmazdı.”²

Oruçlu iken âdet olunduğunda oruç bozulur mu?

Oruçlu iken adet görenin orucu bozulmuş demektir. Bundan sonra yemek yese de yemese de oruç bozulmuştur. Yemek yiyebilir, su içebilir. İftara kadar beklemeye gerek yoktur. Bozulan bu oruç için yerine kaza orucu tutması gerekir.

Gebeler ve çocuk emzirenler oruç tutmakla mükellef midirler?

Gebe olan ya da çocuğunu emzirme durumunda olan kadınlar, gerek kendilerine, gerekse çocuklarına bir zarar gelmemesi için, oruç

---

² Ebû Dâvûd, *Tahâret*, 104; Nesâî, *Hayz*, 17; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 6/32

tutmama noktasındaki ruhsata dâhildirler ve daha sonra müsait olduklarında tutamadıkları gün sayısınca oruçlarını kaza ederler.³

c) Hastalıklar

Oruç tutmamaya ruhsat verilen hastalıklar nelerdir?

Oruç tutmamaya ruhsat verilen hastalıklar şöyle özetlenebilir:

1- Tedavisi mümkün olmayan ya da ciddî bir rahatsızlık sebebiyle bir ameliyat geçirmiş ve mutlaka beslenmesi gereken hastalar... Bu gruba tüm kanserli ve önemli ameliyat geçirmiş hastalar dâhil edilebilir.

2- Devamlı ilaç kullanmayı gerektiren ağır kalp, böbrek, karaciğer hastaları, ağır şeker hastalığı olan kimseler.

3- Şiddetli ağrılı hastalıkları sebebiyle ilaç kullanması gereken kimseler, ülser hastalığı ve diğer sancılı hastalıkları olan şahıslar.

4- Mevcut bir hastalığın oruç sebebiyle daha

---

³ Bkz: İbn Mâce, Sıyâm 3; Nesai, Sıyâm 50-51, 62

da ağırlaşabileceği ya da sıhhatinin bozulacağından endişe eden hastalar, tüberküloz ve diğer ateşli hastalıklara maruz kalanlar gibi.

Yukarıdaki dört gruba giren hastaların son ikisi hastalıkları iyileşince doktora danışarak oruç tutabilirler; ilk iki gruba giren hastalar hayatları boyu çok defa oruç tutamayacaklardır. Bunların da fidye vermeleri gerekir.

Basit hastalık ile ciddi hastalık arasını nasıl ayırmak gerekir?

Yüce Yarattıcı, oruç tutamayacak kadar hasta olan kimselere ruhsat vermiş, oruç mükellefiyetinden onları istisna etmiştir. Bunlar iyileştikten sonra tutamadıkları oruçları kaza ederler.

Burada hastalığı tam olarak tarif etmek gerekir. Hastalık, insanın hayatî fonksiyonlarının muntazam şekilde seyretmemesi veya etraftan gelen uyarılara cevap verilmeme hâli olarak tarif edilebilir. Hastalık, oldukça ciddi ve tedavi gerektiren bir durum olabileceği gibi basit bir rahatsızlık da olabilir. Bu ayrımı yapmayı yani oruç tutup tutmaması gereken kimseleri ayırma-

yı İslâm, Tabib-i Müslim-i Hâzık'a, (müslüman uzman doktora) bırakmıştır. Tabiatıyla rastgele bir kimseye danışarak oruç tutmamak Allah katında o şahsa manevî mesuliyet yükler.

Ramazan'da sahura kalkılmayıp uyanıldığında şiddetli açlık hissedilip o gün oruç tutulmazsa kaza mı gerekir kefâret mi?

Eğer geceden sonraki günün orucuna niyet edilmediyse sahuru geçiren birisi Ramazan ayında öğlene kadar niyet edebilir. Sahura kalkmadığı için insanın açlık çekmesi çok tabîidir. Bu açlığın oruç tutmamaya sebep olabilmesi için insanın ölecek dereceye gelmesi veya bir hastalığa sebebiyet verecek kadar ağırlaşması gerekir. Yoksa herkesin başına gelen bir açlık sebebiyle oruç bozması veya tutmaması doğru değildir. Akşamdan niyet ederek uyuyup gündüz vakti açlık gibi *tabîi bir sebepten* dolayı orucu bozmak kefâreti gerektirir.

Niyet etmeyerek Ramazan günü oruç tutmamak ise Allah'a isyan manasında günahıdır. Sonradan bu orucun kaza edilmesi gerekir.

Ayrıca Allah (*celle celâluhû*) emrettiği halde açık bir şekilde emrine karşı gelindiği için tövbe ve istiğfarda bulunmak gerekir. Bunu büyük günah sayan âlimler de olmuştur.

Alzheimer hastaları oruç tutmayabilirler mi?

Hastalık, oruç tutmamak için bir mazerettir. Eğer daha sonra iyileşebilecek bir hastalıksa, kişi iyileşince kazaya kalan oruçlarını tutar. Ancak Müslüman hâzık hekimlerin sebepler planında iyileşme ümidi görmedikleri hastalar tutamadığı günler adedince fidye verir.

Fakat oruca mani olan veya olmayan hastalıklar adına hastanın kendi kanaatine göre (Vicdan yalan söylemeyen en büyük şahittir.) ve dindar bir doktorun tavsiyesini dikkate alarak hareket etmesi en doğru yoldur. Yani oruç tutmaya güç yetirebilecek mi? Eğer oruç tutacak olsa, hastalığında bir artması veya iyileşme süresinin daha da uzaması gibi bir durumla karşılaşır mı? Bunlar dikkate alınarak oruç tutup tutmayacağına karar verir.

Şurası da unutulmamalıdır ki, ufak tefek ağ-

rılardan, sancılardan ve halsizliklerden dolayı oruçlar terk edilmemelidir.

Şeker hastaları oruç tutabilirler mi?

Birçok şeker hastası hiç tereddüt etmeden ve hastalıklarını dahi düşünmeden Ramazan ayında oruç tutarlar. Oruç tutmamanın manevî mesuliyetini bilen mütehassıs (uzman) hekimler, diyabetik hastaların oruç tutmaları veya tutmamaları ile alakalı kendilerine sorulsa, cevap vermekte zorlanabilirler. Oruç tutmak ağır şeker hastalarını riske sokabilir, hipoglisemi denilen kanda şekerin tehlikeli şekilde düşmesi söz konusu olabilir.

Diğer taraftan, Ramazan ayında oruç tutmanın, Allah'ın emrine uymaktan dolayı manevî bir hazza yol açtığı, bunun da sakinleştirici bir tesiri olduğu inkâr edilemez.

Şeker hastaları, stres hâlinin böbrek üstü bezlerinden salgılanan katekolamin adlı maddelerin salgılanmasını arttırarak kan şekerinin yükselmesine yol açtığını bilmelidirler. Stres, sıkıntı halini azaltan herhangi bir şey, meselâ

oruçlunun içinde bulunduğu ruhî huzur, şekerin kontrolüne imkân verir. Böylece, Ramazan ayında tutulan oruç, şekerin kontrolünde fayda sağlayabilir.

Oruç tutabilecek şeker hastaları için bazı prensip ve ölçüler vardır. “Bunları şöylece sıralamak mümkündür:

√ Erkek olan şeker hastalarının 20 yaşın üzerinde olmaları istenir. Yani yetişkinlerde, yaşlılarda ortaya çıkan diyabet çeşidi olmalıdır.

√ Yirmi yaşından daha yaşlı olan bayan şeker hastaları hamile olmamalıdır ve bebeğini emziriyor olmamalıdır.

√ Şahsın kilosu normal veya biraz şişman olmalıdır.

√ Kan şekerinde büyük iniş çıkışlar, hipoglisemi (kan şekeri düşüklüğü) ve enfeksiyonun olmaması lazımdır.

√ Bu hastalarda yüksek tansiyon, koroner arter hastalığı, böbrek taşları gibi ikinci bir ağır hastalığın olmaması lazımdır.

√ Vücutları perhize cevap veriyor olmalıdır.

√ Vücutları ilaç tedavisine cevap vermemelidir.”⁴

Şeker hastası oruç tutmak isterse nelere dikkat etmelidir?

Şeker hastası olup insülin bağımlısı olmayan ve oruç tutmak isteyen şahıslar, belli tavsiyelere riayet ederek dikkatli bir tıbbî nezaret (gözetim) altında oruçlarını tutabilirler. Bu tavsiyeleri şöylece özetleyebiliriz:

1- En azından sıkı bir gıda rejimi ve ağızdan alınan ilâçlarını veya insülini en münasip dozda kullanıp kan şekeri seviyelerini belli bir seviyede tutmalıdırlar.

2- Bu şahıslar isterlerse, Ramazan'dan önceki ayda, tecrübe için bir veya iki gün nafile oruç tutabilirler.

3- Ramazan'da belli şekilde sınırları çizilmiş, şeker hastalarına tavsiye edilen gıda rejimine kesinlikle uyacaklardır. Fazla karbonhidratlı ve

---

⁴ Alparslan Özyazıcı, *Din ve bilimin ışığında Oruç ve Sağlık*, s. 140-142'den özetle, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2004

yağlı yiyeceklerden çekineceklerdir. Sahur ve iftarda mümkün mertebe az yemek yiyeceklerdir.

4- Orucu tam zamanında, iftarla birlikte bir meyve suyu veya bir hurma tanesi ile açmalıdır. Yemek yemeden kan şekerini ölçmelidirler. Sonra insülinin mutlak akşam dozunu veya ağızdan alınan ilaçlarını almalıdırlar. Bilahare kalorisini kontrol edilmiş olan iftar yemeğini yemelidirler. Sahuru kesinlikle ihmal etmemelidirler.

5- Kan şekerini yatsı namazından önce ölçmelidirler. Şayet kan şekeri 250 mgr/100 cm³'ün üstünde ise, ertesi gün akşamleyin iftarda yiyeceklerini % 20 azaltmalıdırlar.

6- Teravih namazından sonra, yatmadan önce 100 kaloriyi geçmeyecek şekilde hafif bir yemek yemelidirler.

7- Sahurdan önce kan şekerini ölçebilirler. Şayet kan şekeri 200 mgr/100 cm³'ün üstünde ise sahur yemeğini % 20 azaltmalıdırlar. Şayet kan şekeri 350 mgr/100 cm³'ün üstünde ise oruçlarını açmalıdırlar.

8- Oruç tutma durumunda olanların, oruca

başlamadan önce en azından iki su bardağı su içmeleri lazımdır.

9- Oruçlu iken normal fizikî aktivitelerini, günlük faaliyetlerini yapmalıdırlar. Uyku ile vakit geçirmemelidirler. Öğleden sonra, ancak iftara çok yakın olmak şartı ile, 10-15 dakikalık hafif bir egzersiz yapabilirler.

10- Şayet oruçlu iken hipoglisemi (kan şekerinin tehlikeli şekilde düşmesi) gibi bir hâli hissederseniz, hemen kan şekerini kontrol etmelidirler. Oruçlu iken kan şekeri 50 mgr/dlt'nin altına düşmüşse oruçlarını hemen açmalıdırlar. Hipogliseminin belli başlı belirtileri ise şunlardır: Çok terleme ve titreme, hızlı kalp atışı (çarpıntı), baş dönmesi ve bayılma, zihnini bir mevzu üzerinde toparlayamama, asabiyet, hassasiyet, sinirlilik, soğuk, yapışkan, ıslak deri.⁵

Kalp krizi, kalp ağrısı (angına) ve astım'ı olanlar oruç tutmalı mıdır?

Koroner kalp hastalıklarının yani kalbi bes-

---

⁵ Alparslan Özyazıcı, *Din ve bilimin ışığında Oruç ve Sağlık*, s. 142-144'den özetlenmiştir.

leyen damarlarla alâkalı problemleri olanların oruç tutmalarının hastalıklarına zararı yoktur. (Bu durumda uzun müddet tesirli olan beta blokerler, kalsiyum kanal blokerleri ve nitratlar kullanılmalıdır.)

Kalp krizi, kalp kasını besleyen koronej damarlardan birisinin, ani olarak tıkanma, daralma gibi sebeplerle yetersiz hâle gelmesi neticesi, kalp kasının bir bölümünün ölmesi ile karakterize olan ciddî bir hastalık tablosudur. Ancak, kalp krizi gelmeden önce göğüs ağrıları ile karakterize, angina pectoris (kalp ağrısı) denen haberci bir hastalık tablosu ortaya çıkar. Ani bir krizde, şiddetli dayanılmaz ağrıda oruç açılabilir.

Astım, fasılalarla şiddetli nöbetler hâlinde gelen, öksürük, balgam çıkarma ve nefes darlığı ile kendisini gösteren bir hastalıktır. Astımda tahriş edici maddelere karşı solunum yolları çok hassastır ve ileri derecede daralma gösterir. Böylece astım krizi ortaya çıkar.

Astım hastalığı oruç tutmamak için bir mazeret olamaz. Oruç astımlılara zarar vermez. Tesiri uzun müddet devam eden ilâçlar

kullanılmalıdır. Ani bir kriz esnasında ise oruç açılabilir.⁶

Sağlıklı olmak ve diyet için oruç tutulur mu?

Mümin, herhangi bir menfaat düşüncesi ile değil yalnız Allah'ın emri olduğu için ve O'nun rızasını kazanmak maksadıyla oruç tutmalıdır. Orucun bedene ve topluma kazandırdığı hususlar bulunmakla beraber, insan orucu bunlar için değil sadece Allah emrettiği için tutmalıdır.

Hız. Ali (kerremellâhu vechefi) diyor ki:

Karşılığında bir menfaat umarak yapılan ibadet, ticaretçinin ibadetidir.

Korku sebebiyle yapılan ibadet kölenin ibadetidir.

Allah'ın nimetlerine şükretmek maksadıyla yapılan ibadet, hür olan kimsenin ibadetidir.⁷

Makbul olan ibadet, Hız. Ali'nin de belirttiği gibi, Allah'ın nimetlerine karşı şükran borcunu yerine getirerek onun rızasını kazanmak mak-

⁶ Alparslan Özyazıcı, *Din ve bilimin ışığında Oruç ve Sağlık*, s. 169-170.

⁷ Ali el-Kârî, *Mirkâtü'l-Mefâtiğ*, 2/135

sadıyla yapılan ibadettir. Allah, ancak böyle samimi bir düşünce ile yapılan ibadetleri kabul eder.

Oruç, İslâm'ın şartlarından biridir. Müslümanlar bütün ibadetlerinde olduğu gibi orucu da bir fayda mülâhaza etmeden tutarlar. Bu gayeyi Kur'ân bizlere: *“Ben cinleri ve insanları ancak bana ibadet etsinler diye yarattım.”* (Zarriyat, 51/56) sözüyle bildirmektedir. Yani insanın mevcudiyetinin gayesi ibadet etmektir. Yapılan bu ibadetlerin karşılığı Allah'tan beklenir. İbadetlerin meyvesi uhrevîdir, yani faydası ahirette görülecektir. Bazı ibadetlerin beraberrinde getirdiği dünyevî faydalar kesinlikle o ibadetlere sebep ve gaye olamaz. Ancak ilâhi emirlerin insanlara faydalı, yasakların da zararlı olduğu dikkate alınır, Allah'ın emir ve yasaklarının hikmetlerini düşünmek ve araştırmak imanı artırıcı bir faktör olarak düşünülebilir. Zaten ibadetleri yerine getirince, hiç düşünülmeden gelen fayda ve maslahatlar, Hakîm olan Allah'ın hikmetinin gereğidir. O'nun bize olan tekliflerinde nice hikmetler gizlidir. Na-

mazda, hacta ve zekâta olduğu gibi oruç tutmanın bu dünyada inanan insana kazandırdığı şeyleri hep bu perspektiften değerlendirmek gerekir.

ORUÇLA İLGİLİ DİĞER DURUMLAR

Yaşlılık sebebiyle oruç tutamayanlar ne yaparlar?

İslâm, oruç tutamayacak kadar yaşlı olan kimselere ruhsat tanımış, tutamadıkları her gün için bir fakir doyurmak suretiyle onları bu ibadetten muaf tutmuştur. Fakir doyuracak imkânı yoksa eline bu imkân geçince fidyelerini ödemesi gerekir. Bu da fırsat bulamazsa malından ödenmesi için vasiyet eder.

Aşırı açlık ve susuzluk çekenler oruç tutmalı mıdır?

Oruçlu olan bir kimse, aşırı açlık ve susuzlukla karşı karşıya kalsa, orucun, onun beden ve ruh sağlığını ciddî boyutta etkileyeceğinden

endişe etse yahut Müslüman mütehasıs bir hekim, bu hususta kendisine tutmaması noktasında rapor vermiş olsa, bu kimse de oruçtan muaf sayılır. Sağlığına kavuştuğunda, tutamadığı günler kadar tutmak suretiyle bu ibadeti yerine getirmiş olur.

Oruç tutmaya engel olunuyorsa (ikrah hâli) ne yapılmalıdır?

İkrah hali, zorla oruç tutturulmamak halidir. Birisi oruç tutanı, “Orucunu bozmazsan seni öldürürüm veya bir uzvunu keserim.” diye tehdit etmişse ve bu kişinin dediğini yapmaya gücü yetiyorsa, oruçlunun orucunu bozması mubâh olur.

Ramazan günü zor kullanmak suretiyle yapılan cinsel ilişkiden dolayı, bu işe zorlanan kimseye sadece kaza gerekir, kefâret gerekmez. Zor kullanmak, can almak, bir organı kesmek veya bunlardan birine sebebiyet verecek şekilde dövmekle yapılan zorlamadır. Üzüntü ve acı verecek derecede olan dövmek veya sadece hapsetmek suretiyle yapılan bir zorlamadan

dolayı Ramazan orucunu bozmak kaza ile birlikte kefâreti de gerektirir.

Oruç tutmamak için mazeret aramaya karşılık biz ne düşünmeliyiz?

Böyle insanlara, orucu tutmamak için mazeretler üretme yerine, tutmak için vesileler aramak gerektiği söylenmeli, ibadetlere bizim ihtiyaç duyduğumuz hatırlatılmalıdır.

Orucu açıktan yemenin hükmü ve cezası nedir?

Bunun İslâm'da belirlenmiş bir cezası yoktur. Çünkü oruç tutmayan insan, hastalık veya yolculuk gibi bir mazeretten dolayı tutmuyor olabilir. Bununla beraber, İslâm toplumunda böyle açıkça Müslümanları rencide edecek şekilde herkesin gözlerine baka baka oruç yiyen kimsenin hoş bir şey yapmadığı açıktır. Bunun asıl cezası, orucu kaza etmek ve ayrıca öbür dünyada hesaba çekilmektir.

İslâm ahlâkıyla ahlâklanmış bir toplumda, bu gibi davranışlar çok az olur. Tarihte bunun örnekleri vardır. Hatta gayrimüslimler bile belli

bir nezaket içinde, Müslümanlara ve oruca saygı için açıktan yemezlerdi.

Kutup ülkelerinde nasıl oruç tutulur?

Bir bölgede herhangi bir namazın vakti gerçekleşmiyorsa veya tam olarak belirlenemiyorsa, takdir yapılarak, oraya en yakın bölgenin vakitlerine göre namazlar kılınır. Oruç ibadeti de böyledir. Oruç da namaz gibi, en yakın ve normal gündüz ve gecesi olan ülkenin saatine göre tutulur.

En makbul olan oruç hangisidir?

Oruç, belirli bir süre sadece yemeyi, içmeyi bırakmak değildir. O, insanı aynı zamanda her türlü kötülükten de uzaklaştırır.

Oruçluyken helâl olan yiyecek ve içeceklerden uzak durulduğu gibi;

- Dilimiz, yalandan,
- Ellerimiz, haram işlerden,
- Midemiz, haram lokmadan,
- Gözlerimiz, harama bakmaktan,
- Kulaklarımız, yalan ve dedikodu dinlemekten,

– Ayaklarımız kötü işler peşinde koşmaktan uzaklaşarak, oruçtan nasiplerini almalı ve ömür boyu bu böyle devam etmelidir.

Oruçlu, çeşitli yemeklerle donatılmış sofranın başında iftar vaktine bir dakika kalsa bile, helâl olan yiyecek ve içeceklere elini sürmez. Çok acıkmış ve susamış olsa bile sabırla iftar vaktini bekler. Bu, zoraki bir bekleyiş değil, içten gelen umut dolu huzurlu bir bekleyiştir. Müminin, Allah'ın emri karşısında gösterdiği bu teslimiyet nefis terbiyesi ve iradeye hâkim olma eğitiminin çok olumlu bir sonucudur.

İnsanı, nefsanî arzularının esiri olmaktan kurtarıp âdeta melekleştirilen gerçek bir eğitimidir bu.

Böyle bir eğitimden geçen mümin;

– Helâl olan şeylere bile elini sürmezken, nasıl olur da harama el uzatabilir?

– Vücuda faydalı olan yiyecek ve içecekleri istediği zaman bırakabildiği hâlde, nasıl olur da vücuduna zararlı olan içkilerden ve kötü alışkanlıklardan vazgeçmez?

– Meşru olan cinsel arzularından vazgeçen mümin, nasıl olur da haram yollara düşebilir? Zina ve fuhuş gibi meşru olmayan ilişkilerde bulunabilir?

Orucun olumlu etkileri hayatımıza yansıdığı ölçüde oruç gayesine ulaşmış ve oruçludan beklenen de gerçekleşmiş olur.⁸

Oruç tutanların Cennet'e "Reyyan" kapısından gireceği söyleniyor. Oruç tutmayanlar Cennet'e giremeyecek mi?

Soruda ifade edilen bir hadisin mealidir.⁹ Öncelikle, cennete girecek bütün müminlerin oruç tuttuğunu söylemek zordur. Çünkü Müslüman olup oruç tutmadığı hâlde, affa uğrayarak cennete gidenler de olabilir. Yine, oruç tutacak çağa gelmeden ölenler de bu kapıdan girmeyebilirler. Orucun hakkını verenlere Cenâb-ı Hakk'ın bir lütfu olarak Reyyân kapısı vaad edilmiştir.

Ama cennetin bir değil pek çok kapısı bulun-

⁸ Seyfettin Yazıcı, *Ramazan ve Oruç*, Diyanet y., Ankara, 1997

⁹ Bu hadis için bkz.: Buhârî, *Savm* 4; Müslim, *Sıyam* 166

maktadır. Pek çok Müslüman da bu kapılardan girebileceklerdir. Cennet'in sekiz kapısının olduğu belirtilir: Namaz kapısı, Oruç/Reyyan kapısı, Sadaka/Zekât kapısı, Hayır/Cihad kapısı, Tevbe kapısı, Sinirine hâkim/insanları affedenlerin kapısı, Rıza kapısı, Hesaba çekilmeyenlerin-sağ kapısı...

Rivayetlerden birinde ifade edildiğine göre, bu kapıları duyan Hz. Ebû Bekir “Ya Resûlallah! Bir insanın bu kapıların hepsinden çağrılması söz konusu olabilir mi?” diye sormuş ve “Evet, senin de onlardan olacağını ümit ediyorum.” cevabını almıştı.¹⁰

Oruçlu iken Kur'ân okumak daha mı sevaptır?

Müminlerin hidayet kaynağı olan Kur'ân, her zaman için okunup düşünülmesi, tefekkür edilmesi gereken bir kitaptır. Mümin Kur'ân'a, hava, su ve ekmek kadar muhtaçtır. Peygamber Efendimiz (aleyhissalâtu vesselâm) bütün hayatını, insanların dikkat ve nazarını Kur'ân'a çekmekle geçirmiştir. O'nu, vird-i zeban edinmiş, bunun-

¹⁰ Buhârî, *Fedailu's-sahabe* 5; Müslim, *Zekât* 28

la da kalmayıp zaman zaman bazı sahabilere okutup onlardan dinlemiştir. Oruçlu olduğu zamanlarda, hususiyle Ramazan'da Kur'ân'a daha bir özen göstermiş, onu çokça okumuştur. Müminler de Peygamber Efendimiz'in ümmeti olarak, özellikle Ramazan'da Kur'ân'la içli dışlı olmalı, onun aydınlık ikliminden nurlanmalıdırlar. Kur'ân'ı hususiyle Ramazan ayında okumanın ayrı bir önemi vardır. Allah Resûlü (aleyhissalâtu vesselâm) Ramazan'da her zamankinden daha fazla Kur'ân'la meşgul olur, onu okur ve tefekkür ederdi. Zira Allah onu, bu ayda indirmişti. Ramazan'ın her gecesinde Peygamber Efendimiz (aleyhissalâtu vesselâm) Cibril-i Emin'le birlikte aralarında Kur'ân talimi yaparlardı. Ve her Ramazanda baştan sona onu Cibril'le mukabele ederdi. Vefat ettiği yılda da bu arz iki defa cereyan etmişti. İbn Abbas rivayet ettiği bir hadiste bunu ifade etmektedir:

“Allah Resûlü (aleyhissalâtu vesselâm), insanların en cömerdi idi. Cömertliğinin doruğa ulaştığı zaman ise, Ramazan'da Cibril ile karşılaştığı an idi. O, Ramazan'ın her gecesinde Cibril ile

karşılaşır, Kur’ân’ı aralarında mütalâa ederlerdi. Peygamber Efendimiz hayra karşı hızlı esen rüzgârdan çok atik idi.”¹¹

Hangi oruçla geçmiş günahlar bağışlanır?

Bir hadis-i şerifte, “Her kim inanarak ve karşılığını sırf Allah’tan bekleyerek Ramazan orucunu tutarsa, onun geçmiş günahları bağışlanır.” buyrulmuştur.¹² “Efendimiz burada, Ramazan’la gelen berekete tam inanan, ihlâs ve samimiyetle oruç tutup bu mübarek ayı ibadet ü taatle değerlendiren ve sevabını da yalnızca Allah’tan bekleyen müminlerin geçmişte işledikleri günahlarının affedileceğini müjdelemiştir.

“İmanen” kelimesi, inanılması gerekli olan her şeye ve oruçla alâkalı dinî hükümlere kalpten inanmayı; orucun farz olduğuna, karşılığında büyük mükâfat bulunduğuna ve her şeyden öte rıza-yı ilahiye bir vesile teşkil ettiğine hiç tereddüde düşmeksizin iman etmeyi vurgulamaktadır.

¹¹ Buhârî, *Bed’ü’l-Vahy* 5, 6; *Savm* 7; *Menâkıb* 23; Müslim, *Fedâil* 48, 50.

¹² Buhârî, *İman* 27; Müslim, *Salatu’l-Müsafirin* 175

Evet, biz Allah'ın kullarıyız; Allah da bizim mabudumuzdur. Bizim O'na karşı yaptığımız şeyler O'nun hakkı, bizim de vazife ve sorumluluğumuzdur. Oruç da, O'nun emri ve bizim görevimizdir. O, ibadetlerimizden her zaman haberdardır ve yaptığımız her şeyi bilmektedir. Cenâb-ı Hakk'ın görüp bildiği o amellerimiz, mevsimi gelince nemalanmış olarak geriye dönecektir. Ayrıca, ellerimizi O'na kaldırdığımızda, bir kudsî hadiste dendiği gibi; “O eller geriye boş olarak dönmeyecektir.”

Cenâb-ı Hakk'a karşı teveccüh ederken ve O'na yalvarıp yakarırken, her şeyden evvel O'nun kullarını gördüğüne, duaları işittiğine ve istekleri yerine getirecek güce sahip bulunduğuna tam inanmak lazımdır. Yoksa inanmadan el açmak, “Verirse verir, vermezse vermez” gibi bir manaya gelir ki, bunun bir saygısızlık olduğu ve öyle birinin çağrısına icâbet edilmeyeceği bellidir. O, lütfuyla, keremiyle, rahmetinin gazabının önünde olmasıyla ve merhame-tinin enginliğiyle öylelerine de verirse verir; biz “vermez” diye kestirip atamayız. Fakat, O'nun

duaları kabul etmesinin vesilesi evvela O'na gönülden inanmaktır. İnanacaksın ki, samimiyetle ellerini kaldırdığın zaman Allah onları boş çevirmez, yüzünü kara çıkartmaz, seni mahcup etmez; aksine, o kapıya bir daha yönelmene vesile olacak şekilde lütuflarda bulunur. İşte, “imanen” kaydı böyle bir inanmayı ifade etmektedir.

“İhtisap” kelimesi de sevabın Allah'tan beklenmesi manasına gelmektedir; dünyevî beklentilere girmeme, sadece Allah'ın hoşnutluğunu gözetme ve mükâfâtı O'nun rahmetinden umma demektir. Hayır işlerinde ve ibadetlerde ihlas ve samimiyete aykırı hiçbir husus olmamalı; riya ve süm'alara girilmemelidir. Hiçbir amel insanların takdir ve teveccühlerine bina edilmemeli; her şey Allah için yapılmalı ve beklentiler de hep Allah'tan olmalıdır. O beklentilerde de yine himmet âlî tutulmalı; yani, yapılan işler dünyevî faydalara bağlanmamalıdır. Gerçi, sahabi anlayışıyla, ayakkabımızın bağını bile kaybetsek biz onu da Allah'tan istemeliyiz. Arkasında olduğumuz her konuda gayret etme-

li, iradenin hakkını vermeli ama neticede her şeyi Allah'tan dilemeliyiz. Ancak, kulluğumuzu Cenâb-ı Hak'a sunarken, O'nun Ma'bud, bizim de kul olduğumuzu hiç hatırdan çıkarmamalı; O'nun hakkı olduğu için kulluğumuzu O'na tahsis etmeliyiz. Dolayısıyla, ibadetlerimizi ihtiyaç ve isteklerimize bağlamamalı, onları vazifemiz olduğu için eda etmeliyiz.

Haddizatında, Cenâb-ı Hak'tan bir şey isteme, bizim zatî hakkımız değildir; O'nun lutfedip bize verdiği haklar türündendir. O öyle lütufkârdır ki, o hakları Kendisine karşı kullanmamıza müsaade etmiş ve kullandırmıştır. Mesela, bir manada, "Siz Bana kullukta bulunun, ibadet ü taatinizi yerine getirin -ki bu sizin vazifenizdir- Ben de, öbür âlemde nimetlerimle sizi sevindireyim" demiş ve bir mukavele yaparak bize bazı haklar vermiş; "Kulluğunuzu yaparsanız Benim üzerimde hakkınız olur." demiştir. Demek ki, hakkı veren de, onu kullanma imkânı bahşeden de Allah'tır.

Yoksa bizim mahiyetimizde ve rızık olarak bize verilen nimetlerde kaç paralık kendi ser-

mayemiz var ki, herhangi bir hakkımız olsun! Evet, biz mebdeden müntehaya kadar her şeyimizle O'na aidiz ve O'nun verdiği haklarımız olsa da her şeyden önce birer kuluz. Öyleyse, bir kula yaraşır şekilde hareket etmeli ve sadece Hâlıkımızın, Râzıkımızın ve Rabbimizin hoşnutluğunu dilemeli, ibadetlerimizi de bu niyetle yerine getirmeliyiz. İşte, “ihtisap” tabiri de bu hakikatlere bağlı kalarak, sadece Allah için oruç tutmak gerektiğini ve mükâfâtı O'ndan beklemenin lüzumunu belirtmektedir.”¹³

Oruçlunun ağız kokusu nasıl miskten daha hoş olabilir?

Ebû Hureyre'nin (radıyallahu anhu) rivayet ettiğine göre Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) şöyle buyurmuştur: “Allah şöyle buyurdu: “Âdemoğlunun her ameli kendi içindir. Yalnız oruç müstesna. Onun mükâfatını Ben veririm. Zira yemesini ve nefsânî arzularını, sırf benim için terk ediyor. Oruçlu için iki sevinç ânı vardır: Biri iftar ettiği, diğeri de Allah'a kavuştuğu vakittir. Oruçlunun

¹³ M. Fethullah Gülen, *Kırık Testi*, 25.08.2008

ağzının kokusu, Allah katında misk kokusundan daha hoştur.”¹⁴

Hadiste oruç tutanın ağız kokusunun miskten daha hoş olduğu ifade buyrulmaktadır. Bu koku, açlıktan kaynaklanır. Kıyamet günü Cenâb-ı Hakk’ın katında bu kokunun, miskten ve anberden daha tatlı, daha nefis ve daha temiz olduğu bizzat en doğru sözlü Efendimiz tarafından ifade edilmiştir. Temiz ruhlar olan meleklerin Allah’a karşı kulluk vazifesini yaparken hoşlandıkları kokular vardır. Onlar gül kokusundan çiçek kokusuna, miskten anbere kadar güzel kokulardan hoşnut olurlar. Bizim dünya gözüyle göremediğimiz âlemlerde güzel kokular sırlı hazineleri açan anahtar hükmündedir. Oruçlunun ağız kokusu da bu güzel kokular cümlesindedir. Bunun böyle olması, orucun Allah’la kul arasında irtibat buudlu bir ibadet olmasındandır. Bu yönüyle oruç, kendi derinliği içinde ele alınmalı, yoksa salt ağız kokusu açısından değil.

---

¹⁴ Buhârî, *Savm* 2; Müslim, *Sıyam* 152; Tirmizî, *Savm* 54; Nesâî, *Sıyam* 41; İbn Mace, *Sıyam* 1

***Orucun vücuda zarar verdiği söyleniyor.
Dinimiz zararlı şeyi emreder mi?***

Allah Teâlâ, insanlara zararlı olan bir şeyi emretmez. Tıp uzmanları diyor ki: Oruçlu kimselerde adrenalin ve kortizon hormonları kana daha kolaylıkla karışmaktadır. Bu hormonlar, tesirlerini kanserli hücreler üzerinde de göstermektedir. Böylece bu hormonlar, kansere karşı bir çeşit kalkan rolünü oynamakta, yani kanser hücrelerinin çoğalmasını önlemektedir.

Oruç tutan bünye, adeta bakıma girer, iç organları saran yağlar erir, vücudun zindeliği artar, direnme gücü kazanır, mide, böbrek, şeker, kalp ve karaciğer hastalıklarına karşı mukavemet kazanır.

Çeşitli vazifeleri bulunan karaciğer, sindirimle de vazifelidir. Oruç müddetince, 3-5 saat istirahat eder, gıda depolama işine bir müddet ara vermiş olur. Bu arada, korunma sistemini güçlendirici globülinleri hazırlar. Midedeki kaslar ve salgı ifraz eden hücreler, oruç müddetince birkaç saat dinlenir. Kan hacmi de azaldığı için tansiyon düşerek kalp rahatlar.

Bilhassa yüksek tansiyonlular için oruç, bir ilaç gibi faydalıdır.

Gıda artıkları iyi yakılmayınca, damarları yıpratır. Yakılmayan yağlar, damarları daraltır, damar sertliği denilen rahatsızlığa sebep olur. Akşama doğru vücutta gıda hemen hiç kalmaz. Yani bütün gıdalar yakılmış olur. Bu bakımdan bilhassa “damar sertliği” olanların başka aylarda da oruç tutmaları tavsiye edilir. Oruç müddetince vücudun diğer organlarında da dinlenme olur. Az yemek ve oruç tutmak, vücudun sıhhati için çok önemlidir. Zekât, malın kiridir. Zekât veren, malını kirden koruduğu gibi, oruç tutan da vücudun zekâtını ödemiş, hastalıklardan onu korumuş olur. Peygamber efendimiz, “Her şeyin bir zekâtı vardır. Vücudun zekâtı ise oruçtur.”¹⁵ buyurmuştur.

Hastalıkların ekserisi çok yemekten ileri gelir. Çok yiyip içmek hastalıkların başıdır. Çok yiyende acıma hissi azalır. Arzuları artar, harama dalması kolaylaşır.

---

¹⁵ Tirmizî, *Daavat* 86; İbn Mace, *Sıyam* 44

Gayr-i meşrû arzuları harekete geçiren yolları tıkamak gerekir. Açlık şeytanın yolunu tıkar. Şeytan, damardaki kan gibi vücutta dolaşır, açlık ile onun yolunu daraltmak gerekir.

Bekâr için de oruç faydalıdır. Oruç şehveti kırar. Oruçlunun yanında oruçsuzlar yiyip içerse, melekler, oruçluya duâ ederler.

“Allah’ın bildiği kuldan saklanmaz” diyerek açıktan oruç yemek günah değil midir?

Günahı, açık da, gizli de işlemek caiz olmaz. Fakat nefsine, şeytana uyararak günah işleyen, günahını gizlemelidir! Günahı gizlemek birkaç yönden faydalıdır:

1- Eğer günahlarımız açığa çıkmamışsa sevinmek gerekir. Cenâb-ı Hak, kulun özellikle açıktan günah işlemesini sevmez. Peygamber Efendimiz de (sallallahu aleyhi ve sellem): “İnsan günahını dünyada gizlerse, Allah Teâlâ da, Kıyâmet’te, bu günahı kullarından saklar.” buyurmuştur.

2- Allah Teâlâ açıktan, çekinmeden günah işleyenlere daha çok buğzeder. Fakat üzüler.

günahını gizleyenleri, gizlediği için affedebilir. Nitekim Efendimiz (aleyhissalâtu vesselâm), “Bir günaha düşen, günahını gizlesin! Allah Teâlâ’nın örtüsünü onun üzerinde buldursun!” buyurmuştur.

3- Günah işlerken Allah’tan utanılmıyorsa insanlardan olsun utanmak gerekir! En azından başkasını kendi hakkında konuşmaması, gıybetini ettirmemek için günahı gizlemelidir! Unutmamak gerekir ki hayâ tamamıyla hayırdır. Hayâ, imandandır. Hayâsızın dîni olmaz.

4- Kötü örnek olmamak, başkalarının da günah işlemesine cesâret vermemek için de günahı gizlemek gerekir! Böyle sebeplerden dolayı günahı gizlemeli, gizli de olsa günah işlemekten sakınmalıdır! Çünkü günahlar öldürücü zehirdir. İmanı olan günah işlemekten çok korkar. Efendimiz: “Mümin, günahını dağ gibi görür, üzerine düşeceğinden korkar. Münâfık ise, günahını, burnuna konmuş, hemen uçacak bir sinek gibi görür.” buyurmuştur.

Bazıları, “Namaz kılmayan veya açık gezen veya başka günah işleyen bir kimse, boşuna oruç

tutmamalıdır” diyor. Günahkâr olan hiçbir ibadet yapamaz mı? Namaz kılan, oruç tutan günah işlemez mi?

Bazı kimseler, “Ya, dinimizin bütün emirlerini yapıp, bütün yasaklarından kaçınmak veya hiçbirini yapmamak lazım olduğunu” söyleyerek, “Ya hep, ya hiç” diyorlar. Bu, çok yanlıştır. Çünkü “Hepsi yapılamayan ibadetin yapılabilen az miktarı da terk edilmemelidir” kaidesi İslâm’ın genel prensiplerinden çıkan bir disiplindir. İnsanın, birkaç günah işliyorum diye, diğer günahları da yapması gerekmez. Hem oruç tutup, hem de günah işleyen kimse, oruç tutmakla hâsıl olan büyük sevaba kavuşamaz. Fakat ahirette niçin oruç tutmadın diye hesaba da çekilmez. Oruç borcunu ödemiş olur. Hatta orucun bereketiyle diğer günahlardan da kaçma imkânı bulabilir.

İmam-ı Rabbanî hazretleri buyuruyor ki: “Bütün günahlara tevbe edip, hepsinden kaçmak büyük nimettir. Bu yapılamazsa, bazı günahlara tevbe etmek de nimettir. Bunların bereketiyle, belki bütün günahlara tevbe etmek

nasip olur. “Bir şeyin bütünü ele geçmezse, hepsini de kaçırmamalı”¹⁶

Namazın dinimizdeki yeri, oruca göre daha mühim ise de, bir kimseye namaz kılmadığı için, “Oruç da tutma!” denmez. Aksine, “Namaz kılamiyorsan, orucu bâri terk etme!” denir. Namaz kılmamakla büyük bir günaha giren kimse, oruç tutmazsa günah miktarı daha da çok artar.

Günah miktarı ne kadar azaltılırsa o kadar iyi olur. Allahtan korkup bir günaha tan vazgeçmek iman alâmetidir.

Günah işleyen, oruç tutuyor veya zekât veriyorsa, ona, “Aman bunları bari bırakma!” demek gerekir. Bu ibadetleri de yapmazsa, dinden tamamen uzaklaşabilir. Korkutmaktan çok, müjdeleyici olmak lâzımdır. Bir hadisi şerifte Allah’ın sonsuz rahmetinden ümit kestirip dinden nefret ettirenlere lanet edilmiştir. Kolaylaştırmak gerekir, güçleştirmek değil.

Rivayet edilir ki bir genç, Peygamber

---

¹⁶ İmam Rabbani, *Mektubat-ı Rabbani*, c. 2 mektup: 66

Efendimiz'e, "Şu üç günahı bırakamıyorum." dedi. O üç günah, yalan, zina ve içki idi. Resûlullah efendimiz, "Bu üç günahıtan yalanı benim için bırak." buyurdu. O genç, kabûl edip gitti. Daha sonra, bu iki günahları işleyip Resûlullah'ın karşısına çıkınca, "Ben işlemedim." desem yalan söylemiş olurum. Eğer işlediğimi söylersem, beni cezalandırır." diye düşünerek diğer iki günahıtan da vazgeçti.

Kelime-i şehâdeti dil ile söyleyip kalp ile de tasdik eden müslümandır. Günah işleyen, müslümanlıktan çıkmaz. Biliyoruz ki şirk üzere ölmeyen Cennete girecektir.

Tabii ki bu müjdeler, insanı günah işlemeğe sevk etmemelidir! Her günah, kalbi karartır. Her günahıtan küfre giden bir yol vardır ve ebedî Cehennemde kalmaya sebep olabilir. Allah'ın gazabı günahlar içinde saklıdır. Onun için her günahıtan kaçınmalıdır.

ORUCA NİYET

Oruca ne zaman ve nasıl niyet edilir?

Orucun önemli bir şartı da niyettir. Niyetsiz oruç sahih değildir. Bu sebeple; niyetin ne zaman ve nasıl yapılacağına bilinmesi gerekir.

Niyet zamanı itibariyle oruçlar ikiye ayrılır:

1- Akşamdan itibaren gündüz kuşluk vaktine kadar niyet edilebilen oruçlar;

Bunlar, Ramazan orucu, belirli günlerde tutulması adanan oruçlar ile nafil oruçlardır.

Bu oruçlara geceleyin imsak vaktinden önce niyet edilebileceği gibi gündüz kuşluk vaktine kadar da niyet edilebilir, gece niyet etmek daha faziletlidir.

Gündüz oruca niyetin caiz olması, imsak vaktinden sonra bir şey yemeyip içmemeye ve orucu bozan bir iş yapmamaya bağlıdır. Eğer oruca aykırı bir şey yapılmış ise gündüz niyet caiz olmaz.

2- İmsak vaktinden önce geceleyin niyet edilmesi gereken oruçlar:

Bunlar da; Ramazanda tutulamayıp başka zamanda kaza edilen Ramazan orucu ile her çeşit kefâret oruçları, başlanıp da bozulan nafil oruçların kazası ve mutlak olarak adanan (zamanı belirlenmeyen) oruçlardır.

Bu oruçlar için belirlenen bir vakit olmadığından bunlar için imsak vaktinden önce geceleyin niyet etmek lazımdır. Bu oruçlara tan yeri ağardıktan yani imsak vakti geçtikten sonra niyet edilmez.

Ramazan orucuna akşamdan itibaren kuşluk vaktine kadar niyet edilebilir. Şöyle ki;

Normal olarak oruca sahur yemeğini yedikten sonra niyet edilir. Ancak sahurda uyana-mayıp yeme içme zamanının bittiği imsak vak-

tinden sonra kalkan bir kimse, güneş doğmuş olsa bile, kuşluk vaktine kadar o günün orucuna niyet edebilir. Yeter ki, imsak vaktinden sonra orucu bozacak bir şey yapmasın.

Sahura kalkmak istemeyen bir kimse akşamdan sonra yarının orucuna niyet edebilir, geceleyin kalkıp tekrar niyet etmesi gerekmez.

Niyet esasen kalp ile olur. Yani geceleyin, yarın oruç tutacağını kalbinden geçiren kimse niyet etmiş demektir. Oruç tutmak düşüncesi ile sahur yemeğine kalkan kimsenin bu düşüncesi de niyettir. Oruca kalp ile niyet etmek yeterlidir. Ancak kalp ile yapılan bu niyeti dil ile söylemek daha iyidir. Bu sebeple, oruç tutacak olan kimse, hem içinden niyet etmeli, hem de dili ile: “Niyet ettim Ramazan-ı şerifin yarınki orucuna” diye söylemelidir. Her günün orucuna ayrı niyet etmek lâzımdır.

Oruca dil ile niyete lüzum var mı, varsa dil ile niyetin hükmü nedir?

Dil ile niyetin hükmü sünnettir. Bu unutulacak olsa, orucun sıhhatine engel değildir.

Oruca niyetlendiğimiz gün aşırı halsizlik ve aşırı açlık hissi duyma gibi bir rahatsızlık çekebiliyoruz. Bu durumda ne yapmamız gerekir?

Orucun daha sonra tutulması veya oruç yerine fidye verilmesi için bazı özürler vardır. İşte bunlardan biri de hastalıktır. Eğer kişi hastalığının artmasından veya iyileşmenin gecikmesinden korkuyorsa, orucunu tutmayarak, iyileştiğinde tutamadığı günler sayısınca oruçlarını kaza edebilir. Fakat burada hastalığın şiddeti veya orucun bu hastalığa yapacağı tesir, kişinin az çok kendisinin bileceği bir husus olmakla beraber, daha ziyade hâzık ve dindar bir doktorun vereceği karar önemlidir. Çünkü hastalığa dair birtakım vehimlerden dolayı orucu kazaya bırakmak doğru olmadığı gibi, sağlığını tehlikeye atma pahasına oruç tutmak da doğru değildir.

Aslında halsizlik ve açlık hissi duyma her oruç tutan kişide bir derece olur. Zaten orucun hikmetlerinden birisi de budur. Yani Allah için aç kalarak, belli bir sıkıntıya katlanmakla kişi, Allah'ın verdiği nimetlerin kıymetini daha iyi

anlar, açların ve fakir insanların durumunun farkına varır, nefsini terbiye eder, sabretmeyi ve şükretmeyi öğrenir. Ancak bu durum aşırı ise ve hakikaten sağlık açısından tehlikeliyse- ki bunu öğrenmenin en sağlıklı yolu, ifade ettiğimiz gibi güvenilir ve dindar bir doktora muayeneden geçer- o zaman oruç tutmamak için bir mazeret var demektir. İyileşince tutulmayan günlerin kazası yerine getirilir.

Oruç tutarken siyah iplikle beyaz iplik birbirinden ayrılıncaya kadar yiyip içilebilir, deniyor. Bu, doğru mudur?

Bakara suresindeki, “Beyaz iplik siyah iplikten ayırt edilinceye kadar yiyip için” mealindeki 187. âyetindeki iplikler, gündüzün beyazlığı ile gecenin siyahlığıdır. Âyet-i kerimenin anlamı, “Gündüzün aydınlığı ile gecenin karanlığı, iplik gibi birbirinden ayrılıncaya kadar yiyip için.” demektir. Bu âyeti kerimeyi duyan bir sahabî, (Ya Resûlallah! Ben gündüzün geceden ayrıldığını öğrenmek için yastığımın altına bir beyaz iplik ile bir siyah iplik koydum. Fakat gece-

nin bitişini yine de tespit edemedim.) deyince, Peygamber Efendimiz, (O iplikler, gündüzün aydınlığı ile gecenin karanlığıdır.) buyurarak âyetin anlamını açıklamıştır.

İmsak vaktinden önce oruca niyet eden kimse imsaktan önce yiyip içebilir mi?

Oruca niyet etmiş olunsa da orucun başlama vakti imsak vaktidir. Bundan dolayı imsak vaktine kadar yiyip içmekle oruç da niyet de bozulmaz.

ORUÇ ÇEŞİTLERİ

a) Farz Oruçlar

Farz olan oruç hangisidir?

Farz olan oruçlar şunlardır: Ramazan orucu, Kaza orucu, Kefâret orucu.

Kaç çeşit kaza orucu vardır?

Kaza orucu farz olan oruçlardandır. Bu da iki türlüdür:

Bunlardan birisi, kendisine oruç farz olan birisinin Ramazan ayında tutmadığı veya dînen geçerli bir mazeretinden dolayı bozduğu her günkü orucun karşılığı olarak, Ramazan ayının haricinde oruç tutmasıdır. Buna göre bir kimse yolculuktan, iyileşmesi beklenen bir hastalıktan; kadınlar da hayız, nifas gibi bir mazeretten do-

layı oruç tutmaz veya bozarlarsa, tutamadıkları gün sayısınca oruç tutmaları gerekir. Bunu Kur'ân'ın şu âyeti ifade etmektedir: “Sizden kim hasta veya seferde olursa, tutamadığı günler sayısınca başka günlerde oruç tutar.” (Bakara, 2/184)

Yolculuk halinde Ramazan orucu bozulsa, kaza mı yoksa kaza ve kefâret mi lazım gelir?

Sadece kaza lâzım gelir.¹⁷

Ramazan orucunu, hastalık sebebiyle tutamayan kimsenin ne yapması lazımdır? Orucu kaza ederken nasıl ve ne zaman niyet eder?

Hastalık sebebiyle Ramazan orucunu tutamayan bir mümin, iyileştikten sonra gününe gün kaza eder. Niyetini geceden (gün battıktan sonra imsak vaktine kadar olan zaman içinde) yapar. Niyetini, “En son kazaya kalan Ramazan-ı şerif orucunu tutmaya niyet ettim.” şeklinde yapar.

Kaza borcu olan nafîle oruç tutabilir mi?

Kaza orucu borcu olan kişinin sünnet olan orucu tutması caizdir. Ancak öncelikle kaza orucu tutması tavsiye edilir.

¹⁷ Hacı Mehmet Zihni Efendi, *Nimetü'l-İslâm*, 2. kısım, s. 50

Kefâret orucunun şartı nedir? Kaç gün tutulur?

Ramazan orucunu kasten, bilerek ya da herhangi bir özürlü bulunmaksızın bozmadan dolayı tutulan oruçtur ki miktarı, peşi peşine iki aydır. Buna delil, Ebû Hureyre'nin rivayet ettiği şu hadistir:

Bir adam Resûlullah'a gelerek: 'Mahvoldum' dedi. Peygamber Efendimiz: 'Seni mahveden şey nedir?' buyurdu. Adam: 'Ramazan'da hanımım ile ilişkide bulundum.' dedi. Bunun üzerine Peygamber Efendimiz (aleyhissalâtu vesselâm) şöyle buyurdu: 'Köle azad edecek kadar mal bulabilir misin?' buyurdu. Adam: 'Hayır' dedi. Peygamber Efendimiz (aleyhissalâtu vesselâm): 'Peş peşe iki ay oruç tutabilir misin?' buyurdu. Adam: 'Hayır' dedi. Peygamber Efendimiz (aleyhissalâtu vesselâm): 'Altmış fakiri doyuracak kadar mal bulabilir misin?' buyurdu. Adam yine: 'Hayır' dedi. Sonra adam oturdu. Peygamber Efendimiz (aleyhissalâtu vesselâm)'e bu esnada bir zenbil içinde hurma getirildi. Peygamber Efendimiz bu hurmaları adama uzatarak, 'Bunları sadaka olarak ver' buyurdu. Adam: 'Bizden daha fakiri mi vardır?' Medine'nin doğu-

su ve batısındaki siyah taşlık yerler arasında bizden daha muhtaç bir aile yoktur.” dedi. Bunun üzerine Peygamber Efendimiz (aleyhissalâtu vesselâm) dişleri görününceye kadar gülümsedi ve şöyle buyurdu: ‘Git bunları ailene yedir.’¹⁸

Adet gören bayanlar kefâret orucu nasıl tutarlar?

Kefâret olarak, arka arkaya altmış gün (iki kameri ay) oruç tutmaya başlayan bir kadının, bu arada görebileceği ay hali günleri kefâret orucunun sürekliliğini engellemez ve bozamaz. Ancak bu durumda ay halinin bitiminden sonra, ara vermeden kefâret orucuna devam edilmesi şarttır. Söz gelimi on gün oruç tuttuktan sonra, on birinci gün ay hali gören bir hanım, belli günleri bitince hiç ara vermeden tekrar oruca başlar, önceki tuttuğu on güne ekleyerek kefâret orucunu tamamlar.

Ramazan orucunun kazasını tutarken orucumuzu bozarsak ne yapmalıyız?

Ramazan orucunun kazası tutulurken bile- rek veya yanlışlıkla bozulmuşsa, o gün bozulan

¹⁸ Buhârî, *Savm* 30; Müslim, *Sıyam* 81; Tirmizî, *Savm* 28

orucun tekrar tutulması gerekir. Kefâret gerekmez. Kefâret, sadece Ramazan ayındaki oruç bilerek bozulduğunda gerekir.

Değişik zamanlarda kasten Ramazan orucunu bozana sonradan bir kefâret yeterli midir?

İster aynı Ramazan ayında, ister ayrı ayrı Ramazan aylarında olsun, değişik zamanlarda Ramazan orucunu bilerek bozmuş olan kişinin bir tek kefâret orucu tutması yeterlidir.

Bir kimse, Ramazan ayı içerisinde, “Yarın zor bir işe gideceğim, hava da çok sıcak!” deyip oruca niyetlenmese, yalnız kaza mı lazım gelir, yoksa kaza ve kefâret mi gerekir?

Dünyada sadece kaza, laubali hareketinden dolayı ahirette ağır bir ceza lazım gelir. Zira kefâret, oruca niyet etmemenin cezası değil, Ramazan orucunu bozmanın cezası olmaktadır.

Bir kimse Ramazan’da, gafletinin icabı olarak sahur yemeğine uyanmasa ve sabahleyin uyandığında da niyet etmeyip oruç tutmasa buna kaza mı yoksa kaza ile birlikte kefâret mi lazım gelir?

Sadece kaza lâzım gelir. Zira kefâret, orucu tutmamaktan değil, niyet edilmiş bulunan bir Ramazan orucunun bozulmasından dolayı lâzım gelmektedir. Fakat böyle bir hareketi yapan kimse günaha girmiş olur.

b) Vacip Oruçlar

Vacip oruçlar hangileridir?

Nezir (Adak) orucu ile bozulan nafile oruçların kazasıdır.

Nafile olarak tutulan bir oruç bozulursa, o orucu kaza etmek gerekir mi?

Nafile olarak tutulan bir orucun bozulması hâlinde, ayrı bir günde, onun yeniden tutulması vaciptir. Nafile olarak başlanılan namaz veya oruç gibi bir ibadet tamamlanmadan herhangi bir sebepten dolayı yarıda bırakılsa, bilahare kaza edilmesi gerekir. Bununla ilgili olarak Hz. Âişe validemiz bizlere şu hadiseyi nakleder: “Ben ve Hafsa oruçlu idik. Bize bir yemek getirildi. İçimiz onu çekti, biz de onu yedik, daha sonra Resûlullah gelince, Hafsa benden önce

hemen Resûlullah'a şöyle dedi: "Ey Allah'ın Resûlü! Biz oruçlu idik. Bize bir yemek getirildi. İçimiz çektiğinden onu yedik." Bunun üzerine Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: "Bu günün yerine, ayrı bir günde kaza olarak bir gün oruç tutunuz."¹⁹

Nezir (adak) orucu vacip midir?

Evet, vaciptir. Nezir, Allah'a ta'zim için, yapılmasında sakınca olmayan bir fiilin yapılmasını üstlenmek, kendi üzerine mecbur kılmaktır. Sadece Allah rızasını kazanmak için ibadet sayılabilecek bazı şeyleri nezretmek makbuldür ve sevaba vesiledir. "Nezrim (Adağım) olsun yarın Allah rızası için oruç tutayım (veya) muhtaçlara şu kadar yardım edeyim.." gibi. Böyle bir nezirde bulunan insana, nezrettiği şeyi yerine getirmesi vacip olur. Zira Cenâb-ı Hak: "... *Nezirlerini yerine getirsinler.*" (Hac, 22/29) buyurmaktadır. Allah Resûlü de: "Her kim Allah'a itaat edeceğini adarsa, itaat etsin, her kim de Allah'a

¹⁹ Ebû Dâvûd, *Sıyam* 73; Tirmizî, *Savm* 36; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 6/263

isyan edeceğini adarsa, Allah'a asi olmasın.”²⁰
buyurmuşlardır.

c) Nafile Oruçlar

Nafile oruçlar hangileridir?

Diğer bir adı da tatavvu olan nafile, “farz olmayan ve Allah'a yaklaşmak için yapılan ibadetleri” kapsar. Kutsî bir hadiste (Yani manası Cenâb-ı Hakk'a ait olan bir hadiste) Efendimiz (aleyhissalâtu vesselâm), nafilenin önemini şu sözleriyle ifade buyurmuşlardır: “Kulum bana, kendisine farz kıldığım şeylerden daha sevgili olan bir şeyle yaklaşamaz. Kulum nafilelerle bana yaklaşmaya devam eder. Nihayet ben onu severim. Ben kulumu sevince de artık onun işiten kulağı, gören gözü, tutan eli, yürüyen ayağı olurum.”²¹ Yine nafile olarak tutulan orucun fazileti hakkında Allah Resûlü şöyle buyururlar: “Her kim Allah için bir gün oruç tutarsa, Allah Teâlâ yetmiş sene onun yüzünü cehennemden uzaklaştırır.”²²

²⁰ Nesai, *Îmân* 41.

²¹ Buhârî, *Rikak* 38; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 4/256

²² Buhârî, *Cihad*, 36; Müslim, *Sıyam*, 167; İbn Mace, *Sıyam*

Nafile oruçlar şunlardır: Savm-ı Dâvûd, pazartesi-perşembe günlerinde tutulan oruçlar, Eyyâm-ı bîd (kamerî ayların 13, 14 ve 15. günleri) veya her aydan üç gün oruç tutmak, Arefe günü ve Zilhicce ayında tutulan oruç, Şevval'de tutulan altı gün oruç, Aşûre günü tutulan oruç, Şaban ayında tutulan oruç.

En faziletli nafile oruç hangisidir?

Peygamberimiz (aleyhissalâtu vesselâm) farz orucun dışında nafile olarak tutulan en faziletli orucun Savm-ı Dâvûd olduğunu bildirmiştir: Abdullah b. Amr rivayet ediyor: Resûlullah'a (aleyhissalâtu vesselâm) benim:

“Yaşadığım müddetçe mutlaka geceleyin namaz kılacağım ve gündüzleyin oruç tutacağım.” dediğimi haber vermişler. Bunun üzerine Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm): “Bunu sen mi söylüyorsun?” diye sordu. Kendisine: “Evet, bunu ben söyledim ya Resûlallah” dedim. Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm): “Ama senin buna gücün yetmez. Sen bazen oruç tut, bazen tutma, kâh uyu,

kâh namaz kıl. Bir de her aydan üç gün oruç tut. Çünkü yapılan bir hayırlı amele mukabil on misli sevap verilir. Bu üç gün oruç bütün senenin orucu gibidir.” buyurdu. “Ben bundan daha fazlasına takat getirebilirim.” dedim. Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm): “(Artık) bundan daha faziletli olamaz.”²³ buyurdular. Başka bir hadislerinde de Allah Resûlü: “En faziletli oruç, kardeşim Dâvûd’un tuttuğu oruçtur. Dâvûd (aleyhisselâm) bir gün oruç tutar, bir gün tutmazdı.”²⁴ buyurarak bu orucun faziletine işaret etmiştir.

Pazartesi-perşembe günlerinde niçin oruç tutulur?

Resûlü Ekrem (aleyhissalâtu vesselâm) bazı zamanlarda ibadete daha çok özen gösterir, diğer vakitlerdekinden daha hassas davranırdı. Hz. Âişe de bu mevzu ile alâkalı olarak: “Allah Resûlü, Pazartesi ve perşembe günleri oruç tutmaya çokça özen gösterirdi.”²⁵ buyurmaktadır. Allah

²³ Buhârî, *Enbiya*, 37; Müslim, *Sıyam* 181; Ebû Dâvûd, *Savm* 53; Nesai, *Sıyam* 86

²⁴ Buhârî, *Savm* 56; Müslim, *Sıyam* 189; Ebû Dâvûd, *Sıyam* 76

²⁵ Tirmizî, *Savm* 44; Nesai, *Sıyam* 36; İbn Mace, *Sıyam* 42;

Resûlü'nün hususiyle bu günlerde oruç tutmasının sebebi ise, bu günlerin insanların amellerinin Cenâb-ı Hakk'a arz edildiği günler olmasıdır. Üsame b. Zeyd (radıyallahu anhi) şöyle rivayet etmektedir: Ben Peygamber Efendimiz'in, Pazartesi-Perşembe günleri oruç tuttuğunu görünce, O'na bunun sebebini sordum. Bana şu cevabı verdiler: "Ameller, Cenâb-ı Hakk'a pazartesi-perşembe günleri arz olunurlar. Ben istedim ki Cenâb-ı Allah'a amelim arz olunurken oruçlu olayım."²⁶

Başka bir rivayette de Allah Resûlü'ne pazartesi günü tutulan orucu sordular. Peygamber Efendimiz: "Ben o gün dünyaya geldim ve o gün peygamberlik verildi veya bana vahiy indirilmeye başlandı."²⁷ buyurmuşlardır.

Beraat kandilinin gündüzünde oruç tutmak sünnet midir?

Beraat kandilinin gündüzünde oruç tutmak sünnettir. Efendimiz Şaban ayının yarısı yani

---

Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 6/80

²⁶ Tirmizî, *Savm* 44; Nesai, *Sıyam* 70

²⁷ Müslim, *Sıyam* 197

Berâet gecesi gelince, gecesini namazla, gündüzünü de oruçla geçirmeyi tavsiye etmiştir.²⁸

Eyyâm-ı bîd ne demektir? Her aydan üç gün oruç tutmak sünnet midir?

Her ay üç gün oruç tutmak, Resûlullah'ın güzel âdetlerindedir. Oruç tutulan bu günlerin hicrî ayın 13, 14, 15. gecelerin gündüzlerinde olması daha faziletlidir. İşte bu günlere “eyyâm-ı bîd” (beyaz günler) denilir. Bu ismin verilme sebebine gelince, bu zaman dilimlerinde geceleri ay, gündüzleri de güneş ile aydınlatılmış olmasındandır. Bu günlerde tutulan oruçların sevabı, katlanmak suretiyle yıl boyu tutulan orucun sevabı kadardır. Bir iyiliğe karşı on sevap verildiğine göre, -kim bir iyilik getirirse, ona o (getirdiği)nin on katı vardır²⁹- ayda üç günü on ile çarparsak otuz gün eder. Yani bu günlerde oruç tutan kişi, her gün oruç tutmuş sevabını elde eder. Ebû Hureyre (radıyallahu anh) rivayet ediyor: “Halîlim Allah Resûlü bana üç şeyi tavsiye buyurdu. Bunlar: 1. Her ayda üç

²⁸ İbn Mace, *İkametü's-Salât* 191; Tirmizî, *Saum* 38

²⁹ Bkz. En'am, 6/160

gün oruç tutmak, 2. İki rekat kuşluk namazı kılmak 3. Yatmadan önce vitir namazı kılmak.”³⁰ Ebû Zerr’in (radıyallahu anhi) rivayetine göre ise, Resûlullah şöyle buyurmuşlardır: “Ey Ebû Zer! Aydan üç gün oruç tuttuğun zaman 13, 14 ve 15. günlerinde tut.”³¹

Arefe günü ve Zilhicce ayında tutulan orucun değeri nedir?

Hacı olmayanlar, arefe günü oruç tutabilirler. Bu gün, hicrî aylardan Zilhicce’nin 9. günüdür. Peygamber Efendimiz, bu gün tutulan orucun, geçmiş ve gelecek birer yıllık günaha kefâret olacağını bildirmiştir.³² Bu günün faziletiyle alâkalı olarak da: “Arefe gününden daha çok Allah’ın cehennem ateşinden insanları âzad ettiği bir gün yoktur.”³³ buyururlar.

Hacceden insanların arefe günü oruç tutmaları Resûlü Ekrem tarafından yasaklanmıştır. Zira bu gün oruçlu olan kimse hacta yerine

³⁰ Buhârî, *Savm* 60; Nesai, *Sıyam* 81

³¹ Nesai, *Sıyam* 84; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 5/152.

³² Müslim, *Sıyam* 196

³³ Müslim, *Hac* 436

getireceği ibadetleri yapmakta zorlanır, belki tam manasıyla ifa edemez. O zaman da öncelikle yapması gereken vazifeyi, ikinci dereceye atmış olur ki bu doğru bir şey değildir.

Hz. Âişe'den nakledilen şu hadisten de, Allah Resûlü'nün Mekke döneminde de aşûre orucu tuttuğu anlaşılır: “Cahiliye devrinde Kureyş, Âşûre gününde oruç tutardı. Hicretten önce Hz. Peygamber de aşûre orucu tutardı. Medine'ye hicret ettikten sonra bu oruca devam etti. Ashabına da tutmalarını emretti. Ertesi yıl, Ramazan orucu farz kılınca, aşûre günü orucunu bıraktı, isteyen bu orucu tuttu, dileyen de bıraktı.”³⁴

Şevval ayında tutulan altı günlük orucun hükmü nedir?

Hicrî aylardan olan Şevval, Ramazan'dan sonra gelen ayın adıdır. Bu ayda da altı gün oruç tutmak sünnettir. Zira Efendimiz (aleyhissalâtu vesselâm) bir hadislerinde: “Her kim Ramazan orucunu tutar da sonra buna Şevval ayından

---

³⁴ Buhârî, *Savm* 69

altı gün ilave ederse, bütün yılı oruçlu geçirmiş gibi olur.”³⁵ buyurmuştur.

Ramazan orucu ile Şevvâl ayında da 6 gün oruç tutan, bir yıl oruç tutmuş sayılır. Kur’ân-ı Kerîm’de “Bir iyilik yapana on katı verilir.” (En’âm, 6/160) buyurulduğundan, Ramazan ayı orucu on aya, Ramazandan sonra Şevval’de tutulan altı gün oruç da iki aya karşılık gelir ki, böylece bir sene oruç tutma sevâbına kavuşulmuş olur.

Şevvâl ayında tutulan nâfile veya kazâ oruçlarını pazartesi ve perşembe günleri tutmak daha iyidir. Zira ameller, Allah Teâlâ’ya pazartesi ve perşembe günleri arz olunur. Efendimiz (aleyhissalâtu vesselâm) de “Amelimin oruçlu iken Allah’a arz olunmasını isterim.”³⁶ diyerek bu durumu bildirmiştir.

Aşûre günü oruç tutmak sünnet midir?

Aşûre gününün orucu hakkında İbn Abbas (radıyallahü anhu) bize şu malumatı aktarır: “Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) Medine’ye hicret

³⁵ Müslim, *Sıyam* 204; Tirmizî, *Savm* 52; İbn Mace, *Sıyam* 33

³⁶ Tirmizî, *Savm* 44; Nesai, *Sıyam* 70

ettiğinde Yahudilerin Aşure gününde oruç tuttuklarını gördü ve: “Bu oruç nedir?” diye sordu. Kendisine şöyle cevap verildi: “Bu gün iyi bir gündür. Allah Teâlâ bu günde Musa (aleyhisselâm) ile İsrailoğullarını düşmandan kurtarmıştır. Bu sebeple Musa (aleyhisselâm) bu günde oruç tutmuştur.” Peygamber Efendimiz de (aleyhissalâtu vesselâm): “Ben Musa’ya sizden daha yakınam.” buyurdu ve bu günde oruç tutulmasını emretti.”³⁷ Bu durum Ramazan orucu farz kılınıncaya kadar devam etti. Daha sonra ise Resûlü Ekrem (aleyhissalâtu vesselâm) Aşure orucu mevzuunda insanları serbest bıraktı. Şu hadis-i şerif bu serbestliği ifade eder: “Bu gün Aşure günüdür. Bu günde oruç tutmak sizlere farz olmamıştır. Dileyen oruç tutsun, dileyen tutmasın.”³⁸

Şaban ayında oruç tutulur mu?

Resûl-ü Ekrem’in tuttuğu oruçlardan birisi de, Şaban ayında tuttuğu oruçtur. Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) bu ayda oruca kendini daha

³⁷ Buhârî, *Savm* 69; Müslim, *Sıyam* 127; Ebû Dâvûd, *Savm* 63

³⁸ Buhârî, *Savm* 69; Müslim, *Sıyam* 116; Muvatta, *Sıyam* 34

çok verir, hatta Ramazan'la bitiştirirdi. Ümmü Seleme validemizin rivayet ettiği bir hadis-
te: “Peygamber Efendimiz’in (aleyhissalâtu vesselâm)
yıl içinde Şaban ayı dışında tam bir ay oruç
tuttuğu olmamıştır. Şaban ayını Ramazan’a
bitiştirirdi.”³⁹ denilmektedir. Hz. Âişe (radıyallahu
anfhâ) de bu mevzuda şu haberi bize nakleder:
“Peygamber Efendimiz (aleyhissalâtu vesselâm) Şaban
ayından daha fazla hiçbir ayda oruç tutmazdı.
Şaban ayının tamamını oruçlu geçirirdi.”⁴⁰

Kandil günlerinde oruç tutmak isteyen hangi gün oruç tutmalıdır?

Kandil günlerinde oruç tutmak isteyenler,
ihya ettikleri kandil gecesini oruca niyet edip ertesi gün oruç tutarlar. Çünkü dinî hükümlere göre gün, güneşin batışı ile başlar ve ertesi gün güneşin batımına kadar devam eder. Nitekim Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem): “Şaban ayının on beşinci gecesini olduğu zaman o geceyi ibadetle ihya ediniz ve gündüzünü de

³⁹ Ebû Dâvûd, *Savm* 57

⁴⁰ Buhârî, *Savm* 52; Müslim, *Sıyam* 176; Ebû Dâvûd, *Savm* 59

oruçla geçiriniz...”⁴¹ buyurmuştur. Ancak kandil gecesinden önceki gün oruç tutmayı yasaklayan bir hüküm yoktur. Oruç tutulması mekruh olmayan günlerin hepsinde oruç tutmak mümkündür ve sevaptır.

Oruç tutmanın yasak edildiği durumlar nelerdir?

Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem) bazı durumlarda oruç tutmayı yasaklamıştır. Bu günler şunlardır:

İftar etmeden peşi peşine tutulan oruç (visal), Her gün tutulan oruç, Şek günü tutulan oruç, Bayram ve Teşrik günlerinde tutulan oruç, Sadece cuma günü tutulan oruç, Hayız ve nifaslıların oruç tutması...

İftar etmeden peşi peşine iki veya daha fazla gün oruç tutmanın dinimizdeki yeri nedir?

Diğer bir adı da “Visal” olan bu oruç şekli iki veya daha fazla gün hiç iftar etmeden tutulan oruçtur. Şefkat ve merhamet timsali Peygamber Efendimiz (aleyhissalâtu vesselâm) bu şekilde yapanları uyarmış, onlara visal yapmamalarını

⁴¹ Münzirî, *et-Terğîb ve't-Terğîb*, Mısır Baskısı 2/242

(iftar etmeksizin devamlı oruç tutmamalarını) tavsiye buyurmuştur. Hz. Âişe validemiz, bu durumu ifade eden bir beyanlarında: “Peygamber (aleyhissalâtu vesselâm) Müslümanlara acıdığı için, visal orucunu yasaklamıştır.”⁴² demiştir.

Her gün tutulan oruç daha mı sevaptır?

İslâm, herkesin yaşayabileceği kadar kolay bir dindir. O’nda hiçbir zaman insanların üstesinden gelemeyecekleri bir hüküm yoktur. İslâm’da her şey itidalli bir şekilde olup, ifrat ve tefrit bulunmamaktadır. Bir insanın her gün oruç tutması bazı olumsuz sonuçlara yol açabilir. Vücudunu zayıflatabileceğinden diğer bedenî vazifelerini aksatabilir, cemiyetle tam olarak kenetlenemez, belki tek başına yaşama mecburiyetinde kalabilir. Veyahut da her gün oruç tuta tuta açlık onda alışkanlık haline gelir, dolayısıyla oruçtan elde edilecek pek çok fayda kaybedilmiş olur. İşte bunlardan dolayıdır ki Allah Resûlü (aleyhissalâtu vesselâm) insanların devamlı

⁴² Buhârî, *Savm* 20; Müslim, *Sıyam* 60; Ebû Dâvûd, *Savm* 24; Tirmizî, *Savm* 62

oruç tutmalarını istememiş, böyle yapanların oruç tutmuş sayılmayacağını bildirmiştir.⁴³

Şek günü hangi gündür? Bu günde oruç tutmak yasak mıdır?

Şek günü Şaban ayının otuzuna denk gelen gündür. Bugünün oruçlu olarak geçirilmesini Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) yasaklamıştır. Bunda şu hikmetler gözetilmiş olabilir: Müslümanların Ramazan ayına zinde bir şekilde girmeleri, ibadetlerin başlangıç ve bitiş zamanlarını iyice araştırma ve buna göre hareket etmeleri, bunun bir âdet haline gelerek, Ramazanın başlangıcının değişmesi ihtimali vb... Bu mevzuda şu rivayetleri görmekteyiz:

“Kim şek gününde oruç tutarsa Ebu'l-Kâsım'a (Peygamber Efendimiz'e) karşı gelmiş olur.”⁴⁴ Diğer bir rivayette de Efendimiz şöyle buyurmaktadır: “Sizden herhangi biriniz Ramazan'dan bir veya iki gün önce oruç tutmasın. Ancak eskiden beri tutageldiği bir oruç

⁴³ Buhârî, *Savm* 57; Müslim, *Sıyam* 186; Nesai, *Sıyam* 71; İbn Mace, *Sıyam* 28.

⁴⁴ Buhârî, *Savm* 11; Tirmizî, *Savm* 3; Nesâi, *Sıyam* 37

varsa tutsun.”⁴⁵ İkinci hadisten, eğer bir kişinin eskiden beri tuttuğu bir oruç varsa ve bu şek gününe denk gelmişse bunda herhangi bir mahzurun olmadığı anlaşılmaktadır.

Bayram ve Teşrik günlerinde oruç tutulur mu?

Tutulması yasaklanan oruçlardan biri de, Ramazan-Kurban bayramlarının birinci günleri ile Kurban bayramının birinci gününden sonraki üç gündür. Bayram günleri, yeme-içme, Müslümanlarla bayram sevincini yaşama, onlarla beraber sofraya oturma günleridir. Bu zamanlarda Müslüman oruç tutmayacak, diğer Müslümanlarla beraber aynı şeyleri paylaşmaya çalışacaktır. Bunun için Allah Resûlü (aleyhissalâtu vesselâm) bu günlerde oruç tutmayı yasaklamış, bu günlerin âdeta Allah'ın insanlara açtığı birer ziyafet sofrası olduğunu bildirmiştir. Ukbe b. Âmir'in rivayet ettiği bir hadiste Efen-dimiz (aleyhissalâtu vesselâm):

“Arefe günü, Kurban bayramı günü ve teş-

---

⁴⁵ Buhârî, *Savm* 14; Müslim, *Sıyam* 21; Tirmizî, *Savm* 2; Nesâî, *Sıyam* 31

rik günleri biz Müslümanların bayramıdır. Bu günler yeme-içme ve Allah'ı anma günleridir.”⁴⁶ buyurmuştur. Yine bu mevzuda Ebû Saîd el-Hudrî'den de şu rivayet vardır: “Allah Resûlü (aleyhissalâtu vesselâm) şu iki günde oruç tutmayı yasak etti: Bunlar Ramazan ve Kurban bayramı günleridir.”⁴⁷

Cuma günü oruç tutmak daha sevap olabilir mi?

Cuma günü Müslümanların bayram günüdür. Orucu bugüne tahsis edip tutmak Efendimiz (aleyhissalâtu vesselâm) tarafından yasaklanmıştır. Bir hadislerinde Peygamber Efendimiz: “Gece-ler arasında sadece cuma gecesini ibadete tahsis etmeyin, yine günler arasında oruç tutmak için sadece cuma gününü tahsis etmeyin. Ancak sizden biri âdeti olan bir oruç tutuyorsa bu müstesnadır.”⁴⁸ buyurmuşlardır.

Üç aylar orucu diye bir oruç var mıdır? Bu aylarda oruç tutmanın hükmü nedir?

⁴⁶ Buhârî, *İdeyn* 25; Ebû Dâvûd, *Savm* 49; Tirmizî, *Savm* 58

⁴⁷ Buhârî, *Edâhi* 16; Müslim, *Sıyam* 141; Ebû Dâvûd, *Savm* 48; İbn Mâce, *Sıyam* 36

⁴⁸ Müslim, *Sıyam* 148; Ebû Dâvûd, *Savm* 50; Tirmizî, *Savm* 41

İslâm'da zamanla kayıtlı oruç, sadece Ramazan'da vardır. Onun dışında “üç aylar” orucu diye bir oruç asıl kaynaklarımızda bulunmamaktadır. Müslüman, Recep ve Şaban aylarında çok oruç tutmalıdır ama onları tamamen oruçlu geçirmek diye bir husus kitaplarda bulunmamaktadır. Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) Hz. Âişe'nin ifadesine göre Ramazan'dan başka hiçbir ayı bütünüyle oruçlu olarak geçirmemiştir. Ramazan'dan sonra en çok oruç tuttuğu ay ise Şaban ayıdır.⁴⁹

Günümüzde uygulanan şekilde, üç ayları 7 sene tuttuktan sonra kurban kesme gibi bir ibadet kesinlikle yoktur ve bid'attır. İnsan bu türlü şeylerle sevap kazanayım derken günaha girebilirler.

Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem), fitrî hayatın temsilcisidir; onun kıldığı namaz da, tuttuğu oruç da insanın fitratına uygundur. Gerçi O, her ne kadar daha fazla, daha fazla dese de O, kendi ifadesiyle, en zayıfların ayağına göre yürüyor ve kimsenin zorlanmayacağı bir ibadet örgüsü tak-

---

⁴⁹ Müslim, *Sıyam* 175, 176

dim ediyordu. Hatta bu noktada daha fazla yapmak isteyenleri dizginlemiş ve “Sizin Allah’a karşı en müttaki olanınız, en yakınınız benim, ben bazen namaz kılar bazen uyurum, bazen oruç tutar bazen iftar ederim...”⁵⁰ buyurmuşlardı.

Zira O, ölçü insanıydı. Kendisi bazen peşpeşe hiç iftar etmeden oruç tutardı, aynı şeyi sahabe yapmak isteyince buna da engel olmuş ve kendilerinin Allah tarafından yedirilip-içirildiğine dikkat çekmişti. Öyleyse bizim için esas olan, ölçü insanının koymuş olduğu ölçü çerçevesinde ibadetlerimizi ifa etmek olmalıdır. Daha fazla oruç tutmak isteyenler için Efendimiz’in en son tavsiyesi, Hz. Dâvûd’un orucu denilen gûnaşırı oruç tutma şeklidir.⁵¹ Efendimiz bunun ötesindeki bir oruca asla müsaade etmemiştir.

Dinimizde susma orucu diye bir şey var mıdır?

İslâm dininde susma orucu diye bir şey yoktur. İbadet maksadıyla bütün gün susmak mekruhtur. Çünkü bu durum, kişinin kendi-

---

⁵⁰ Buhârî, *Nikâh* 1

⁵¹ Müslim, *Sıyam* 189

sine zarar verdiği gibi insanlar arası ilişkilerin olumsuz yönde etkilenmesine de sebep olur. Nitekim, Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: “Bluğ ağına ulaştıktan sonra yetimlik kalkar. Bütün gün geceye kadar susmak yoktur.”⁵²

Hız. Meryem susma orucu tutmuştur. O'nun bu orucu, onun içinde bulunduğu durumu anlamayacak bir toplum içinde bulunmasından dolayı Rabbisine karşı bir zikir ve şükür manası taşıtmaktadır. Oysa günümüzde dinimizin gzelliğlerini ulaştırmak ve anlatmakla yükümlü olduğumuz pek çok insan bulunmaktadır.

Kurban Bayramı'ndan önce 10 gün oruç tutmanın hükmü nedir?

Sahih rivayetler arasında Allah Reslnn böyle bir oruç tuttuğuna dair bilgiye rastlamıyoruz. Sadece Hız. Hafsa Validemizden rivayet edilen zayıf bir hadis-i şerifte şöyle denilmektedir: “Hız. Peygamber (aleyhissalâtu vesselâm) dört şeyi hiç terk etmemiştir. Aşure

---

⁵² Eb Dâvûd, Vesaya 9

orucu, Zilhiccenin ilk on günü ve her aydan üç gün oruç ve sabah namazından önce iki rekat namaz..”⁵³ Bu rivayette zilhicce ayının ilk on günü tutulan oruç kaydı hariç, diğer üç husus üzerinde sahih rivayetleri bulmamız mümkündür. Ama 10 gün oruç hakkında, bu rivayetten başka bir rivayet görmüyoruz. Aksine Ebû Hureyre’nin rivayetine göre “Allah Resûlu (aleyhissalâtu vesselâm) arefe günü Arafat’ta oruç tutmayı yasaklamıştır.”⁵⁴ Gerçi bazı hadis âlimleri bunu, güçten, kuvvetten düşerek hactaki ibadetlere güç yetiremez düşüncesiyle sadece hacı adayları için geçerli görmüşlerdir. Hacı olmayanlar için, “arefe gününde tutulan oruç bundan önce ve sonra birer yıllık günahlara kefâret olacağı Allah’tan umulur.”⁵⁵ hadisini delil göstererek tutmalarının evla olacağını söyleyen alimler de vardır.

Netice itibariyle; zilhicce ayının ilk on günü oruç, sahih rivayetlerde yoktur. Bu sebep-

⁵³ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 6/287; Nesai, *Sıyam* 83

⁵⁴ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 6/287

⁵⁵ Müslim, *Sıyam* 197

le onun tutulması ile insan sevap kazansa bile, buna sünnettir, vaciptir vb. gibi hüküm vermek mümkün değildir.

Orucun dereceleri nelerdir?

İslâm âlimleri orucun üç mertebesi olduğunu bildirmişlerdir:

Birincisi; imsak vaktinden akşama kadar yemekten, içmekten ve cinsel arzulardan sakınmak suretiyle tutulan oruçtur. Bu oruç, şartları yerine getirildiği için sahihtir. Ancak bunun gayesine ulaşması için oruçlunun ikinci basamağa yükselmesi lâzımdır.

İkincisi; birinci maddedekilerle birlikte, kulak, göz, dil, el, ayak ve diğer organları günahlardan uzaklaştırmak suretiyle tutulan oruçtur. Makbul olan oruç budur. Çünkü bu, organlar üzerinde olumlu etkisini gösteren ve sahibine ahlâkî faziletler kazandırarak gayesine ulaşan oruçtur.

Üçüncüsü; birinci ve ikinci maddedekilerle beraber gönlünde Allah'tan başkasına yer vermemek, kalbini Allah'tan başka şeylerle meşgul

etmemek suretiyle tutulan oruçtur. Oruçta ulaşılan en yüksek derece budur. Peygamberlerin ve Allah'ın veli kullarının tuttuğu oruç budur.

Oruçlu, önce helâl olan yiyecek içecek ve cinsel arzularından geçici bir süre uzak kalarak iradesine hâkim olmayı öğrenir. Bu irade terbiyesi ile organlarının her türlü kötülükten uzaklaşmasını sağlayan mümin, nihayet kalbini de kötü duygulardan arındırarak âdeta melekleşir. Maddî bağlardan, fani ihtiraslardan uzaklaştıkça kulluğun zirvesine ulaşır ve Allah'a yaklaşır.⁵⁶

---

⁵⁶ Bkz.: Gazali, *İhyâu Ulûmi'd-Din*, 2/19, Arslan Yayınları, İstanbul, 1993

SAHUR

Sahur ne demektir?

Sahur; kalkmak manasına geldiği gibi tan yeri ağarmadan uyanık olmak anlamına da gelir.

Sahur'un bereketi ne demektir?

Sahur vakti, en bereketli ve en verimli zaman dilimlerindedir. Bu bereket değişik yönlerden söz konusu olabilir. Bunları, Efendimiz'in sünnetine uyma, sahurla oruç ve diğer ibadetler için güç ve kuvvet kazanma, dinç olma, şiddetli açlığın meydana getirebileceği kaba davranışlara engel olma, dua ve Allah'ı anmaya vesile olma şeklinde sayabiliriz. Yine sahur, yapılan duaların, kılınan namazların, okunan Kur'ân'ların Cenâb-ı Hakk'a ulaşacağı anlardandır ki bu açıdan da bereketlidir.

Sahura kalkmadan oruç tutulabilir mi?

Sahur, gece yarısı ile tanyerinin ağarışı arasında yenen yemeğin adıdır. Allah Resûlü (aleyhissalâtu vesselâm), bir lokma dahi olsa sahura kalkıp yemek yemeyi tavsiye etmiş, sahurda bereketin olduğunu ve sahura kalkanlara meleklerin duada bulunacağını bildirmiştir. Ebû Saîd el-Hudrî'nin (radıyallahü anhu) rivayet ettiğine göre Peygamber Efendimiz (aleyhissalâtu vesselâm) şöyle buyurmuştur: “Sahurda bereket vardır. Bir yudum su içmek dahi olsa sakın onu terk etmeyin. Zira Allah (celle celâluhû) ve melekler, sahura kalkanlar için dua ederler.”⁵⁷ Ayrıca başka bir hadiste de “Sahurda yemek yiyiniz, çünkü sahurda bereket vardır.”⁵⁸ buyurmuştur.

Sahuru geciktirmenin fazileti var mıdır?

Oruçlunun dikkat etmesi istenen davranışlardan birisi de sahur son vaktine kadar geciktirmesidir. Bu geciktirmede, Peygamber Efendimiz'in ümmetine karşı gösterdiği şefkat

⁵⁷ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 3/12, 32, 44, 99

⁵⁸ Buhârî, *Savm* 20; Müslim, *Sıyam* 9

ve merhamet vardır. Zira bazı bünyeler uzun süre açlıktan fazlaca muzdarip olabilirler. Dolayısıyla sahurun son vaktine kadar geciktirilmesi, oruç süresinin az da olsa kılınmasını sağlar. Ayrıca sahura gecenin başlangıcında veya biraz daha sonraki vakitlerde kalkılması sabah namazının kaçırılmasına sebep olabilir. Son vaktine bırakılmasında ise, sabah namazının vakti yakın olduğundan kaçırılmaması ihtimali daha büyüktür. Bu mevzuyla alâkalı olarak Efendimiz (aleyhissalâtu vesselâm): “İftarı acele yapıp, sahurunu tehir ettikleri (geciktirdikleri) müddetçe ümmetimin hayır üzerindedir.”⁵⁹ buyurmuşlardır. Burada belirtmek gerekir ki, sahurun geciktirilmesi demek, imsak vaktini de aşacak derecede yiyip içmek demek değildir. Sahuru son vaktinde yemek demektir.

İhtilam olan kimse, bu haliyle sahur yemeği yiyebilir mi? Oruca niyet edebilir mi?

İhtilam olmuş kimsenin abdest alırken yaptığı gibi elini ve ağzını yıkaması gerekir. Böyle

⁵⁹ Ebû Dâvûd, *Savm* 21; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 2/450

yapmadan yiyip içmesi uygun görülmemiştir. Bu kimsenin gusül abdesti ile meşgul olduğu takdirde sahur yemeği yiyemeyeceği korkusu varsa (yani vakit elverişli değilse), elini ve ağzını abdestteki gibi yıkadıktan sonra, boy abdesti almadan sahur yemeği yemesinde bir sakınca yoktur. Fakat o hâli uzatmamak gerekir. En kısa zamanda gusül abdesti alınmalıdır.

Sahurun ne zamana kadar geciktirilebileceği hakkında Zeyd bin Sâbit'ten gelen şu rivâyet, bize bir ölçü vermektedir: “Biz Resûlullah ile beraber sahur yemeği yedik. Sonra sabah namazını kıldık. (Enes sordu): “Sahur ile sabah namazı arasında ne kadar zaman vardı?” “50 âyet okuyacak kadar.”

Bu süre, takriben 15-20 dakika eder. Bâzıları Hâkka, diğer bâzıları da Mürselât sûresini misâl verirler. Hâkka sûresi 52, Mürselât sûresi ise 50 âyettir.

Bu rivayet gereğince, âlimler, ihtiyat olarak yeme-içmenin imsak vaktinden 15-20 dakika önce bırakılması gerektiğine hükmetmişlerdir.

İFTAR

İftarda acele etmek ne demektir?

Akşam vakti girdiği zaman oruçlunun hemen iftar etmesi sünnettir. Vakit bakımından çok sınırlı olduğu, vakti girer girmez hemen kılınması gerektiği halde, Resûlü Ekrem önce iftar yapar daha sonra akşam namazını kılar. İftarı acele yapmada insanlara karşı gösterilen şefkat ve merhametin izleri söz konusudur.

Sabahtan akşama kadar aç duran insanları, vakti girdiği hâlde, iftarı tehir ederek zor duruma sokmayı, İslâm'ın engin şefkatiyle telif etmek zordur. Bunun için Peygamber Efendimiz, ümmetini iftarda acele etmeye teşvik etmiş, onu gözünün nuru olan namazın dahi önü-

ne almıştır. Ve bir hadislerinde: “İnsanlar iftarını acele yapmaya devam ettikleri sürece, hayır üzerindedirler.”⁶⁰ buyurmuşlardır.

Oruç tutulan akşamlarda öncelikle iftar yemeğini mi yemeli? Yoksa akşam namazını mı kılmalıdır?

İftar vakti girince önce hurma, su gibi bir şey ile oruç açılır, sonra namaz kılınır.

Hafif olarak bir şeyler yiyip, sonra namaz kılmak da uygundur. Ancak iftar sofrasında çeşitli yemekler olduğu için, akşam namazı gecikebilir. Namazı ilk vaktinde kılmak en güzelidir. Bu bakımdan orucu açtıktan sonra namazı kılmak iyi olur. Bununla beraber yemek hazırlarken namaz kılmanın mekruh olduğu şeklinde bir görüş de vardır. Bundan maksat namaz kılarken aklın yemekte olması, dolayısıyla namazı hakkıyla eda edememek endişesidir. Yemek yemek namazın vaktini fazlasıyla ertelemeyecekse bu yolu izlemek mümkündür. Ancak yukarıda belirttiğimiz gibi orucu

⁶⁰ Buhârî, *Savm* 45; Müslim, *Sıyam* 48; Tirmizî, *Savm* 13; İbn Mace, *Sıyam* 24; Darimi, *Savm* 11

Efendimiz'in tavsiyeleri doğrultusunda ezanla birlikte açtıktan sonra da namazı çok geciktirmemek için onu edâ etmek, daha sonra da iftarımızı yapmak en uygun görüş olmaktadır. Böylece oruç Efendimiz'in tavsiyesi doğrultusunda erken açılmış, namaz da erken kılınmış olur.

Resûlullah Efendimiz iftar etmedikçe akşam namazını kılmazlardı. Önce bir-iki hurma tanesi yiyerek, eğer hurma yoksa birkaç yudum su içerek iftar ederler, sonra namaz kılarlar, asıl yemeği de namazı kıldıktan sonra yerlerdi.

İftarı ne ile açmak gerekir?

Oruçlu bir kimsenin iftarını hurma veya su ile açması sünnettir. Allah Resûlu iftarını varsa hurma ile o da yoksa su ile açardı. Daha sonra da akşam namazını eda ederdi. Hz. Enes'in (radıyallahü anfi) naklettiğine göre: "Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) namaz kılmadan önce birkaç tane yaş hurma ile iftar ederdi. Eğer yaş hurma bulunmazsa kuru hurma ile iftar ederdi. Eğer kuru hurma da yoksa birkaç yudum su

içerdi.”⁶¹ Süleyman b. Âmir’in rivayetine göre ise Allah Resûlû şu tavsiyede bulunmuştur: “Sizden biriniz oruçlu olduğunda hurma ile iftar etsin. Şayet hurma bulamaz ise su ile iftar etsin. Zira su çok temizleyicidir.”⁶²

İftar vaktinde dua etmenin önemi nedir?

Birtakım kimseler vardır ki, dualarına icabet edilir, elleri geriye boş olarak dönmez. İşte bunlardan birisi de iftar vaktinde ellerini Cenâb-ı Allah’a açıp yalvaran insandır. Zira Peygamberimiz (aleyhissalâtu vesselâm): “Üç kişi vardır ki, bunların duaları reddolunmaz. Bunlar, oruçlunun iftar vaktindeki duası, adil olan imamın duası ve bir de mazlumun duasıdır.”⁶³ buyurmuşlardır.

Oruçluya oruç açturmanın ve iftar yemeği vermenin fazileti nedir?

Oruçlulara iftar yemeği vermek hayırlı bir davranış olduğu gibi bu sofralarda misafir ağır-

⁶¹ Ebû Dâvûd, *Savm* 21; Tirmizî, *Savm* 10; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 3/164

⁶² Ebû Dâvûd, *Savm* 21; Tirmizî, *Savm* 10; İbn Mace, *Sıyam* 25; Darimi, *Savm* 12

⁶³ Tirmizî, *Daavat* 128, 130

lamak da unutulmaması gereken geleneklerimizdendir. Peygamberimiz buyuruyor ki:

*“Bir oruçluya iftar veren kimseye, o oruçlunun sevabı kadar sevap verilir. Ancak o oruçlunun sevabından da bir şey eksilmez.”*⁶⁴

Oruç ibadetini tamamlayıp iftar vaktine yetişen kimse, bundan büyük bir mutluluk ve sevinç duyar. O, tuttuğu orucun mükâfatını almak üzere, kıyamet gününde Allah’ın huzuruna vardığı zaman en büyük sevinci tadacaktır.⁶⁵

Peygamberimiz şöyle buyuruyor: *“Oruçlunun iki sevinci vardır: Biri iftar ettiği vakit, diğeri de Allah’a kavuştuğu zamandır.”*⁶⁶

Yolda giderken bir oruçluya bir hurma veya bir zeytin verilse de, iftar verme sevabına kavuşulur. Yemek yedirmeyi nimet bilmek gerekir. Misafir, sofrada bulunduğu müddetçe, meleklerin ev sahibine duâ edeceği de rivayet edilmiştir. Kıyamette Allah Teâlâ, kimine, “Bana

⁶⁴ Tirmizî, *Savm* 82; İbn Mace, *Sıyam* 45

⁶⁵ Münzirî, *et-Terğib ve't-Terhîb*, 2/144

⁶⁶ Buhârî, *Savm* 2; Müslim, *Sıyam* 152; Tirmizî, *Savm* 54; Nesâî, *Sıyam* 41; İbn Mace, *Sıyam* 1

niçin yemek vermedin?” diye sorar. O da, “Sen âlemlerin Rabbisin. Sana nasıl yemek verebilirdim.” der. Allah Teâlâ da, “Aç olan bir arkadaşına yemek vermedin. Eğer verseydin, bana yemek vermiş gibi sevab alırdın.” buyurur.⁶⁷ Cennette öyle güzel köşkler vardır ki, bunlar, tatlı konuşan, yemek yediren ve herkes uyurken namaz kılanlar içindir.

Dost ve arkadaşlara yemek yedirmek, sadaka vermekten efdaldır. Hz. Ali, “Dostlara yedirdiğim bir ekmek, fakirlere verdiğim beş ekmekten daha kıymetlidir. Dostlarla yenilen yemek, köle azad etmekten daha makbuldür.” diyerek yemek yedirmenin ne kadar önemli olduğunu bildirmiştir.

İftâr duâsı nasıldır?

İftârda dua etmek Efendimiz’in sünnetlerindedir. Birkaç iftâr duâsı vardır. Meşhur olanlarından bazıları şunlardır:

ذَهَبَ الظَّمَاُ وَابْتَلَّتِ الْعُرُوقُ وَثَبَتَ الْأَجْرُ إِنْ شَاءَ اللَّهُ تَعَالَى

⁶⁷ Müslim, *Birr ve Sıla* 43

Manası: Susuzluk gitti, damarlar ıslandı ve inşaallah mükâfat gerçekleşti.⁶⁸

Bir başka iftâr duâsı da şöyledir:

أَفْطَرَ عِنْدَكُمْ الصَّائِمُونَ
وَأَكَلَ طَعَامَكُمْ الْأَبْرَارُ وَصَلَّتْ عَلَيْكُمْ الْمَلَائِكَةُ

Manası: Yanınızda oruçlular iftar etsin, yemeğinizi iyi insanlar yesin ve melekler size dua etsin.⁶⁹

اللَّهُمَّ لَكَ صُومْتُ وَعَلَيْكَ تَوَكَّلْتُ وَعَلَى رِزْقِكَ أَفْطَرْتُ

Efendimiz'in (aleyhissalâtu vesselâm) iftar vaktinde okuduğu bir dua da şöyledir: “Allah’ım; senin rızan için oruç tuttum. Sana tevekkül ettim. Senin rızkınla orucumu açtım.”⁷⁰

⁶⁸ Ebû Dâvûd, *Sıyam* 22; Hâkim, *Müstedrek*, 1/584

⁶⁹ Ebû Dâvûd, *Et’ime* 55; İbn Mace, *Sıyam* 45

⁷⁰ Ebû Dâvûd, *Sıyam* 22; Haris ve Heysemî, *Müsned-i Haris*, 1/526; Taberani, *Mucemu’l-Eusat*, 7/298

ORUCU BOZMAYAN VE BOZAN ŞEYLER, ORUCUN MEKRUHLARI VE ÂDÂBI

Orucu bozmayan Şeyler nelerdir?

- Unutarak yemek içmek ve cinsî münasebette bulunmak. Unutarak yapılan bu işler orucu bozmaz. Ancak oruçlu olduğunu hatırladığı anda, bu işleri yapmayı bırakması gerekir.

- Uyurken ihtilâm olmak.

- Hanımını öpmek, elle tutmak, okşamak...
Bu durumda meni gelmedikçe oruç bozulmaz.

- Kadına el sürmeden sadece bakmak veya Őehevî konuları düşünmek sebebiyle tahrik olup meninin gelmesi.

- Gecedен cünüp olan kimsenin, yıkanmayı sahurdan sonraya, oruçlu vaktine bırakması.

- Ağza gelen balgamı yutmak.
- Kafasından burnun içine gelen akıntıyı çekip yutmak.
- Denize, yahut başka bir suya dalınca, kulağa su kaçması.
- İstek dışı olarak boğaza sigara dumanı gibi keyif verici bir duman girmesi.
- Boğazına toz veya sinek kaçmak. Gözyaşı veya yüz teri ağza girecek olsa, eğer bir-iki damla kadarsa orucu bozmaz. Ancak tuzluluğu bütün ağız içinde hissedilecek kadar çok olup oruç hatırdaki iken yutulursa orucu bozar.
- Sahurdan dişleri arasında kalmış nohut tanesinden küçük bir şeyi yutmak.. Nohut tanesinden büyük olursa orucu bozar.
- Hariçten susam veya buğday tanesi kadar bir şeyi ağzına alıp yavaş yavaş ve tadı boğazına varmayacak şekilde çiğneyip yok etmek.
- Kan aldırarak.
- Göze sürme çekmek.
- Derideki gözeneklerden içeri giren şeyler orucu bozmaz. Buna binaen, vücuda sürülen

yağ veya yıkanılıp soğukluğu içeri nüfuz eden su, orucu bozmaz. Çünkü bunlar gözenekler yoluyla tabii olarak içeri girerler.

- Baş veya karındaki bir yaraya konulan ilâç, vücuttan içeri girmedikçe oruç bozulmaz.
- Abdestte ağza su verip geri boşalttıktan sonra, arta kalan yaşlığın tükürük ile beraber yutulması orucu bozmaz.

Orucu bozmayan diğer hususlar nelerdir?

Tırnak, saç, sakal kesmek. Lens kullanmak, vücut temizliği yapmak, saç boyamak, oje sürmek, göze sürme çekmek, yüze makyaj yapmak, çiçek, esans, misk koklamak, öpmek, gülmek, şakalaşmak, bağırarak, ağlamak, biriktirilmiş tükürüğü yutmak, diş fırçalamak, göze ilaç damlatmak, lens takmak, takma dişleri ağza yerleştirmek, diş eti kanamasının tadını ağızda hissetmek, öksürükle ağza gelen balgamı yutmak, geçirtilen boğaza gelen mide suyunun geri yutulması, burundaki sümüğü genizden çekip yutmak, sahurdan dişler arasında kalmış nohuttan küçük gıda artığını yutmak, eşini uğurlarken sa-

rılmak, öpmek, çocuklara sarılıp öpmek, onlarla oynamak, dedikodu yapmak-yalan söylemek (fakat günah işlenmiş olur), serinlemek için eli, yüzü yıkamak veya duş almak, bakarken veya düşünürken boşalma yaşamak orucu bozmaz.

Unutarak bir şey yediğimizde nafile oruç bozulur mu?

Sadece farz oruçlarda değil bütün oruç çeşitlerinde dolayısıyla nafile oruçlarda da unutarak yemek, içmek orucu bozmaz.

Oruçlu bir kimsenin unutarak yiyip içtiği görülürse ne yapılır?

Birinin unutarak yiyip içtiği görülürse, eğer yiyip içen adam, güçsüz, zayıf ve ihtiyar birisi ise hatırlatmamak daha iyidir. Zira bu, Allah'ın, o kimseye, güçsüzlüğüne merhameten orucunu unutturmak suretiyle ikram ettiği bir rızıktır. Unutarak yiyip içen kimse güçlü, kuvvetli biri ise hemen hatırlatılmalıdır.

Akan suya yahut nehir ve denize girip yıkanmak orucu bozar mı?

Denize, göle veya nehire girmek orucu boz-
maz. Fakat buralarda istemeden de olsa ağız ve
burundan su girerse yani su yutulursa oruç bo-
zular. Sonradan bu orucun kazası gerekir. Bu
durumda oruçluyken eğer bir zaruret yoksa bu
tür fiillerden uzak kalmak gerekir.

***Enjeksiyon, aşı, serum ve iğneler orucu bozar
mı?***

Çiçek aşısı gibi deri üzerinden yapılan aşı-
lamalar, orucu bozamaz. Çünkü deri vücudun
dış kısmındadır. İğneyle vücudun içine ilâç ve
su gibi maddeler enjekte edilirse oruç bozular.
Dinimiz, hasta ve tedavi sürecinde olan kişile-
rin oruç tutmamalarına izin vermektedir. Bu
nedenle, tedavisi devam eden kimseler, sağlıklarına
kavuşup, tedavileri tamamlanıncaya ka-
dar oruçlarını erteleyebilirler. Bununla birlikte,
Ramazan ayında herkesle birlikte oruca devam
etmeyi arzu ediyorlar ve oruç tutmalarına baş-
ka bir engelleri de bulunmuyorsa, iğnelerini if-
tardan sonra yaptırmaları yerinde olur.

“İğnenin orucu bozup bozmayacağı, kulla-

nılış maksadına göre değerlendirilebilir. Ağrıyı dindirmek, tedavi etmek, vücudun direncini artırmak, gıda vermek gibi düşüncelerle enjeksiyon yapılmaktadır. Gıda ve keyif verici olmayan enjeksiyonlar, yemek ve içmek anlamına gelmediklerinden orucu bozmazlar. Ancak gıda ve/veya keyif verici enjeksiyonlar orucu bozar. Hastaya serum veya kan verilmesi de, aynı hükme tabidir.”⁷¹

Göz, burun ve kulak damlaları orucu bozar mı?

Göz damlası orucu bozmaz.

Buruna sürülen katı ilaç orucu bozmaz, sıvı ilaç ise bozar. Burun damlasının az bir kısmı mideye ulaşmaktadır. Burun damlasının orucu bozduğu yönünde görüş olduğu gibi affedilecek bir miktarda olduğundan bozmadığı görüşünde olanlar da bulunmaktadır.

Oruçlu iken kulaktan kulak damlası dökmekle oruç bozulur. Bu farklılık, damlanın mideye gitme farkından kaynaklanır.

---

⁷¹ Diyanet İşleri Başkanlığı, Din İşleri Yüksek Kurulu Fetvalarından

Astım spreyi orucu bozar mı?

Akciğer hastalarının kullandıkları spreyden, bir kullanımda 1/20 ml. gibi çok az bir miktar ağıza sıkılmaktadır. Bunun da önemli bir kısmı ağız ve nefes boruları cidarında emilerek yok olmaktadır. Bundan geriye bir miktarın kalıp tükürük ile mideye ulaştığı konusunda kesin bir bilgi de yoktur. Abdest alırken ağızda kalan su ile kıyaslandığında, bu miktarın çok az olduğu görülmektedir. Hâlbuki oruçlu, abdest alırken ağızına verdiği sudan geri kalan miktarın mideye ulaşması halinde orucun bozulmaması konusunda hadis⁷² ve İslâm bilginlerinin icmaı vardır. Ayrıca, misvaktan bazı kırıntıların ve kimyevî maddelerin mideye ulaşması kaçınılmaz olduğu hâlde, Hz. Peygamber'in oruçlu iken misvak kullandığı, sahih hadis kaynaklarında yer almaktadır.⁷³ Diğer taraftan, “kesin olarak bilinen, şüphe ile bozulmaz.” kaidesi gereğince, mideye ulaşıp ulaşmadığı konusunda şüphe bulunan bu şeyle oruç bozulmaz.

⁷² Dârimî, *Savm* 21

⁷³ Buhârî, *Savm* 27; Tirmîzî, *Savm* 29

Bu itibarla astımlı hastaların, sağlığı oruç tutmalarına uygun olup başka bir hastalıkla- rı da yoksa, rahat nefes almalarını sağlamak amacıyla ağza püskürtülen oksijenli ilaç orucu bozmaz.

Kan almak, aldırarak ve kan vermek orucu bozar mı?

Vücuda dışardan kan almak, ilâç almak gi- bidir. Orucu bozar. Fakat kan vermek orucu bozmaz.

Oruçlunun kan aldırması, orucunu koruya- mayacak şekilde zayıf düşmesinden korkulursa mekruhtur, böyle bir durum söz konusu değilse mekruh olmaz. Bununla beraber bu işi iftardan sonraya bırakmak yerinde bir davranış olur.

Ağızdaki kan orucu bozar mı?

Dışlerin arasından çıkan kan, az olup tükü- rük içinde kaybolmakta ise bu kanın yutulması oruca zarar vermez. Ancak kan tükürüğe gale- be çalacak çoğunlukta ise bunu yutmakla oruç bozulur.

Biyopsi ile oruç bozulur mu?

Tahlil amacıyla vücudun herhangi bir organından parça alınması (biyopsi), orucu bozmaz.

Anjiyo yaptırmak orucu bozar mı?

Halk arasında anjiyo olarak bilinen operasyon, teşhise yönelik (anjiyografi) ve tedaviye yönelik olarak uygulanmaktadır. Anjiyografi vücut damarlarının görüntülenmesi demektir. Damar içine damarların görünür hâle gelmesini sağlayan ve kontrast madde olarak tanımlanan ilaç verilerek, anjiyogram adı verilen filmler elde edilir. Bu bilgiler ışığında gerek anjiyografi, gerekse anjiyoplasti operasyonlarında yemek ve içmek anlamı bulunmadığından, oruç bozulmaz.

Diyaliz ünitesinde tedavi olmak orucu bozar mı?

Hastaya herhangi bir sıvı maddesi verilmeden gerçekleştirilen hemodiyalizde oruç bozulmaz. Diğer diyaliz çeşitlerinde ise, vücuda gıda içerikli sıvı verildiği için oruç bozulur.

Anestezi orucu bozar mı?

Lokal anestezi, orucun sıhhatine engel değildir. Bölgesel ve genel anesteziye serum verildiği için oruç bozulur.

Dil altı orucu bozar mı?

Bazı kalp rahatsızlıklarında dil altına konulan ilaç, doğrudan ağız dokusu tarafından emilip kana karışarak kalp krizini önlemektedir. Söz konusu ilaç ağız içinde emilip yok olduğundan mideye bir şey ulaşmamaktadır. Bu itibarla, dil altı kullanmak orucu bozamaz.⁷⁴

Endoskopi, kolonoskopi ve ultrason orucu bozar mı?

Su, yağ ve benzeri gıda özelliği taşıyan başka bir maddenin vücuda girmemesi kaydıyla endoskopi, kolonoskopi yaptırmak; makat veya ferçten ultrason çektirmek orucu bozamaz.

Kulak yıkattırılması ile oruç bozulur mu?

Kulak ile boğaz arasında da bir kanal bulunmaktadır. Ancak kulak zarı bu kanalı tıkadığı-

---

⁷⁴ Son dört soru için bkz.: www.diyamet.gov.tr

dan, su boğaza ulaşmaz. Bu nedenle kulağın yıkattırılması orucu bozmaz.

Kulak zarının delik olması durumunda, kulak yıkattırılırken suyun mideye ulaşması mümkündür. Bu itibarla, orucu bozacak kadar suyun mideye ulaşması hâlinde oruç bozulur.

Diş fırçalamak orucu bozar mı?

Diş fırçalamakla oruç bozulmasa da diş macunu ile fırçalamak oruca zarar verir, mekruhtur. Kokulu ve özel katkı maddeleri içeren macunları da düşünürsek bu zarar ileri seviyelere çıkar. Macun yutulur veya su ağza kaçarsa oruç bozulur, kaza gerekir. Bununla birlikte, diş macununun, misvak parçalarının veya suyun boğaza kaçması hâlinde oruç bozulur. Orucun bozulma ihtimali dikkate alınarak, dişlerin imsakten önce ve iftardan sonra fırçalanması uygun olur.

Oruçlu iken misvak kullanmak mahzurlu mudur?

İslâm Hukuku âlimleri, orucu bozabilecek her şeyden kaçınılması gerektiği hususunda çok durmuşlardır. Misvak, zatı itibariyle mah-

zurlu olmasa da, kullanma esnasında tükürüklerin boğazdan içeriye kaçma ihtimaline binaen kullanılmaması daha evlâdır. Bu konuda bazıları, öğleden önce, öğleden sonra veya kuru misvak, ıslak misvak ayırımına gitmişler ve öğleden önce caiz, sonra caiz değil veya kuru misvak caiz, ıslak caiz değil demişlerdir.⁷⁵ Hâlbuki orucun bozulmasına sebebiyet verebilecek unsurlar her dört halde de bahis mevzudur. Bu sebeple ihtiyata uygun olan, oruçlu iken hiç misvak kullanmamaktır.

Oruçlu bir insan yemeğin tadına bakabilir mi?

Herhangi bir mazeret olmaksızın yemeğin tadına bakmak, mahzurludur. Fakat eğer bir mahzur varsa mesela evin beyi eğer yemeğin tuzuna dikkat eden bir insan ise, bu taktirde bayanlar boğazlarına kaçırmadan dil kenarıyla veya ucuyla yemeğin tadına tuzuna bakabilirler. Bu halde dikkat edilmeli yemeği boğaza kaçırmamalıdır yoksa oruç bozulmuş olur.

---

⁷⁵ Zuhayli, 2/637; İbn Kudâme, *el-Muğni*, 1/110

Oruçlu iken sakız çiğnenir mi?

Oruçlu kimsenin, sakız çiğnemesi caiz değildir. Sakız ister şekerli ister şekersiz ciklet olsun, değişmez.

Krem, ruj, kan taşı, esans ve kokular orucu bozar mı?

Jöle, krem, deodorantlar da orucu bozmaz.

Tıraş olurken kanayan yere kan taşı sürmek orucu bozmaz.

Rujun oruca zararı yoktur. Fakat yenirse oruç bozulur. Kaza gerekir. Ruj yeme alışkanlığı olan oruçluyken ruj sürmemelidir.

Yağmur suyu istemeyerek de ağızımıza kaçsa oruç bozulur.

Kremler orucu bozmaz.

Vücuda vicks ve başka merhem sürmek orucu bozmaz.

Orucun aksamaması için hayzı ilaçla geciktirmek caizdir, fakat buna gerek yoktur.

Misk, gül ve gülsuyu koklamak oruçlu için mekruh değildir. Çiçek, esans koklamakla oruç bozulmaz, mekruh da değildir. (Esans gi-

bi tabiî olmayan kokuların mekruh olduğu da söylenmiştir.)

Alkol alındıktan sonra oruç tutulabilir mi?

Oruç vakti imsak ile başlayıp akşam vakti girene kadar devam eder. Bu esnada herhangi bir şey yiyip içmek orucu bozar. Ancak akşam ile imsak arasında içki içen kişi gündüz oruç tutabilir. İçki içmesi oruç tutmasına mani değildir. Bununla beraber rızasını kazanmak için oruç tutup çaba gösterdiğimiz Rabbimizin, azını da çoğunu da haram kıldığı şeylerden biri de sarhoş edici her türlü içkidir.

Diş çektirmek orucu bozar mı?

Diş çektirmek orucu bozamaz. Eğer diş çektirilirken iğne vurulursa, oruç bozular. Dişten çıkan kanı yutmakla da oruç bozular. Ramazan orucunu tutarken iğne vurduranın veya dişinden çıkan kanı yutanın orucu bozular, gününe gün kaza gerekir, kefâret gerekmez.

Oruçlu bir kimsenin diş dolgusu yaptırması ile orucu bozular mu?

Eğer mideye su veya kan gibi bir sıvı gitmemişse oruç bozulmaz. Ancak bir sıvı gitmişse bozulur ve bir gün kaza orucu gerekir.

Mezi ile oruç bozulur mu?

Halk arasında zevk suyu denilen mezi ile oruç bozulmaz.

Kaş aldırma ile oruç bozulur mu?

Kaş aldırma ile oruç bozulmaz. Bununla beraber, normal kadın kaşının bir şekli (normal sayılan şekilleri) vardır. Bunların dışına çıkan, göze çirkin gelen, sahibini çirkin gösteren ve bu yüzden onu rahatsız eden fazla kıllar alınabilir. Normal kaşları, moda uyararak inceltmek, yerlerini değiştirmek... caiz görülmemiştir.

Oruçlu iken ağda yaptırmak orucu bozar mı?

Oruçlu iken ağda yaptırmak orucu bozmaz. Fakat kadınların kadınlara karşı mahremiyetleri söz konusudur. Kadının kadına karşı örtmesi gereken yerler göbekte diz kapağı arasındır. Bunun dışında kalan yerlere hemcinsinin bakması mümkün ve caizdir. Ancak, gayri-

müslim kadınlar bundan istisna edilmiştir. Onların mümin kadınları bu derece tesettürsüz görmesi sakıncalı sayılmıştır. Bu durumda bir bayanın ağdacıya gidip mahrem yerlerini açması orucu bozmasa da tesettür emri açısından caiz değildir.

Ramazan geceleri, ailevî münasebet doğrudur?

Ayette şöyle buyrulur: “(Ey kocalar), oruç tuttuğunuz günlerin gecelerinde, eşlerinize yaklaşmak size helâl kılındı. Eşleriniz sizin elbiseleriniz, siz de eşlerinizin elbiselerisiniz. Allah nefsinize güvenemeyeceğinizi bildiği için yüzünüze bakıp, size bu lütufta bulundu. Artık bundan böyle onlara yaklaşıp Allah’ın sizin için takdir buyurduğu neslin arayışı içinde olun. Şafak vaktine, günün ağarması gecenin karanlığından fark edilinceye kadar yiyin için. Sonra gece girinceye kadar orucu tamamlayın. Mescitlerde itikâfta bulunduğunuz sırada eşlerinize yaklaşmayın. Bunlar Allah’ın yasak sınırlarıdır, sakın o hudutlara yaklaşmayın. İşte böylece Al-

lah insanlara, zararlardan sakınıp korunmaları için âyetlerini iyice açıklar.” (Bakara, 2/187)

Ayet-i kerimede açıkça ifade edildiği gibi, Ramazan ayının gecelerinde kişinin eşiyle ilişkiye girmesi helal kılınmıştır. Yani oruçlu bulunduğumuz esnada geçerli olan cinsel ilişki yasası, iftarla birlikte ortadan kalkar ve bu imsak vaktinin bitimine kadar devam eder.

Elde olmadan toz, duman v.b. şeylerin yutulması orucu bozar mı?

İslâm hukukunda “belvâ-i âmm” denilen âdeten kaçınılması mümkün olmayan şeyler, mesela kaçınılması mümkün olmayan, rüzgârın kaldırdığı tozun, yanan ocaktan çıkan dumanın, elenen veya öğütülen un’un yutulması gibi şeyler orucu bozamaz. Zira bunlar devamlı olarak insanlar tarafından karşılaşılan ve sakınılması mümkün olmayan şeylerdir. Ancak sigara, nargile, enfiye gibi kasten içilen şeyler ile emilen şekerin veya ilacın boğaza giden tadı orucu bozar. Bunlardan dolayı hem kaza; hem de kefâret gerekir.

Bayılmak orucu bozar mı?

Oruç tutan kimse bayılırsa orucu bozulmaz.

Oruçlu iken gusül (boy abdesti) almak caiz midir?

Ağızdan veya burundan su girmedikçe veya su yutulmadıkça boy abdesti almakla oruç bozulmaz. Bundan dolayı ağız ve burundan su kaçırmamak şartıyla oruçlunun boy abdesti alması caizdir. Nitekim Hz. Âişe ile Ümmü Seleme validelerimiz Peygamberimiz'in (sallallahu aleyhi ve sellem) Ramazan ayında imsaktan sonra boy abdesti almış olduğunu haber vermişlerdir. Buna göre geceden cünüp olarak imsak vaktine girmek oruca zarar vermediği gibi, oruçlu iken boy abdesti almak da orucu bozamaz.

Islık çalmakla oruç bozulur mu?

Islık çalmakla oruç bozulmaz.

Orucun sünnetleri nelerdir?

İmam Gazali, orucun sünnetlerini şöyle sıralar:

1. Sahuru geciktirmek,

2. İftarı hurma veya su ile namazdan önce ve acele yapmak,
3. Tam öğle vaktinden sonra misvak kullanmamak,
4. Sadaka vermek ve cömert olmak, oruçlulara iftar yemeği vermek,
5. Kur'ân-ı Kerîm'i çok okumak,
6. Bilhassa Kadir gecesinin içinde bulunduğu Ramazan'ın son on gününde itikâfa girmek.⁷⁶

Orucun âdâbı (müstehapları) nelerdir?

Orucun belli başlı edepleri şunlardır:

- Sahura kalkmak. Allah Resûlü (aleyhi ek-melüttehayya) bir hadîs-i şerîflerinde şöyle buyurmuştur: “Sahura kalkın, çünkü sahurda yemek yemede bereket vardır.” Peygamber Efendimiz, diğer bir hadîs-i şerîfte ise şöyle buyurmuştur: “Sahur yemeği ile gündüz tutacağınız oruca; öyle uykusuyla da (kaylûle) teheccüt namazına kuvvet kazanın.” Sahur yemeği oruç için insana kuvvet

⁷⁶ Gazali, *İhyâu Ulûmi'd-Din*, 2/16, Arslan Yayınları, İstanbul, 1993

verir. Böylece oruç tutmak daha kolay hâle gelir.

- Sahuru geç yemek, iftarı ise vakti girince hemen yapmak, yani, güneş batar batmaz hemen orucu açmak. Hadîs-i şerîf'te, "İnsanlar iftar etmeyi acele yaptıkları ve sahur da geciktirdikleri müddetçe daima hayır ile yaşarlar." buyrulmuştur. Bir hadîs-i kudsîde de, "Kullarımın en sevimlisi, iftar yapmakta son derece acele davranandır." buyrulmaktadır.

- İftarı hurma gibi tatlı bir yiyecek, yoksa su ile açmak. İftarı açarken dua okumak.

- Orucun mühim bir âdâbı da, mide gibi, bütün duygulara da bir nevi oruç tutturma- tır. İnsanda mideden başka, göz, kulak, kalb, hayâl, fikir gibi pek çok duygu ve cihazlar vardır. İnsan oruçlu iken, bütün bu duygularını mâlâyânilikten ve haramlardan çekerek, her birini kendine mahsus ubudiyet ve kulluk vazifesine sevk etmelidir. Meselâ, dilini yalandan, gıybetten, galiz ve çirkin sözlerden uzak tutmak ve onu Kur'ân tilâveti, zikir, tesbih, salâvat ve istiğfar gibi şeylerle meşgul etmek.

Gözünü nâmahreme bakmaktan ve kulağını fena şeyleri işitmekten men edip gözünü ibrete ve kulağını hak söz ve Kur'ân dinlemeye yönlendirmek. İşte bunlar gibi sair duygu ve cihazlara da bir nevi oruç tutturmak mümkündür. Oruçtan beklenen kemal ve fazilet de ancak bu şekilde gerçekleşir. Efendimiz bir hadîs-i şeriflerinde şöyle buyurmuştur: “Kim ki yalan söylemeyi ve yalanla amel etmeyi bırakmazsa, Cenâb-ı Hak o kimsenin yeme ve içmeyi terk etmesine hiç kıymet vermez, iltifat etmez.” Diğer bir hadîs-i şerîfte ise şöyle buyrulur: “Beş şey orucu bozar (yani sevabını ve faziletini giderir): Yalan konuşmak, gıybet etmek, koğuculuk (arada lâf götürüp getirme), yalan yere yemin etmek ve harama şehvetle bakmak.” Görüldüğü gibi hadîs-i şerîflerde, Allah katında makbûl bir oruç için, mide gibi sair âzalara da oruç tutturulması lüzumu üzerinde durulmaktadır. İbn Hacer, “Tam ve kâmil olan oruç; bütün günahlardan ve Allah'ın yasakladığı şeylerden uzak durmaktır.” der.

- İftar ve sahurda aşırı derecede yememek, mideyi tıka-basa doldurmamak da orucun edeplerindedir. Çünkü orucun bir maksadı da, beden ve ruhumuza dinlenme, rahatlama, vücut fabrikamıza baştan sona yıllık bir temizlik ve bakım fırsatı vermektir. Akşama kadar yemeyip de ezanı duyar duymaz bütün hız ve hışmıyla sofraya kapanmak, sofrada tıka-basa yemek edebe aykırıdır. Hattâ beden sağlığı açısından da zararlıdır. Çünkü sindirim organlarımız, bu hücum ve baskın karşısında son derece zorlanır, ıztıraba düşer. Şu halde sahurda ve iftarda, yangından mal kaçırmak gibi sofradakileri mideye doldurmaya çalışmamalıdır. Az ve öz yiyerek, oruçlu olmanın hikmet ve gayesine uygun hareket etmelidir.

- Oruç ayı olan mübarek Ramazan ayında, bütün müminler, daha çok ibâdet etmeli, verdiği sonsuz nimetler sebebiyle bütün ruhuyla Allah'a şükretmeli, daha çok iyilik ve ihsanlarda bulunmalıdır. Bu ayda Kur'ân okumanın, Kur'ân dinlemenin sevabı çoktur. Binaenaleyh, Kur'ân okumasını bilenler bol bol Kur'ân oku-

malı, hiç olmazsa Ramazan boyunca bir hatim indirmeye çalışmalı; bilmeyenler ise, camilere gidip güzel sesli hâfızların ağzından Allah'ın âyetlerini dinlemelidirler. Ramazan-ı şerîf gibi mübarek bir aya, lâayık olduğu ihtiram, ancak bu şekilde gösterilir.

Orucu bozan şeyler nelerdir?

Her ibadette olduğu gibi yılda bir ay tutulan oruç ibadetinde de uyulması gereken birtakım kurallar vardır. Bunları orucu bozup, sadece kaza gerektiren ve bir de orucu bozup hem kaza hem de kefâreti gerektiren olarak ikiye ayırmamız mümkündür.

Orucu bozup yalnız kazâyı gerektiren durumlar nelerdir?

- Yenilip içilmesi normal, alışılmış olmayan ve insan tabiatının meyletmediği şeylerin yenilip içilmesi orucu bozar ve sadece kazayı gerektirir. Taş, toprak, çiğ pirinç, çiğ hamur, un gibi insanların normalde yemediği şeyleri yemek orucu bozar ve sadece kazayı gerektirir.

- Henüz içi olmamış yeşil cevizi yemek. Ve-

ya bademi, fındığı ve kuru fıstığı kabuğuyla birlikte çiğnemedен yutmak.

- Arka yola fitil koymak, ilâç akıtmak.
- Burna ilâç çekmek.
- Kulağın içine yağ damlatmak.
- Boğaza huni ile bir şey akıtmak.
- Karında veya başta bulunan herhangi bir yaraya sürülen ilâcın vücuttan içeri nüfuz etmesi.

• Boğaza kaçan yağmur, kar veya doluyu istemeyerek yutmak.

• Abdest alırken boğazına veya burna su çekerken genzine hata ile suyun kaçması.

• İsteyerek boğazına veya burnuna duman çekmek. Sigara, anber gibi lezzet ve keyif verici bir duman olursa kefâret de gerekir.

• Uyurken boğazına birisi tarafından su dökülmek.

• Unutarak yiyip içtikten sonra, orucum bozuldu zannıyla bilerek yiyip içmek.

• Dişleri arasında kalan nohut tanesi kadar olan bir şeyi yemek.

- Ağız dolusu kendiliğinden gelen veya isteyerek getirilen kusmuğu mideye çevirmek.

- Sahur vakti geçtiği halde, geçmedi zannıyla sahur yemek.

- Güneş battı, iftar oldu zannıyla oruç bozmak.

- Ramazan orucundan başka bir orucu bozmak. İsterse kasden olsun..

- Hanımını öpmek, okşamak, sarılma, v.s. sebebiyle erkekten ve kadından meninin gelmesi. Şehvetle sadece mezinin gelmesi ile oruç bozulmaz.

- Ramazan orucunu tutmaya niyet etmeden gündüz yiyip içmek de sadece kazâyı gerektirir. Kefâret icab etmez. Çünkü kefâret oruç tutmanın değil, tutulan orucu bozmanın cezasıdır. Fakat böyle bir şey günahdır. Tевbe etmek gerekir.

- Başkasının tükürüğünü veya ağzından çıkan lokmasını yutmak veyahut kendisinin ağzından çıkarıp dışarıda biraz beklettiği lokmasını yemek.. İnsan tabiatı bu gibi hallerden iğre-

neceği için, sadece kazâ gerekir: Ancak insanın, sevdiklerinin tükürüğünü yutması kefâreti de icab ettirir. Çünkü insan bundan lezzet alır.

- Ön veya arka yolların içine parmakla veya başka bir vasıta ile su yahut yağ gibi bir yaşığın iletilmesi. Bu itibarla oruçlunun istinca (Büyük ve küçük abdestlerden sonra temizlik) yaparken dikkatli olması, elindeki yaşığı ön ve arka mahallerin içine değıdirmemesi şarttır.

- El ile meni getirmek (istimna' - mastürbasyon).

- Kan yutmak. Çoğunluğunu tükürük teşkil eden ağızdaki az kanı yutmak orucu bozmaz.

Orucu bozup hem kazâ hem de kefâreti gerektiren durumlar nelerdir?

Ramazan ayında oruç tutarken aşağıda sayılacak hususlardan herhangi birini mecbur kalmadan, unutmama durumu olmadan isteyerek yapan bir kimse için hem kazâ hem de kefâret lâzım gelir:

- Cinsî münasebette bulunmak.
- Yemek, içmek veya ilâç kullanmak.

- Ağzına istemeden giren yağmur, dolu ve kar suyunu isteyerek yutmak.

- Tütün içmek, tütün veya benzeri bir tütsü maddesini yakıp dumanını içine çekmek. Enfiye çekmek.

- İçyağı, pastırma veya çiğ et yemek.

- Dişlerin arasında kalan susam veya buğday danesi kadar küçük bir şeyi yutmak orucu bozamaz. Fakat böyle bir şey dışarıdan alınıp yutulsa, orucu bozar ve kefâret de gerekir. Ancak böyle pek az bir şey ağza alınıp çiğnense oruca zarar vermez. Çünkü bu ağız içinde dağılır bir zerre haline gelir. Ancak bunun tadı boğaza giderse oruç bozulur.

Nohut büyüklüğünden az olup dişler arasında kalan bir şey, ağızdan çıkarılıp sonra yenirse orucu bozar. Ancak sahîh olan görüşe göre kefâret gerekmez. Çünkü böyle bir şeyi yemek, olağan dışı bir iştir.

- Zevcesinin veya sevdiği bir kimsenin tükürüğünü, ağız suyunu yutmak. Bu saydığımız şeylerde, bedenî tedâvisi veya gıdalanması ve

beslenmesi veyahut zevk ve lezzet alması vardır. Bu sebeple kazâ ile beraber kefâreti de gerektirir.

Kusmak ile oruç bozular mı?

Kendi isteğiyle dışarı kusmak orucu bozar. Bu kusma ağız dolusundan az da olsa orucu bozar ve kazayı gerektirir. Kendiliğinden gelen kusuntu, yine kendiliğinden geriye gitse, ağız dolusu bile olsa orucu bozamaz. Kusma isteğiyle ağza getirilen az miktardaki kusmuk ise kendiliğinden içeri gitse orucu bozamaz. Fakat miktarı ağız dolusu ise orucu bozar.

Yalan, gıybet, harama bakmak gibi günahlar orucu bozar mı?

Hadîs-i şerîfte, “Gıybet etmek, söz taşımak, yalan yere yemin etmek, mahrem olmayana şehvetle bakmak orucu bozar” buyurulmuş olmasına rağmen, İmâm-ı A’zâm hazretleri, bu hadîs-i şerîfi açıklamış ve, “Bu günahlar orucun sevabını bozar, sıhhatini bozamaz, oruç mekrûh olur” buyurmuştur. Yani bu günahları işleyen, oruç borcundan kurtulur ise de, oruca has olan

büyük sevaba kavuşamaz. Unutmamak gerekir ki, Efendimiz bir hadiste şöyle buyurmuştur: “Nice oruç tutanlar vardır ki, onlar oruçlarından açlık ve susuzluktan başka bir şey elde etmezler.”⁷⁷

Oruç, müminler için bir nimet ve emanettir. Emanete riayet etmek lâzımdır. Onun zâyi olmaması için şartlarını ve edeplerini gözetmek gerekir. Harama bakmaktan sakınmak müminin her zaman özen göstermesi gereken bir husustur. Çünkü Efendimiz bir hadiste şöyle buyurur: “Harama bakmak, şeytanın zehirli bir okudur. Allah’tan korkup bunu terk edene, Allah Teâlâ öyle bir iman verir ki, tatlılığını kalbinde bulur.”⁷⁸

Bununla beraber oruçlu, dilini de korumalıdır! Yine Efendimiz, “Oruç, ateşe kalkandır. Gıybetle parçalanmadıkça korur. Oruçlu cahillik edip de kötü söz söylemesin! Biri kendine sataşırsa, “Ben oruçluyum.” desin!”⁷⁹ buyurarak bu

⁷⁷ Ahmed b. Hanbel, 2/441; Darimi, *Rikak* 12

⁷⁸ Hâkim, *Müstedrek*, 4/349

⁷⁹ Buhârî, *Savm* 9; Nesai, *Sıyam* 42; Ahmed b. Hanbel,

husussa işaret etmiştir. Söz orucu bozmaz. Fakat nefisle cihad için susmak, zikir ve fikirle meşgul olmak mendub ve daha uygundur.

Gözü ve dili günahlardan koruduğumuz gibi, kulağımızı da korumamız lâzımdır. Konuşulması haram olan şeyi, dinlemek de haramdır. El, ayak ve diğer uzuvları da haramdan korumalıdır! Oruç tutup azâları ile günah işleyen, ilâç yerine zehir içen hastaya benzer. Çünkü günah zehirdir. İbadetlerimizin sevabını yok eder. Onun için oruçlarımızı ve diğer ibadetlerimizi haram işleyerek sevapsız hâle getirmemeliyiz!

Sinirlenip kavga etmekle oruç bozulmuş olur mu?

Sinirlenip kavga etmek orucu bozmaz. Ancak orucun faziletini azaltır. İnsan orucu mide-sine tutturduğu gibi diğer uzuvlarına da tutturması gerekir.

“Göze de oruç tutturmak gerekir.” diyorlar. Bu nasıl olur?

Göz, Allah'ın insana verdiği en kıymetli aza-

lardan biridir. Görmesini, tefekkür etmesini, dış dünya ile olan alâkasını sağlayan şey insanın gözüdür. Kafaya ve kalbe giden şeyler gözlerden süzülerek giderler. Âdeta onların ilk kapısıdır göz. İnsan hususiyle de oruçlu olduğu zaman gözünü zehirli ok hükmünde olan haramlardan, kalbi meşgul edebilecek mâlâyani şeylerden muhafaza etmelidir. Allah Resûlü: “Harama bakmak, lanetlenmiş şeytanın zehirli oklarından bir oktur. Kim Allah’tan korktuğu için onu terk ederse, Allah (celle celâluhû) o kuluna kalbinde tatlılığını hissedebileceği bir iman ih-san eder.”⁸⁰ buyurarak gözle girilecek günahlara dikkatleri çekmiştir.

Dil nasıl oruç tutabilir?

Dili yalandan, gıybetten, haram şeyleri konuşmaktan, başkalarının eksiklerini söylemekten, kavga ve gürültüden koruyup zabt-u rapt altına almaktır. Bunun yanında Kur’ân’la, evrad u ezkarla meşgul olma, uhrevi âlemi hatırlatacak, tefekküre sebep olacak eserleri oku-

---

⁸⁰ Hâkim, *Müstedrek*, 4/314

maktır. Oruçlu kavga-gürültü çıkarmayacak, sövene mukabelede bulunmayacak, cahilâne tutum ve davranışlar içine girmeyecektir. Kendisine bu mevzuda herhangi bir sataşma olursa, oruçlu olduğunu, mukabele etmeyeceğini, bu mevzuda ona karışmayacağını söylemelidir. Zira Resûlü Ekrem:

“Oruç, mümin için bir kalkandır. Binaenaleyh sizden biriniz oruçlu iken, kötü şeyler konuşmasın, cahilane hareket etmesin. Eğer bir kimse kendisine sövecek olur veya dövüşecek olursa ‘Ben oruçluyum’ desin”⁸¹ buyurmaktadır.

Oruçlu olduğu halde, bir sürü dedikoduya dalan, diline hâkim olmayan, sadece midesine bir şey koymamakla iktifa eden, oruçtan hâsıl olacak mükâfattan mahrum kalır. Kâr olarak yanına sadece susuzluk ve açlık kalmış olur. Bunu da Allah Resûlü (*aleyhiesselâtu vesselâm*) şu beyanlarıyla ifade etmişlerdir: “Yalan konuşmayı, yalan sözlerle amel etmeyi terk etmeyen

⁸¹ Buhârî, *Savm* 2; Müslim, *Sıyam* 161; Ebû Dâvûd, *Savm* 25; Tirmizî, *Savm* 54.

kimsenin yemesini, içmesini terk etmesine Allah'ın ihtiyacı yoktur.”⁸² Başka bir yerde de şöyle buyururlar: “Nice oruç tutanlar vardır ki, orucundan susuzluk çekme ve açlıktan başka bir kazancı yoktur. Nice geceleyin kalkıp nafile ibadet yapanlar vardır ki, bu kalkmasından ötürü, uykusuzluktan başka bir kazancı yoktur.”⁸³

Kulağa oruç tutturmak nasıl olur?

Allah'ın insanlara değerli bir emanet olarak verdiği kulağın da, yalan, gıybet, dedikodu gibi çirkin şeylere karşı kapalı tutulması, onların konuşulduğu yerlerden uzaklaşılması, mümin için yapılması gerekli olan bir davranıştır. Çünkü konuşulması çirkin olan bir şeyin dinlenilmesi de o kadar çirkindir. Kur'ân şu kudsî beyanıyla, yalan dinlemeyi, ona kulak kesilmeyi çok çirkin görmüştür: “*Onlar devamlı yalan dinler ve haram yerler.*” (Maide, 5/42)

⁸² Buhârî, *Savm* 8; Ebû Dâvûd, *Savm* 25; Tirmizî, *Savm* 16; İbn Mace, *Sıyam* 21.

⁸³ İbn Mace, *Sıyam* 21.

Bir kişinin damağında yara olduğu halde oruç tutsa ve bu yaradan çıkan suların tükürüğüne karışıp karışmadığında şüphe etse ne yapmalıdır?

Ağız içi, oruç tutmakta vücudun bir kısmından sayılmıştır. Bu itibarla tükürüğün yutulması ile oruç bozulmaz. Şüphe ile hüküm vermek mümkün değildir. Farkına vardığı zaman tükürüğünü dışarı atmalı ve orucunu tutmaya devam etmelidir. Zira ağız, bedeninin iç kısmındadır.

Hangi şekilde cünüp olmak orucu bozar?

Kişinin cünüp olması farklı yollarla olabilir. Ve bunların her birine göre hüküm değişir.

1- Eğer kişi uykuda iken ihtilam olmuşsa ya da bakmakla veya hayal etmekle cünüp olduysa bu durumlarda orucu bozulmaz. Ancak unutmamalıdır ki kişinin yabancı bir kadına şehvetle bakması haramdır.

2- Öpmek, ellemek gibi bir yolla cünüp olduysa, kişinin orucu bozulur. Ancak sadece kaza gerekir. İstimnada da (mastürbasyonda) durum böyledir.

3- Eğer kişi cinsi münasebette bulunduyorsa,

ister meni gelsin isterse gelmesin, orucu bozulur ve hem kaza hem de kefâret gerekir.

Düşük yapan kadının orucu bozulur mu?

Kadının yaptığı düşüğün saç ve tırnak gibi bazı uzuvları belirgin hale gelmişse bu kadın, yaptığı bu düşükle lohusa sayılır ve orucu da bozulur.

Susuz olarak hap yutmak orucu bozar mı?

Oruçlu bir kimse gıda veya ilaç olarak bir şeyi ister su ile, ister susuz olarak yer veya içerse orucu bozulur. Hanefi mezhebine göre; hem kaza hem de kefâret lazım gelir. Ancak oruç bozmayı mübah kılacak ölçüde bir rahatsızlık sebebiyle ilaç almış ise, orucu bozulur ve kendisine yalnız kaza gerekir, kefâret gerekmez.

Kefâret orucu tutanların nelere dikkat etmeleri gerekir?

- Üzerinde kefâret borcu olan bir kimse, bu 2 aylık orucu, hiç ara vermeden peş peşe tutmak zorundadır. Dolayısıyla araya, Ramazan ayı veya kendisinde oruç tutmanın haram ol-

duğu günlerin girmemesi lâzımdır. Aksi takdirde kefâret orucunu tutmaya yeniden başlamak gerekir.

- Yolculuk, Ramazan orucunun edâsını tehire ruhsat olmakla beraber; kefâret orucu tutmakta olan kimse, yolculukta da bu orucu devam ettirmek zorundadır.

- Hayız, nifas hâline giren kadının kefâreti bozulmaz. Bu günleri geçirdikten sonra, kefâret orucunu kaldığı yerden tutmaya devam eder.

- Kefâret; orucu tutmamanın değil, tutulan orucu kasten bozmanın cezasıdır. Bu bakımdan, Ramazan-ı şerîf'te oruç tutmaya hiç niyet etmeyen bir kimse, tutmadığı bu oruçları sonradan sadece kazâ eder. Kendisine ayrıca kefâret gerekmez. Yalnız böyle bir şey günahdır. Hatta sebepsiz olarak oruç tutmamak büyük günahlardan sayılmıştır. Tевbe edilmesi gerekir.

Kefâreti düşüren haller nelerdir?

Bile bile oruç bozduktan sonra, aynı gün hayız ve nifas gibi oruç yemeyi mübah kılan bir durum ortaya çıkarsa, kefâret düşer. Sadece

kazâ borcu kalır. Oruç tutmaya engel bir hastalığın ortaya çıkması hâlinde de hüküm aynıdır.

Orucu bozduktan sonra, kendi isteğiyle veya mecburen seyahate çıkmak yahut da kendini zorla hasta etmek, kefâreti düşürmez.

Oruçlu için mekruh olan ve olmayan şeyler nelerdir?

- Oruçlu kimsenin istincada (büyük abdest temizliğinde) ve abdest alırken ağzına, burnuna su verirken aşırı gitmesi, fazla su doldurup taşırması (mübalağa) mekruhtur.

- Oruçlu bir kimsenin satın alacağı bal ve yağ gibi şeylerin iyi olup olmadığını anlamak için yalnız ağız ile onlardan tatması mekruhtur. Bir görüşe göre, muhakkak satın alınması gerekiyorsa yahut aldanmaktan korkuluyorsa, boğaza kaçırmamak şartı ile tadına bakılmasında bir mahzur yoktur.

- Ramazan'da harareti azaltıp serinlemek için ağza ve burna su almak ve soğuk su ile yıkanmak, İmamı Azam'a göre mekruhtur. Çünkü bu şekilde davranılması, yapılan ibadetten

bir sıkılma, bir daralma göstermek demektir. İmam Ebû Yûsuf'a göre, böyle yapmak mekruh değildir. Zira böyle yapmakla ibadete yarım edilmiş ve tabîi olarak sıkıntı giderilmiş olur. Fetva da buna göredir.

- Kendine güvenemeyen bir oruçlunun zevcesini öpmesi ve okşaması mekruhtur.

- Oruçlu kimsenin cünüb olarak sabahlaması veya gündüzün uyuyup ihtilam olması orucuna zarar vermez. Fakat mümkün olduğu halde geceleyin yıkanmamak mekruhtur.

- Oruçlu kimsenin gül ve misk gibi kokuları koklaması da mekruh değildir. Sürme çekmesi, bıyık yağı kullanması da mekruh değildir. Ancak erkeklerin süs maksadı ile sürme çekmeleri ve bıyıklarına yağ sürmeleri mekruhtur.

Oruçta kefâret ve kaza ne demektir?

Kaza: Bozulan orucun yerine gününe gün oruç tutmaktır.

Kefâret: Ramazanda bile bile bozulan bir gün orucun yerine iki kameri ay veya altmış gün peşpeşe oruç tutmak demektir.

Oruç kefâretinin dayanağı Resûlullah döneminde vuku bulan bir olay karşında Peygamber Efendimiz'in uygulamasıdır. Olay şöyle gerçekleşmiştir:

Sahabe Efendilerimizden birisi “Mahvoldum!” diyerek Efendimiz'e gelmiş ve Ramazan'ın gündüzünde eşiyile cinsel ilişkide bulunduğunu söylemiştir. Bunun üzerine Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem):

– Köle azat etme durumun var mı?

– Hayır yok.

– Peş peşe iki ay oruç tutabilir misin?

– Hayır. Zaten bu işte sabredemediğim için başıma geldi.

– Altmış fakiri doyuracak mali imkânın var mı?

– Hayır dedi.

Bu sırada Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi ve sellem) bir sepet hurma getirildi. Resûlullah bu hurmayı adama vererek, yoksullara dağıtmasını söyledi. Adam: “Bizden daha muhtaç kimse mi var?” deyince, Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sel-

(em) gülümseyerek: “Al git, bunları ailene yedir.” buyurarak adamı gönderdi.”⁸⁴

Ramazan ayında herhangi bir özür bulunmaksızın oruç tutmamak, büyük günahdır. Bundan dolayıdır ki, bir mazeret bulunmadan oruç tutmayanlar, Ramazan ayının bu saygınlığını ihlâl ettiklerinden dolayı bu ağır cezayla karşı karşıya kalmış olurlar ki, işte buna kefâret adı verilmektedir.

Kefâret yerine getirilirken yukarıda belirtilen üç seçeneğin uygulanmasıyla ilgili olarak, sıramı gözetilecek, yoksa herhangi birisi tercih mi edilecek hususunda farklı görüşler vardır. Hanefilere göre tercih söz konusu olmayıp, sıralamanın gözetilmesi gerekir. Günümüzde kölelik bulunmadığı için, öncelikle iki ay peş peşe oruç tutulması, oruca güç yetiremeyecek durumda ise, o zaman da bir günde altmış fakiri veya bir fakiri altmış gün doyurmak suretiyle kefâret yerine getirilmesi gerekir.

---

⁸⁴ Buhârî, *Savm* 30; Müslim, *Sıyam* 81; Ebû Dâvûd, *Savm* 37

Kefâret aynı zamanda toplumdaki fakirlerin gözetilmesi, onlara yardımda bulunulması için önemli vesilelerden birisidir. İslâm, oruç ibadetini ihlal edenlere böyle bir cezayı vermekle, hem onları önemli bir ibadeti ihlal ettiklerinden dolayı cezalandırıp uyarmış oluyor, hem de bu vesileyle toplumdaki bir ihtiyacı gidermiş oluyor.

FİDYE

Fidye ne demektir?

Sürekli devam eden bir hastalıktan ya da yaşlılıktan dolayı oruç tutma imkânları olmayan kimselerin, tutmaları gereken her gün için bir fakiri doyurmalarına fidye denmektedir. Kefârette olduğu gibi, fidyede de, hem oruç tutması gereken kimse fidyeyle bu mükellefiyetten kurtulmuş, hem de toplumsal dayanışmanın önemli bir unsurunu teşkil eden fakirleri doyurma meselesi karşılanmış olmaktadır. Bu hususla ilgili olarak Kur'ân-ı Kerîm'de şu ifadeleri görmekteyiz:

“Oruç sayılı günlerdedir. Sizden her kim o günlerde hasta veya yolcu olursa, tutamadığı günler sayısınca başka günlerde oruç tutar.

Oruç tutamayanlara fidye gerekir. Fidye bir fakiri doyuracak miktardır. Her kim de, kendi hayrına olarak fidye miktarını artırırsa bu, kendisi hakkında elbette daha hayırlıdır. Bununla beraber, eğer işin gerçeğini bilerseniz, oruç tutmanız sizin için daha hayırlıdır.” (Bakara, 2/184)

Oruç tutmasak da yerine fidye versek olmaz mı?

Bakara suresinin 184. âyetinde anlatıldığı üzere Ramazan ayına giren akıl-bâliğ mümin bir kimseye oruç tutmak farzdır. Ancak Ramazan ayına girdiği halde, oruç tutmasına mani olacak hastalık veya seferi olması gibi bir mazereti varsa bu kimse, tutamadığı günler sayısınca daha sonra bu oruçlarını kaza edecektir. Ancak oruç tutmaya hiçbir şekilde güç yetiremeyecekse, ancak o zaman tutamadığı her bir gün için fidye verir. Öyleyse, oruç için edaya veya kazaya güç yetirebilen bir kimse fidye vererek oruç borcundan kurtulamaz. Fidye vermesi caiz olanlar, şimdi veya daha sonra oruç tutmaya imkânı olmayan kimselerdir. Bunlar da, çok yaşlılarla, artık iyileşme imkânı kalmayan has-

talardır. Yoksa hamilelik, çocuk emzirme, geçici hastalık, yolculuk gibi durumlar oruç tutmamak için birer özürse de, fidye vermek için birer özür değildir. Bu kişiler daha sonra ilk fırsatta oruçlarını kaza etmekle yükümlüdürler.

Hatta bir hasta, artık iyileşme imkânı kalmadığına inanarak veya doktorun sözü üzerine oruç tutmasa ve bunun yerine fidye verse, fakat daha sonra iyileşse, verdiği fidyeler ondan oruç borcunu düşürmeyecek ve kazaya kalan oruçlarını tutması gerekecektir.

Ölen birinin oruç borçları için geride kalanlar oruç tutabilir mi?

Ölen bir kimsenin velisi veya başkaları, ölenin kazaya kalmış oruçlarını tutamazlar. Nitekim bir hadis-i şerifte “bir kimsenin başkası yerine oruç tutması, namaz kılması caiz olmaz, lakin velisi ölenin tutamadığı orucunun fidyesini verir.” buyurulmuştur. Dolayısıyla, yapılması gereken, vefat etmiş bir kimse adına oruç tutmak değil onun tutamadığı oruçlarının fidyesini vermektir.

Bir kimse oruç tutmaktan ve aynı zamanda fidye vermekten de aciz olursa üzerinden oruç mükellefiyeti düşer mi?

Oruç tutmaktan aciz olan bir ihtiyar, fidye vermekten de aciz bulunuyorsa, bu imkân (para) eline geçince fidyeleri ödemesi gerekir. Buna da fırsat bulamasa, malından ödenmesi için vasiyet eder.

İTİKÂF

İtikâf nedir? Nasıl yapılır?

İtikâf, Ramazan'ın son on gününü, camide veya başka bir ibadet mahallinde bulunarak devamlı ibadetle veya insana kul olduğunu hatırlatan fiillerle geçirerek meşgul olmak demektir.

Kur'ân, "*Mescidlerde itikâfa çekildiğiniz zaman kadınlarınıza yaklaşmayın.*" (Bakara, 2/187) ifadeleriyle itikâf ibadetine yer vermektedir. Hadis kaynaklarında Allah Resûlü'nün Medine'ye hicretten sonra her yıl Ramazan'ın son on gününde itikâfa çekildiği ve hanımlarını da teşvik ettiği mevzuunda bilgiler yer almaktadır. Bu hadislerden biri şöyledir: "Ramazan'ın son on

günü girince, Resûlullah geceleri ibadetle geçirirdi. Ailesini de ibadet etmeleri için uyandırırırđı. İbadet için diğer zamanlardan daha fazla gayret gösterirdi.”⁸⁵

Günlük meşgaleleri içinde insan çoğu zaman dünyaya gönderilmesinin asıl gayesini unutmaktadır. Esasında her müminin hayatın anlam ve gayesini tefekkür etmeye ihtiyacı vardır. Rahmet ve mağfiret ayı olan Ramazan’ın son on gününde yapılacak olan itikâf, bu tefekkür için iyi bir fırsattır. Ayrıca Kur’ân’ın ifadesiyle bin aydan daha hayırlı olan Kadir Gecesi’nin de Ramazan’ın son on günü içinde gizli olması itikâfın önemini daha da artırmaktadır. Her ne kadar bu güzel âdet, son yıllarda unutulmaya yüz tutsa da öteden beri müminler tarafından uygulanmış, her beldede mutlaka birkaç kişi camilerde itikâfa girmişlerdir.

İslâm büyüklerinden Atâ, itikâf yapan kişiyi şöyle resmetmektedir: “İtikâf yapan, ihtiyacından dolayı büyük bir zatın kapısında otu-

⁸⁵ Buhârî, *İtikaf*, 1, 6; Müslim, *İtikaf*, 2, 7; Tirmizî, *Savm* 71

rup dilediğini elde etmedikçe ‘Buradan ayrılıp gitmem.’ diye yalvaran bir kimseye benzer ki, Allah’ın bir mabedine sokulmuş, ‘Beni bağışlamadıkça buradan ayrılıp gitmem demektir.”

İtikâf kaç çeşittir?

İtikâflar 3 kısımdır:

1- *Vâcib İtikâf*: Bir kimsenin itikâf’a girmeyi adaması durumunda yapması gereken i’tikâf’tır. En az müddeti 1 gündür, oruçlu geçirilmesi gerekir. Bozulunca kazası lâzım gelir.

2- *Sünnet İtikâf*: Peygamber Efendimiz’in (sallallahu aleyhi ve sellem) vefatına kadar devamlı yapmış oldukları bir ibadet olduğu için sünnet-i müekkede olan itikâf’tır. Vakti ise Ramazan-ı Şerif’in son 10 günüdür.

3- *Müstehap İtikâf*: Vâcib veya sünnet olmadığı halde Ramazan’ın son 10 günü dışında yapılan itikâf’lardır. Belli bir süresi ve oruçlu olma şartı yoktur. İtikâf niyetiyle cemaatle namaz kılınan yere her giriş, müstehap itikâf’a dâhildir.

İtikâfın âdâbı nedir?

İtikâfın bazı edepleri vardır: İtikâf, Ramazan ayının son on gününde ve mescidlerin en faziletlisinde yapılmalıdır. İtikâf esnasında hayırdan başka bir şey söylenmemelidir. Günah gerektirmeyen şeyleri konuşmakta bir sakınca yoktur. Bir ibadet inancı ile susmak ise mekruhtur. Günah sayılan şeylerden dili tutmak ise, ibadetlerin büyüklerinden biridir. İtikâf esnasında Kur'ân-ı Kerîm'i okumaya, hadis-i şerife, Peygamberlerin yüksek siyerlerine, dinî meseleleri öğrenmeye devam etmelidir. İtikâf yapan kimse, temiz elbiselerini giymeli, güzel kokular sürünmelidir. Nefsine itikâfı vacip kılacak kimse, buna yalnız kalben niyetle yetinmemeli, dili ile de söylemelidir.

Bir müminin her gün azalmakta olan hayat günlerinden faydalanarak böyle kutsal bir yerde bir zaman ebedî ve ezeli yaratıcısına olanca varlığı ile yönelip saf bir kalp ve temiz bir dil ile ibadette bulunması, manevî bir zevke dalması ne büyük bir nimettir.

İtikâf yapan kimse, bütün vakitlerini ibade-

te, namaza ayırmış demektir. Çünkü fiilî olarak namaz kılmadığı vakitlerde de mescid içinde namaza hazır bir haldedir. Bu bekleyiş ise, namaz hükmündedir.

İtikâf sayesinde insanın manevîyatı yükselir, kalbi nurlanır, simasında kulluk nişanları parlar, İlahî feyizlere kavuşur.

FITIR SADAKASI (FİTRE)

Fıtır sadakası nedir? “Baş zekâtı” ve “fitre” aynı şey midir?

Fıtır, “yaratılış, hilkat, orucu açmak” manalarına gelmektedir. Fıtır sadakasına “fitre” de denir. Fıtır sadakası; Ramazan Bayramı’na kavuşan ve temel ihtiyaçlarının dışında nisap miktarı mala sahip olan Müslümanların kendileri ve velâyetleri altındaki kimseler için yerine getirmekle yükümlü oldukları malî bir ibadettir.

Fıtır sadakası vermek Hanefîlere göre vacip, diğer mezheplere göre ise farzdır. Fıtır sadakasına “baş zekâtı” da denmektedir. Bu şekilde denmesinin sebebi onun şahsa bağlı, şahıs başına konmuş malî bir mükellefiyet olmasından-

dır. Teknik ifadesiyle fitir sadakasının vacip olmasının sebebi, şahsın Ramazan Bayramı'nın birinci gününe kavuşmasıdır.

Peygamber Efendimiz (aleyhissalâtu vesselâm) birçok hadisi şeriflerinde fitir sadakası verilmesini emretmiştir. “Abdullah b. Ömer'den rivayet edilen bir hadis-i şerif şöyledir: “Allah Resûlü, fitir sadakasını köle, erkek, kadın, küçük ve büyüklerin üzerine 1 sâ' (ölçek) hurma ve 1 sâ' arpa olmak üzere takdir etmiş ve insanlar bayram namazına çıkmadan önce verilmesini emretmiştir.”⁸⁶

Bu konuda Ebû Saîd el-Hudrî'den gelen bir rivayet de şöyledir: “Biz Peygamber Efendimiz döneminde fitreyi yiyecek maddelerinden 1 sâ' olarak verirdik. O zaman bizim yiyeceğimiz arpa, kuru üzüm, hurma ve keş (yağı alınmış peynir) idi.”⁸⁷

Başka bir hadiste de şöyle buyurulmuştur: “Vekâletiniz altındaki kimselerin fitir sadakasını verin.”⁸⁸

---

⁸⁶ Buhârî, *Zekât*, 76; Müslim, *Zekât*, 12

⁸⁷ Buhârî, *Zekât*, 74

⁸⁸ Beyhakî, *Sünen-i Kübrâ*, 4/161

Fıtır sadakası, Cenâb-ı Allah'ın kişiye ve velayeti altındaki kimselere lütfettiği hayat ve vücud nimetine karşı bir şükran olmak üzere dindeki yerini almış bir ibadettir. Nitekim fıtır sadakasının vacip olması için oruç tutmak şart değildir. Oruç tutamayan veya tutmayanlara da fıtır sadakası vermek vaciptir.

Fıtır sadakası, o yılın oruç ibadetini eda edebilen Müslümanların böyle bir ibadeti yapmaya muktedir kıldığı için Yüce Allah'a bir şükür manası da taşır.

Aynı zamanda hadis-i şerîfte bildirildiği üzere fıtır sadakası, oruç tutan Müslümanın oruçlu-ya yakışmayan davranışlarla zedelenen ibadeti- nin eksikliklerini tamamlar. Yoksulların bayram sevincine katılmalarını sağlar.⁸⁹

Ayrıca fıtır sadakası verilmesinin orucun kabul edilmesine, felaha ermeye, sekerâtü'l mevt-ten (ölüm anındaki ızdırıp) ve kabir azabından kurtulmaya vesile olduğu da söylenilmiştir.

Fıtır sadakası zekâtтан çok daha geniş bir

---

⁸⁹ Ebû Dâvûd, *Zekât*, 17; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 2/277

dairede mükellefler tarafından yerine getirilir. Böylece imkânı olan herkes Allah yolunda bir şeyler vermenin hazzını tatmakta ve toplumdaki muhtaç insanların durumlarını daha yakından görmekte ve anlamaktadır. Diğer taraftan fakir kimselere de onurları korunarak, isteme mecburiyetinde bırakılmadan yardım eli uzatılmış olmaktadır. Böylelikle aynı toplumda yaşayan fertler arasında kardeşlik, dostluk köprülerinden biri daha hem kurulmakta hem de işlerlik kazanmaktadır.

Fıtır sadakasıyla mükellefiyetin şartları nelerdir?

Fıtır sadakasıyla mükellef olmanın şartları şunlardır:

Müslüman olmak: Fıtır sadakasının vacib olması için mükellefin Müslüman olması gerekir. Ancak Şafiî mezhebine göre gayri Müslim bir kimsenin bakmakla mükellef olduğu Müslüman yakınının fitresini ödemesi gerekir.

Nisap miktarı mala sahip olmak: Fıtır sadakası ile mükellef olmak için zekâta oldu-

ğu gibi havâic-i asliyeden (temel ihtiyaçlardan) başka nisap miktarı mala yani 85 gram altın veya 595 gram gümüş kıymetine denk mala sahip olmak gerekir. Zekâtta farklı olarak, fıtır sadakasının vacip olması için sahip olunan malın nâmi (artıcı) özellikte olması ve üzerinden bir yıl geçme şartı yoktur. Şafiî, Malikî ve Hanbelî mezheplerine göre fıtır sadakası ile mükellef olmak için nisap miktarı mala sahip olmak şart değildir. Temel ihtiyaçlarının yanı sıra Bayram günü ve gecesine yetecek kadar azığa sahip olan her Müslüman fitre ile yükümlüdür.

Fıtır sadakası ile mükellef olan bir kimse sahip olduğu malı kaybetse veya bu mal nisap miktarından aşağıya düşse fitre yükümlülüğü kalkmaz. Fakat fitre borcu olan bir mükellef ölürse, bu borcun terikesinden (ölenin geriye bıraktığı mirasından) alınıp ödenmesi gerekmez. Bununla birlikte ölen kimsenin varisleri kendiliklerinden öderlerse iyi olur.

Ehliyet: Fıtır sadakası ile mükellef olmak için âkıl, bâliğ olmak şart değildir. Ebû Hanife ve Ebû Yusuf'a göre, nisap miktarı mala sahip

olan küçüğün ve akıl hastasının malından da fitir sadakası verilmesi gerekir. Babası, zengin çocuğun malından fitir sadakasını verir.

Velayet ve bakmakla yükümlülük: Bir kimsenin kendi dışındaki kimselerin fitir sadakası ile mükellef olması için, bunların kendi velayeti altında ve bakmakla mükellef olduğu kimselerden olmaları gerekir. Fıtır sadakası ile mükellef olacak kadar mal varlığına sahip bulunan bir Müslüman, velayeti altında bulunan ve fıtır sadakası ile yükümlü olacak kadar malî imkânı olmayan çocukların, akıl hastalarının ve aklî dengesini kaybetmiş kimselerin de fitresini ödemekle yükümlüdür. Vefat eden oğulun çocuklarının fitrelerinin ödenmesi gerekir.

Bununla birlikte bir kimse bakımını üstlendiği kişiler de olsa, anne-babası, büyük çocukları, karısı, kardeşleri ve diğer yakınları için fitre ödemekle mükellef değildir. Çünkü bu sayılanlar onun velayetinde değildir; ama onların fıtır sadakalarını da bir mükellefiyet olmamakla birlikte verebilir. Hanefîlerin dışındaki âlimlere göre, kendisine fitre vacip olan kimse-imkanı

varsa- Müslüman ve bakmakla mükellef olduğu (anne-baba gibi) akrabası, hanımı için de fitır sadakası vermekle mükelleftir.

Vakit: Hanefî mezhebine göre fitır sadakası Ramazan Bayramı'nın birinci günü fecr-i sâînînin doğuşu ile yani tan yerinin ağarması ile vacip olur. Çünkü bu sadaka bayrama (sadaka-i fitır) izafe edilmiş, ona ait kılınmıştır. Buna göre Ramazan bayramının birinci günü fecirden önce ölene, fakir düşene fitır sadakası gerekmez. Fecirden önce doğan veya Müslüman olan kimsenin ise fitır sadakasının verilmesi gerekir.

Fecirden sonra dünyaya gelen çocuğa, Müslüman olan kimseye fitır sadakası gerekmez. Diğer mezheplere göre ise fitır sadakası Ramazan'ın son günü güneşin batması ile vacip olduğundan gerekir.

Fitır sadakası ne zaman ödenir?

Fitır sadakası Ramazan ayının girmesinden itibaren ödenebilir. Âlimler, Peygamber Efendimiz'in (sallallahu aleyhi ve sellem) hadislerinde

ifade edilen yoksulların ihtiyaçlarının karşılanması maksadına uygun olarak fitrenin bayramdan bir-iki gün önce ödenmesini teşvik etmişlerdir.

Fitre bayram namazından sonra bırakılır mı?

Fitrenin bayramın birinci gününden sonra bırakılması uygun değildir. Bununla birlikte bayramdan sonra kalması durumunda fitre mükellefiyeti devam eder ve ilk fırsatta ödenmesi gerekir. şafi mezhebine göre, fitreyi bayram gününden sonra özürsüz olarak geciktirmek haramdır.

Fıtır sadakasının ödenme miktarı nedir?

Peygamber Efendimiz dönemindeki uygulamalara dikkatlice bakıldığında ve fıtır sadakasının mahiyeti ve gayesi göz önünde bulunduğunda, genelde fitrenin “bir fakirin bir günlük yiyeceği” olduğu anlaşılmaktadır.

Ayrıca konu ile ilgili rivayetler, o dönemde fıtır sadakası olarak verilen gıda maddelerinin toplumun temel tüketim maddeleri olduğunu

ve miktarlar arasında da denkliğin bulunduğunu göstermektedir.

Bu itibarla fitre ile bir fakirin içinde yaşadığı toplumun hayat standardına göre bir günlük (sabah-akşam) yiyeceğini karşılanması hedeflenmiş olmalıdır. Netice itibarıyla fitrenin bir kimsenin günlük (sabah-akşam) normal yiyeceğini karşılayacak miktarın ölçü alınarak verilmesi en isabetli olanıdır. Bunu da yaparken fitre verilecek fakirin hayat standartlarına göre bir günlük gıda ihtiyacı değil, fitre veren kimsenin bir günlük gıda tüketim ortalamasının ölçü alınması, fitrenin mana ve gayesine daha uygundur. Kur'ân-ı Kerîm'de yemin kefâreti ile ilgili olarak “*Âilenize yedirdiğiniz yemeğin orta hallisinden on fakire yedirmek*” (Maide, 5/89) buyrulması böyle bir yaklaşımı desteklemektedir.

Ayrıca hadislerde fitre ölçüsü olarak tespit edilen ve fıkıh kitaplarında ölçü alınan miktarlar asgarî sınırlardır. Bu konudaki Peygamber Efendimiz'in emir ve tavsiyeleri, fakirlerin böyle günde el avuç atmaktan kurtarılması, onla-

rın da doyurulup bayram sevincine iştirak ettirilmesi yönündedir. Fitre verecek kimse, kendi ekonomik durumuna ve hayat standartlarına göre fakirin en az bir günlük yiyecek-içecek ihtiyacını karşılayacak bir parayı fitre olarak tespit edip vermelidir. Bu da şöyle yapılabilir: bir aylık mutfak masrafı otuz güne, sonra aile fertlerinin sayısına bölünür. Çıkan rakam kişinin bir günlük yiyecek masrafını gösterir. Bu rakam ölçü alınarak fitre verilebilir. İmkânı olan Müslümanların daha fazla vermesi iyidir.

Fıtır sadakası nasıl ödenir?

Fıtır sadakası bir ibadettir. İbadetlerde de niyet şarttır. Bu itibarla fitre verirken niyet etmek gerekir. Fitre verilirken niyet edildiği gibi, verilecek miktar önceden ayrılırken de niyet edilebilir. Niyet, fitreyi Allah rızası için verdiğine kalbin kastetmesidir. Kalbin kastı asıl olmakla birlikte dil ile de söylenebilir. Veren şahıs Allah'ın kendisine fakire, fukaraya, talebeye verilmek üzere emanet olarak verdiği malı, sahiplerine tevzi ediyor gibi vermelidir.

Fitreyi verirken “bu fitredir” demeye gerek yoktur.

Fakirin her türlü ihtiyacını karşılmasına yardımcı olması açısından fitrenin para olarak verilmesi daha iyidir. Bununla birlikte ihtiyaç durumuna göre zikredilen gıda maddelerinden de verilebilir.

Fitrenin “temlik” suretiyle yani bizzat şahsın eline mülk olarak verilmesi gerekir. Dolayısıyla fitre ile mükellef olan bir kimsenin, bir fakirden alacağına mahsup ederek ona fitre vermesi geçerli olmaz.

Fitre kimlere verilir?

Fıtır sadakasının sarf edileceği yerler ile zekâtın verildiği yerler aynıdır. Bu itibarla zekât verilemeyen kimselere fitre de verilmez.

Kendilerine fitre verilemeyecek kimseler şunlardır: Dinen zengin sayılanlar (artıcı nitelikte olsun olmasın nisap miktarı mala sahip olanlar), fitre veren şahsın hanımı, usûlü (anne-babası, dede ve nineleri), fûrûu (çocukları ve torunları), bakmakla yükümlü olduğu yakınları.

Fitre veren şahıs, bulunduğu yerdeki fakirlere, uzakta otursalar da akrabalarına, iyi ahlâk sahibi fakirlere ve talebelere öncelik vermeli-dir.

Bir kimse fitresini bir fakire verebileceği gibi birkaç fakire de dağıtabilir. Fakat verilen şahsın ihtiyacının karşılanması açısından bir kişiye verilmesi daha iyidir.

Ayrıca birçok kişi fitrelerini bir kimseye verebilirler.

KAYNAKÇA

Kur'ân-ı Kerîm

Ahmed b. Hanbel, Ebû Abdullah Ahmed b. Muhammed b. Hanbel; *el-Müsned*, Beyrut, 1969.

Akademi Araştırma Grubu, *Bir Müslümanın Yol Haritası*, Işık Yayınları, İstanbul, 2005

Ali el-Kârî, *Mirkâtü'l-Mefâtiḥ*, Dâru İhyai't-Türaṣ, tsz., t.y.

Alparslan Özyazıcı, *Din ve bilimin ışığında Oruç ve Sağlık*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yay., Ankara, 2004

Bediüzzaman Said Nursî. *Risale-i Nur Külliyyatı*, I-II, Nesil Yayınları, İstanbul, 2002

Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübra*, Dâiratu'l-Maârifî'l-Osmaniyye, Haydarabad, 1344

Buhârî, Muhammed b. İsmail; *el-Câmiu's-Sahih*, Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut, 1994.

Darimi, *Sünenu'd-Dârimî*, Dâru'l-Kitâbi'l-Arabî, Beyrut, 1987

diyanet.gov.tr

Ebü Dâvûd, Süleyman b. Eş'as Es-Sicistânî, *es-Sünen*, Dâru'l-Cinân, Beyrut, 1988.

Gazali, *İhyâu Ulûmi'd-Din*, Arslan Yayınları, İstanbul, 1993

Hacı Mehmet Zihni Efendi, *Nimetü'l-İslâm*, Matbaa-i Amire, İstanbul, 1316

Hâkim en-Neysâbûrî, *Müstedrek*, Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, Beyrut, 1990

Hâris b. Ebi Usame ile Nureddin Heysemi, *Müsned-i Haris (Buğyetü'l-bâhis)*, Merkez-i Hidmeti's-Sünne, Medine-i Münevvere, 1992

Heyet, “Sağlık ve Ramazan”, Birinci Milletlerarası Kongre, Kazablanka, 1994.

Heyet, *el-Mevsuatü'l-Fıkhiyye*, Vezaretü'l-Evkaf ve'ş-Şuuni'l-İslâmiyye, Kuveyt, 1983

Heyet, İlmihal, Türkiye Diyanet Vakfı, İSAM, İstanbul, 1998

hikmet.net

İbn Ebi Şeybe, *Musannef*, Matbaatü'l-Aziziye, Haydarabad, 1966

İbn Mâce, Muhammed b. Yezid El-Kazvîni, *es-Sünen*,
Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut, Tsz.

İmam Rabbani, *Mektubat-ı Rabbani*, Cümle Yayınları,
İstanbul, 1986

M. Fethullah Gülen, www.herkul.org, Kırık Testi,
25.08.2008

M. Fuad Abdulbakî, *Mu'cemu'l-Müfehres li Elfazil-Kur'ân*, Daru'l-Hadîs, Kahire 1988.

Mehmet Demirci, "İbadetlerin İç Anlamı", Tasavvuf
dergisi, sayı: 3, Ankara, 2000.

Mevsilî, *el-İhtiyar*, Çağrı Yayınları, İstanbul, 1987

Münzirî, *et-Terğîb ve't-Terhîb*, Pamuk Yayınları, İstanbul

Müslim, Ebû'l-Huseyn el-Haccâc el-Neysâbûrî;
Sahîhu Müslim, Dâru İhyâi't-Türâsi'l-Arabî, Beyrut, tsz.

Nesai, Ebû Abdurrahman Ahmed b. Şuayb en-Nesâi,
es-Sünenü'l-Kübrâ, thk. Abdulgaffar Süleyman el-Bündârî – Seyyid Hasan, Beyrut, 1411/1991.

Seyfettin Yazıcı, *Ramazân ve Oruç*, Diyanet Yayınları,
Ankara, 1997

sorularlailslamiyet.com

Taberânî, *Mu'cemu'l-Eusat*, Mektebetu'l-Maarif, Riyad, 1985

- ___, *Mu'cemu'l-Kebîr*, Mektebetu'l-Maarif, Riyad, 1985
- Tirmizî**, Ebû İsa Muhammed b. İsa, *el-Câmiu's-Sahih*,
Beyrut, Tsz.
- Zuhayli**, *el-Fikhu'l-İslâmî ve Edilletuhû*, Dâru'l-Fikr,
Dımaşk, 1985

İNDEKS

A

Abdullah b. Ömer 158

açıktan yeme 43

açlık ve susuzluk 20, 41

adağ orucu 74

adet 27

ağda yaptırmak 121

ağız dolusu 134

ağız içi 140

ağız suyu 133

ailevî münasebet 122

Âişe, Hz. 27, 73, 77, 81,

84, 86, 90, 124

akıl hastaları 162

akşam namazı 100, 101,
102

âlemlerin Rabbi 105

Ali, Hz. 38, 105

alkol 120

Allah'ın bildiği kuldân
saklanmaz 57

altı gün oruç 76, 81, 82

alzheimer 31

anber 130

anestezi 116

angına 36, 37

anjioyo 115

anjioyografi 115

anjioyogram 115

anjioyoplasti 115

Arefe 76, 80, 88

asabiyet 36

astım 36, 37, 114
astım krizi 37
astım spreyi 113
aşı 111
aşûre 76, 82
aşûre günü 81
ateşli hastalıklar 29
atmış fakir 70, 145

B

badem 130
bakmak 107, 118, 127,
134, 135, 137
balgamı yutmak 108, 109
baş dönmesi 36
baş zekâtı 157
Başı açık 23
bayılma 36
bayılmak 124
bayram 85, 88, 89, 161
bayram namazı 164
belvâ-i âmm 123
beraat kandili 78
bereket 96, 97, 125

beş yüz doksan beş gram
gümüş 161
beyaz iplik siyah iplik 66
biyopsi 115
boşalma 110
boy abdesti 99, 124
boyamak 109
böbrek 28, 32, 33, 55
bölgesel ve genel aneste-
zi 116
buğday 108, 133
burun damlası 112
büyük günahlar 22, 142

C/Ç

Cennet'in sekiz kapısı 47
Cibril 48
Cibril-i Emin 48
ciklet 119
cinsel ilişki 145
cinsî münasebet 107
cuma günü 85
cuma günü oruç tutmak
89

cünüp olmak 140
çarpıntı 36
çiçek aşısı 111
çiğ et 133
çocuk emziren 27
çocuklar 21, 22, 27, 110,
162, 167
Çocukların oruç tutma-
sı 22

D

damar 115
damar sertliği 56
damarlar 106
Dâvûd, Hz. 91
dedikodu yapmak 110
deniz 108, 110, 111
diabet 33
dil altı 116
dil ile niyet 64
dilin orucu 137
dindar 31, 65, 66
diş çektirmek 120
diş dolgusu 120

diş eti kanaması 109
diş fırçalamak 117
diş macunu 117
diyaliz 115
diyet 38
doktor 31, 65, 150
dolmuş 130
duman 108, 123, 130
duş almak 110
düşük 141

E

Ebû Bekir, Hz. 47
Ebû Hureyre 53, 70, 79,
93
Ebû Saîd el-Hudrî 89, 97,
158
Ebû Yûsuf 144
Ebû Zerr 80
Ebu'l-Kâsım 87
egzersiz 36
ehliyet 161
elli âyet 99
emzirmek 20

endoskopi 116
Enes, Hz. 102
enfeksiyon 33
Enjeksiyon 111
ergenlik 20, 21, 22
esans 109, 119
eyyâm-ı bîd 76, 79

F

farz oruçlar 68
fındık 130
fırçalamak 109, 117
fıtır sadakası 157, 159,
160, 161, 162, 163,
164, 166, 167
fidye 26, 29, 31, 65, 148,
149, 150, 151
fitil koymak 130
fitre 157, 164, 166, 167,
168

G

gayrimüslimler 43
gebeler 27
gebelik 20

geçmiş günahlar 49
gıybet 127, 134, 139
göz damlası 112
göze oruç tutturmak 136
gözyaşı 108
gusül 99, 124
gusül abdesti 99
gül 54, 119, 144
gülşuyu 119
gün aşırı oruç 91

H

hadis-i şerîf 159
Hafsa, Hz. 92
Hâkka 99
Halîlim 79
halsizlik 32
hap yutmak 141
harama bakmak 134
hasta 25, 32, 114
hastalık 20, 29, 37, 43,
69, 149, 150
havâic-i asliye 161
hayız 26, 27, 68, 85, 142

hâzık 65
hekim 32
her gün tutulan oruç 85,
86
hipoglisemi 32, 33
hipoglisemik 36
hormonlar 55
huni 130
hurma 35, 70, 101, 102,
103, 104, 125, 126,
145, 158

I/İ

ıslık 124
İbn Abbas 48, 82
İbn Hacer 127
içki 61, 120
içyağı 133
iftar 35, 100, 128
iftâr duâsı 105
iftar veren 104
iftarda acele etmek 100
iğne 111
ihtilâm olmak 107

ihtisap 51
iki ay 70
iki sevinç 104
ikrah 20, 42
ilaç 28, 34, 56, 109, 112,
114, 115, 116, 141
ilâç akıtmak 130
İmam Gazali 124
İmâm-ı A'zâm 134
İmamı Azam 143
İmam-ı Rabbanî 59
İmanen 49
imanen 51
İmsak 63, 67
insülin 34
iplik 66
İsrailoğulları 83
istimna' 132
istinca 143
itikâf 152, 153, 154, 155,
156
itikâfın âdâbı 155
itikâfın çeşitleri 154

K

kalb krizi 36
kalkan 135, 138
kalp ağrısı 36, 37
kalp atışı 36
kan aldirmek 108, 114
kan almak 114
kan şekeri 35
kan taşı 119
kan vermek 114
kan yutmak 132
kandil günleri 84
kanın yutulması 114
kanser 28, 55
kapılar 47
kar 130, 133
karaciğer hastaları 28
kaş aldirmek 121
kavga etmek 136
kaylûle 125
kaza orucu 68, 69
kefaret orucu 68, 70, 141
keyif verici 108, 112, 130
koklamak 109, 119

kolonoskopi 116
koroner arter 33
köle azat etme 145
köşk 105
krem 119
kulağa su kaçması 108
kulağın orucu 139
kulak damlası 112
kulak yıkattırılması 116
kulak zarı 116
Kur'ân okumak 47, 128
Kureyş 81
kuru fıstık 130
kusmak 134
kuşluk namazı 80
kuşluk vakti 62, 63, 64
kutup ülkeleri 44

L

lens 109
lokal anestezi 116

M

macun 117
mastürbasyon 132

mazeret 24
melekler 57, 97, 106
meni 107, 141
meni getirmek 132
merhem 119
Meryem, Hz. 92
mezi 121, 131
mide 55, 109, 126, 127
misk 109
misvak 113, 117, 118,
125
mukim 25
Musa (aleyhisselâm) 83
mübalağa 143
münâfık 58
Mürselât 99
müslüman 30
müstehap itikâf 154

N

nafile oruçlar 75
Namaz kılmayan kimse-
nin orucu 22
nargile 123

nehir 110
Nezir orucu 68, 74
nifas 26, 68, 85, 142
nisap miktarı 160
niyet 23, 30, 62, 63, 64,
67, 69, 72, 73, 84,
98, 131, 142, 166
nohut 108, 130

O/i

oje 109
on gün oruç 92, 93
on üç, on dör ve on be-
şinci geceler 79
oruca bozan şeyler 129
orucun âdâbı (müstehap-
ları) 125
orucun dereceleri 94
orucun sünnetleri 124
oruç borçları 150
oruç çeşitleri 68
oruçlu için mekruh olan
şeyler 143
öpme 107, 109, 110, 131

özel haller 26

P

pastırma 133

pazartesi-perşembe 76,
77, 78

perhiz 33

peşpeşe 91, 144

R

Ramazan bayramı 157,
158, 163

Reyyan 46, 47

Reyyân kapısı 46

ruj 119

rüzgâr 49

S/Ş

saç 109, 141

sahur 35, 96, 97, 99, 125,
131

sahuru geciktirme 97

sakal 109

sakız 119

sancı 32

seksen beş gram altın 161

serum 111, 112, 116

sigara 108, 123

sinek 58, 108

stres 32

su 27, 36, 47, 97, 101,
102, 103, 109, 111,
113, 117, 121, 124,
125, 126, 130, 132,
141, 143

susam 108, 133

susma orucu 91, 92

Süleyman b. Âmir 103

sümük 109

sünnet itikâf 154

sürme çekmek 108, 109

Şaban ayı 76, 83

şehvet 57

şek günü 85, 87

şeker hastalığı 28

şeker hastası 34

Şevval 76, 81, 82

T

Tabib-i Müslim-i Hâzık 30

tansiyon 33, 55

tatavvu 75

tatmak 143

terleme 36

teşrik 85, 88

tıp uzmanları 55

tırnak 109

toz 108, 123

traş 119

tüberküloz 29

tükürük 109, 114, 132

tütsü 133

tütün 133

U/Ü

Ukbe b. Âmir 88

ultrason 116

un 77, 91, 96, 123, 129

üç aylar 90

üç aylar orucu 89

üç gün oruç 76, 77, 79,

80, 93

ülser 28

Ümmü Seleme 84, 124

V

vâcib itikâf 154

vakit 100, 163

velayet 162

visal 85

vücudun zekâtı 56

Y

yağ 109, 116, 130, 132,
143, 144

yağmur suyu 119

yalan 31, 44, 61, 110,
127, 134, 138, 139

yara 140

yaşlılık 20, 41

yedi sene 90

yemeğin tadına bakamak
118

yeşil ceviz 129

yıkanmak 110, 143

Yolcu 24

Yolculuk 20, 23, 24, 69,
142

yolculuk 23

Z

zehirli ok 135
zevk suyu 121
Zeyd bin Sâbit 99

Zilhicce ayı 76, 80
zilhiccenin ilk on günü 93
zina 61
zorlama 20